

KALATALOUDEN PERUSTUTKINTO 2010

KALATALOUDEN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
KALATAJA
KALANVILJELIJÄ
KALANJALOSTAJA
KALASTUKSEN OHJAAJA

AMMATILLISEN
PERUSTUTKINNON
PERUSTEET

© Opetushallitus

Kansi: Mainostoimisto Pramedia Oy

Graafinen suunnittelu: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Viimeistely: **sedu**

ISBN 978-952-13-4362-9 (nid.)

ISBN 978-952-13-4363-6 (pdf)

Oy Fram Ab, Vaasa 2010

MÄÄRÄYS

24.2.2010

22/011/2010

Voimassaoloaika: 1.8.2010 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 630/1998, 13 § 2 mom

A 811/1998, 10 §, 12 §

L 631/1998, 13 § 2 mom

Kumoo Opetushallituksen määräyksen

8.3.2001 nro 16/011/2001

sekä tämän tutkinnon osalta seuraavat määräykset

1.8.2001 nro 42/011/2001

19.6.2002 nro 34/011/2002

27.8.2004 nro 28/011/2004

30.9.2005 nro 32/011/2005

13.2.2007 nro 5/011/2007

AMMATILLISEN PERUSTUTKINNON PERUSTEET

Kalatalouden perustutkinto

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

Opetushallitus on päättänyt Kalatalouden perustutkinnon perusteista (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet) liitteen mukaisesti.

Määräystä on noudatettava 1.8.2010 jälkeen alkavassa peruskoulutuksessa (opetussuunnitelmaperusteinen koulutus) ja näyttötutkinnoissa. Ennen tämän määräyksen voimaantuloa aloitettu koulutus ja näyttötutkintosuoritukset voidaan saattaa loppuun määräyksen 8.3.2001 nro 16/011/2001 mukaisesti 31.7.2020 mennessä, ellei muista säädöksistä ja määräyksistä muuta johdu.

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Koulutuksen järjestäjä, tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Timo Lankinen

Opetusneuvos

Jouni Suoheimo

LIITE

Kalatalouden perustutkinnon perusteet

SISÄLTÖ

	JOHDANTO	7
1	KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN	9
	1.1 Kalatalouden perustutkinnon tavoitteet	9
	1.2 Kalatalouden perustutkinnon muodostuminen	12
	1.3 Elinikäisen oppimisen avaintaidot	15
	1.4 Jatko-opintokelpoisuus	18
2	PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	19
	2.1 Opetussuunnitelman laadinta ja sisältö	19
	2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa	20
	2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa	20
	2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	21
3	PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA	22
	3.1 Yleistä näyttötutkintojärjestelmästä	22
	3.2 Näyttötutkintojen järjestäminen	22
	3.3 Näyttötutkinnon suorittaminen	22
	3.4 Näyttötutkinnon perusteet	23
	3.5 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinrossa	23
	3.6 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinrossa	24
	3.7 Todistukset	25
	3.8 Näyttötutkintoon valmistava koulutus	25
4	KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON AMMATILISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI	26
	4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat	26
	4.1.1 Vesi- ja kalantutkimustiedon kerääminen ja hyödyntäminen	26
	4.1.2 Kalastus ja pyydysrakentaminen	31
	4.1.3 Kalastustuotteiden käsittely ja jalostus	36
	4.1.4 Vesiviljely	40
	4.2 Kalatalouden koulutusohjelma, kalastaja	45
	4.2.1 Erikoistuminen ammattikalastukseen	45
	4.3 Kalatalouden koulutusohjelma, kalanviljelijä	50
	4.3.1 Erikoistuminen vesiviljelyyn	50
	4.4 Kalatalouden koulutusohjelma, kalanjalostaja	55
	4.4.1 Erikoistuminen kalanjalostukseen ja kalakauppaan	55
	4.5 Kalatalouden koulutusohjelma, kalastuksenohjaaja	60
	4.5.1 Erikoistuminen kalastusmatkailuun	60

4.6	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat	64
4.6.1	Vesistöjen hoito	64
4.6.2	Tuotekehitys ja laadunhallinta	68
4.6.3	Kalastuksen järjestäminen	72
4.6.4	Yritystoiminta ja markkinointi	75
4.6.5	Kalastusvälinekauppa	80
4.6.6	Vesistötutkimuksen näytteenotto	84
4.6.7	Ravustus ja rapukauppa	88
4.6.8	Ravunviljely	92
4.6.9	Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista	96
4.6.10	Tutkinnon osa ammattitutkinnoista	96
4.6.11	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista	97
4.6.12	Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista	97
4.6.13	Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat	98
4.7	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	98
4.7.1	Yrittäjyys	98
4.7.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen ammatillisessa peruskoulutuksessa	103
4.7.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat	105
4.7.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)	106
4.7.5	Lukio-opinnot	106
4.8	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)	106
4.8.1	Yritystoiminta	107
4.8.2	Tutkinnon osat ammatillista tutkinnoista (ammattilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)	111
4.8.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	112
4.9	Opinnäyte ammatillisessa peruskoulutuksessa	112
5	AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	113
5.1	Pakolliset tutkinnon osat	113
5.1.1	Äidinkieli	113
5.1.1.1	Äidinkieli, suomi	113
5.1.1.2	Äidinkieli, ruotsi	116
5.1.1.3	Äidinkieli, saame	116
5.1.1.4	Äidinkieli, viittomakieli	118
5.1.1.5	Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla	120
5.1.1.6	Äidinkieli, suomi toisena kielenä	122
5.1.1.7	Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	124
5.1.1.8	Äidinkieli, suomi viittomakielisille	125
5.1.1.9	Äidinkieli, romani	127
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	128
5.1.2.1	Toinen kotimainen kieli, ruotsi	128
5.1.2.2	Toinen kotimainen kieli, suomi,	130
5.1.3	Vieras kieli	132
5.1.3.1	Vieras kieli, A-kieli	132
5.1.3.2	Vieras kieli, B-kieli	134

5.1.4	Matematiikka,	135
5.1.5	Fysiikka ja kemia	137
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätieto	139
5.1.7	Liikunta	141
5.1.8	Terveystieto	142
5.1.9	Taide ja kulttuuri	144
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat	145
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat	145
5.2.2	Ympäristötieto	146
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka	148
5.2.4	Etiikka	150
5.2.5	Kulttuurien tuntemus	152
5.2.6	Psykologia	154
5.2.7	Yritystoiminta	156
6	VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	159
7	OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	160
7.1	Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	160
7.2	Arvioinnista tiedottaminen	160
7.3	Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	160
7.4	Oppimisen ja osaamisen arviointi	162
7.5	Arvosanasta päättäminen	165
7.6	Arviointiaineiston säilyttäminen	166
7.7	Arvioinnin uusiminen ja arvosanan korottaminen	166
7.8	Arvioinnin oikaiseminen	166
7.9	Todistukset	166
7.10	Arviointi erityisopetuksessa	170
7.11	Maahanmuuttaja- ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden arviointi	171
8	MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	172
8.1	Opinto-ohjaus ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	172
8.2	Työssäoppiminen ja työturvallisuus	174
8.3	Ammatillinen erityisopetus	175
8.4	Maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	177
8.5	Oppisopimuskoulutus	180
8.6	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	180
8.7	Opiskelijahuolto	181
9	LIITEOSA	183
9.1	Kalatalousalan kuvaus ja arvoperusta	183
9.2	Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa peruskoulutuksessa	184
9.3	Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit	186

JOHDANTO

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Perustutkinnon perusteisiin sisältyy sekä opetussuunnitelman perusteet että näyttötutkinnon perusteet, ja siksi perusteiden käsitteistöä on yhteinäistetty. Perustutkinnon perusteet on määräys, jolla ohjataan sekä koulutuksen että näyttötutkintojen järjestäjiä, ja Tutkinnon perusteet -asiakirjan sähköisessä muodossa on tarvittaessa erotettavissa opetussuunnitelmaperusteista ja näyttötutkintoperusteista koulutusta koskevat osat. Luku 1 ja luku 4 sekä luvusta 9 ammattialan kuvaus ja arvoperusta ovat yhteisiä. Luvut 2, 5, 6, 7 ja 8 koskevat vain opetussuunnitelmaperusteista koulutusta ja luku 3 vain näyttötutkintona suoritettavia perustutkintoja.

Tutkinnon osa -käsite vastaa aiempaa opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen käsitettä opintokokonaisuus. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa myös ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillisen perustutkinnon perusteissa on päätetty tutkinnon ja koulutusohjelmien tai osaamisalojen tavoitteet, tutkinnon muodostuminen, tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet, ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammatillisten tutkinnon osien osalta myös ammattitaidon osoittamistavat. Lisäksi perusteet sisältävät muita ammatillista peruskoulutusta ja näyttötutkintoja koskevia määräyksiä.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteet on määritelty oppimistuloksina (tiedot, taidot, osaaminen / pätevyys). Tältä pohjalta arvioinnin kohteet on kuvattu työprosessin, -välineiden, -menetelmien ja materiaalien sekä työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintana.

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelman. Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti.

KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN

1.1 KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET

Kalatalouden perustutkinnon suorittaneella ammattilaisella on laaja-alaiset valmiudet ja perustiedot kalatalousalan työtehtäviin ja jatko-opintoihin. Lisäksi hänellä on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella siten että tutkinnon suorittanut voi sijoittua työelämään, suoriutua alansa vaihtelevista tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän. Kalatalouden perustutkinnossa on yksi koulutusohjelma.

Kalatalouden perustutkinnon suorittaneella ammattilaisella on monipuolinen ammattitaito ja hän kehittää sitä jatkuvasti. Kalatalousalan ammattilainen asennoituu työhönsä vastuullisesti, on luotettava, laatu tietoinen sekä asiakaspalvelu- ja yhteistyöhenkinen. Kalatalousalan ammattilainen osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja tietoja vaihtelevissa työelämän tilanteissa. Hän pystyy näkemään työnsä osana suurempia tehtäväkokonaisuuksia ja pystyy ottamaan työssään huomioon lähialojen ammattilaisten tehtävät. Kalatalousalan ammattilainen tekee työnsä kalastus-, elintarvike- ja ympäristölainsäädännön sekä työskentelyhygieniaa ym. koskevien ohjeiden mukaisesti. Hän työskentelee kestävän kalatalouden periaatteita noudattaen. Hän osaa suunnitella työnsä sekä esitellä ja arvioida omaa työtään.

Kalatalousalan ammattilainen osaa lukea työtehtäviinsä liittyviä suunnitelmia. Hänellä on kalatalousalalla vaadittavat motoriset valmiudet ja terveys. Kalatalouden perustutkinnon suorittanut osaa määrittää vesiluonnon toiminnan niin hyvin, että osaa työskentelyssään ottaa huomioon vesien monimuotoisuuden, tuottavuuden ja uusiutumiskyvyn sekä eliölajien elinympäristöjen säilyttämisen. Hän ottaa työssään huomioon kestävän kehityksen tavoitteet, joissa korostuvat erityisesti ympäristöasiat. Kalatalousalan ammattilainen osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti sekä osaa ilmaista näkökantojaan selkeästi ja luottamusta herättäen.

Kalatalousalan ammattilaisella on korkea ammattietiikka. Hän noudattaa ja ylläpitää taloudellisia, turvallisia ja hygieenisiä työmenetelmiä sekä oikeaa asennetta arvostavaa työturvallisuuskulttuuria, joka sisältää työturvallisuutta sekä terveyttä ja työkykyä edistävien toimien huomioonottamisen.

Kalatalousalan ammattilainen osaa ottaa työssään huomioon työtehtäviensä koskevat lainsäädännön muutokset. Hän kykenee vastaamaan kysymyksiin toimialansa ympäristövaikutuksista.

Kalatalousalalla toimiva ammattilainen osaa myös käyttää työssään tarvittavaa tietotekniikkaa. Hän hallitsee yrittämisen perusvalmiudet.

Kalatalouden koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut osaa liikkua turvallisesti vesillä ja tehdä kalatalousalalla tavanomaisia perustöitä ja erikoistumisensa mukaan kalastuksen, kalanjalostuksen, kalakaupan, vesiviljelyn tai matkailukalastuksen töitä.

Kalastukseen erikoistunut koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut **kalastaja** osaa kalastaa ammattikalastukseen tarkoitetuilla pyydyksillä kalastusyrittäjänä tai kalastusaluksen työntekijänä.

Hän osaa jäähdyttää ja käsitellä saaliin taloudellisesti, hygieenisesti ja laadukkaasti kalanjalostuksen raaka-aineeksi tai tukku- ja vähittäismyyntiin. Hän osaa rakentaa ohjeiden mukaan ammattikalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä sekä korjata ja huoltaa niitä. Hän osaa käyttää turvallisesti kalastuksessa käytettäviä koneita ja laitteita sekä tehdä niihin perushuoltotyöt. Hän osaa käyttää saaliin paikantamisessa ja turvallisessa vesillä liikkumisessa tarpeellisia apuvälineitä. Hänellä on kalastusaluksen kuljettajakirja B:hen vaadittava osaaminen. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Vesiviljelyyn erikoistunut **kalanviljelijä** osaa työskennellä vesiviljely-yrityksessä hygieenisesti sekä noudattaa omaan työterveyteen sekä kalojen ja rapujen hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä ohjeita ja määräyksiä. Hän osaa suorittaa mädinhankinnan, mädin hoidon, poikasten alku- ja jatkokasvatuksen tärkeimmät työtehtävät ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Hän osaa käyttää mädin sekä kasvatettavien kalojen ja rapujen ruokintaan ja hoitoon sekä kasvatustilojen puhtaana- ja kunnossapitoon tarvittavia koneita ja laitteita. Hän osaa lajitella, siirtää, kuljettaa ja istuttaa kaloja ja kalanpoikasia niitä tarpeettomasti vahingoittamatta. Hän osaa työskennellä taloudellisesti ja ympäristövastuullisesti. Hän osaa kasvatetun kalan alkukäsittelyn, jäähdyttämisen ja pakkaamisen. Hän osaa toimia yrityksen laatu- ja toimintajärjestelmän mukaisesti. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Kalanjalostukseen ja kalakauppaan erikoistunut **kalanjalostaja** osaa käsitellä kala-, äyriäis- ja nilviäisraaka-aineita ja valmistaa niistä tuotteita taloudellisesti, hygieenisesti ja laadukkaasti. Hän osaa noudattaa kalanjalostusyrityksen omavalvontasuunnitelmaa ja tehdä sen edellyttämät mittaukset ja kirjaukset. Hän osaa valmistaa kalanjalostusteollisuudessa käytettävillä koneilla ja laitteilla tavallisimpia kalajalosteita sekä suorittaa työtilojen sekä koneiden ja laitteiden päivittäiset huolto- ja puhdistustoimet. Hän osaa toimia yrityksen laatu- ja toimintajärjestelmän mukaisesti. Hän osaa asettaa myyntituotteet näyttävästi ja houkuttelevasti esille ja säilyttää ne laa-

dukkaina. Hän osaa palvella asiakkaita ja opastaa heitä kalaruokien valmistamisessa. Hän osaa käsitellä, pakata ja hinnoitella tuotteet. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Kalastusmatkailuun erikoistunut **kalastuksenohjaaja** osaa työskennellä kalastusmatkailuyrityksen opastus- ja asiakaspalvelutehtävissä. Hän osaa liikkua yrityksen toiminta-alueen kalavesillä ja viedä asiakkaat turvallisesti kalastuspaikoille. Hän osaa opastaa asiakkaita kalojen paikantamisessa, vieheiden valinnassa ja kalastusvälineiden käytössä. Hän osaa käsitellä saaliin hygieenisesti asiakkaan haluamalla tavalla ja järjestää kalastusohjelmaan kuuluvat leiriytymis-, majoittumis- ja ravitsemuspalvelut. Hän osaa valmistaa saaliista maukkaita ja terveellisiä retkiruokia. Hän osaa huoltaa ja kunnostaa kalastusmatkailuyrityksen kalastusvälineitä, vene- ym. kalustoa. Kalastusmatkailuun erikoistunut koulutettava tietää kalastuslupakäytännön matkailutoiminnassa ja on selvillä kalastusmatkailun mainosten suunnittelusta, asiakastarjosten laatimisesta sekä laskutuksesta. Kansainvälisissä tehtävissä toimivan kalastusmatkailun ammattilaisen taitoja ovat kielitaito, kohdemaan kulttuurin ymmärtäminen, palvelualttius ja erilaisiin oloihin sopeutuminen. Kalastusmatkailun ammattilaisella on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa tulee tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista (L 630/98, 5§).

1.2 KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

KALATALOUDEN PERUSTUTKINTO, 120 OV	
AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	
4. Ammatilliset tutkinnon osat, 90 ov	
Tutkinnon osiin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 ov, yrittäjyyttä vähintään 5 ov ja opinnäyte vähintään 2 ov	
4.1	Kaikille pakolliset tutkinnon osat
4.1.1	Vesi- ja kalantutkimustiedon kerääminen ja hyödyntäminen, 15 ov
4.1.2	Kalastus ja pyydysrakentaminen, 15 ov
4.1.3	Kalastustuotteiden käsittely ja jalostus, 10 ov
4.1.4	Vesiviljely, 10 ov
Lisäksi valittava 20 ov tutkinnon osista 4.2.1–4.5.1	
4.2	Kalatalouden koulutusohjelma, kalastaja
4.2.1	Erikoistuminen ammattikalastukseen, 20 ov
4.3	Kalatalouden koulutusohjelma, kalanviljelijä
4.3.1	Erikoistuminen vesiviljelyyn, 20 ov
4.4	Kalatalouden koulutusohjelma, kalanjalostaja
4.4.1	Erikoistuminen kalanjalostukseen ja kalakauppaan, 20 ov
4.5	Kalatalouden koulutusohjelma, kalastuksenohjaaja
4.5.1	Erikoistuminen kalastusmatkailuun, 20 ov
4.6	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat
Valittava yhteensä 20 ov kohdista 4.6–4.7	
4.6.1	Vesistöjen hoito, 10 ov
4.6.2	Tuotekehitys ja laadunhallinta, 10 ov
4.6.3	Kalastuksen järjestäminen, 10 ov
4.6.4	Yritystoiminta ja markkinointi, 10 ov
4.6.5	Kalastusvälinekauppa, 10 ov
4.6.6	Vesistötutkimuksen näytteenotto, 10 ov
4.6.7	Erikoistuminen ravustukseen ja rapukauppaan 10 ov
4.6.8	Erikoistuminen ravunviljelyyn, 10 ov
4.6.9	Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 5–10 ov
4.6.10	Tutkinnon osa ammatitutkinnoista
4.6.11	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista
4.6.12	Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 10 ov
4.6.13	Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, 5–10 ov
4.7	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa
4.7.1	Yrittäjyys, 0–10 ov
4.7.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 2 ov
4.7.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat, 0–10 ov
4.7.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot), 0–10 ov
4.7.5	Lukio-opinnot, 10 ov
4.8	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)
4.8.1	Yritystoiminta, 10 ov
4.8.2	Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)
4.8.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa.

NÄYTTÖTUTKINNOSSA

4. Ammatilliset tutkinnon osat

4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat

4.1.1 Vesi- ja kalantutkimustiedon kerääminen ja hyödyntäminen

4.1.2 Kalastus ja pyydysrakentaminen

4.1.3 Kalastustuotteiden käsittely ja jalostus

4.1.4 Vesiviljely

Lisäksi valittava yksi tutkinnon osa osista 4.2.1–4.5.1

4.2 Kalatalouden osaamisala, kalastaja

4.2.1 Erikoistuminen ammattikalastukseen

4.3 Kalatalouden osaamisala, kalanviljelijä

4.3.1 Erikoistuminen vesiviljelyyn

4.4 Kalatalouden osaamisala, kalanjalostaja

4.4.1 Erikoistuminen kalanjalostukseen ja kalakauppaan

4.5 Kalatalouden osaamisala, kalastuksenohjaaja

4.5.1 Erikoistuminen kalastusmatkailuun

4.6 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat

Valittava kaksi osaa kohdasta 4.6

4.6.1 Vesistöjen hoito

4.6.2 Tuotekehitys ja laadunhallinta

4.6.3 Kalastuksen järjestäminen

4.6.4 Yritystoiminta ja markkinointi

4.6.5 Kalastusvälinekauppa

4.6.6 Vesistötutkimuksen näytteenotto

4.6.7 Erikoistuminen ravustukseen ja rapukauppaan

4.6.8 Erikoistuminen ravunviljelyyn

4.6.9 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

4.6.10 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista

4.6.11 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista

4.8 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)

4.8.1 Yritystoiminta

4.8.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista

(ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)

AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA			
5. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa (yhteiset opinnot), 20 ov			
5.1	Pakolliset tutkinnon osat		
		Pakolliset	
		Valinnaiset	
5.1.1	Äidinkieli	4 ov	0–4
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	1 ov	0–4
	5.1.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 ov	
	5.1.2.2 Toinen kotimainen kieli, suomi	2 ov	
5.1.3	Vieras kieli	2 ov	0–4
5.1.4	Matematiikka	3 ov	0–4
5.1.5	Fysiikka ja kemia	2 ov	0–4
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätieto	1 ov	0–4
5.1.7	Liikunta	1 ov	0–4
5.1.8	Terveystieto	1 ov	0–4
5.1.9	Taide ja kulttuuri	1 ov	0–4
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat		
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat, ks. edellä kohdat 5.1.1–5.1.9		
5.2.2	Ympäristötieto		0–4
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka		0–4
5.2.4	Etiikka		0–4
5.2.5	Kulttuurien tuntemus		0–4
5.2.6	Psykologia		0–4
5.2.7	Yritystoiminta		0–4
		16 ov	4 ov
Opetuskieleltään ruotsinkielisessä koulutuksessa toisen kotimaisen kielen opintojen laajuus on 2 ov, jolloin pakollisten ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien laajuus on 17 ov ja valinnaisten 3 ov.			
Liikunnan pakollisten opintojen laajuus on 1 ov ja terveystiedon pakollisten opintojen laajuus on 1 ov. Koulutuksen järjestäjä voi päättää liikunnan ja terveystiedon pakollisten opintojen jakamisesta poikkeavalla tavalla kuitenkin siten, että niiden yhteislaajuus on kaksi opintoviikkoa.			
6. Vapaasti valittavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 10 ov			
Tutkinnon osiin sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov			

Ammatillisen perustutkinnon muodostumisperiaatteet

Ammatilliset perustutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista, jotka voivat olla pakollisia tai valinnaisia. Lisäksi peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin sisältyy pakollisia ja valinnaisia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia, jotka laajentavat suoritettua tutkintoa silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista. Tutkintokohtaiset valinnaisuussäännöt on esitetty edellä Kalatalouden perustutkinnon muodostuminen -kaaviossa.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi valita perustutkintoon tutkinnon osia myös muista ammatillisista tutkinnoista.

Opiskelija voi valita jatko-opintokelpoisuuden vahvistamiseksi lukio-opintoja tai hän voi jopa suorittaa ylioppilastutkinnon. Nämä opinnot voivat korvata ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), muita valinnaisia tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia.

Valintojen tekemisen ja osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi lukiossa suoritettujen tai suoritettavien opintojen korvaavuudet on määritelty luvussa 5 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot). Korvaavuuksien määrittely edistää myös koulutuksen järjestäjien yhteistyötä ja yhteisen opetustarjonnan hyödyntämistä.

Koko tutkinnon suorittaminen on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestetyssä tutkintoon johtavassa koulutuksessa ensisijainen tavoite. Lisäksi opiskelija voi suorittaa perustutkinnon myös suunnatun ammattipätevyuden tuottava tutkinnon osa tai osia kerrallaan, silloin kun se on yksilön opiskeluvalmiuksien, elämäntilanteen tai työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaista. Opiskelijoilla tulee tällöin olla joustavia mahdollisuuksia suorittaa koko tutkinto myöhemmin. Tällaisissa tilanteissa koulutuksen järjestäjät laativat opiskelijalle, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä työpaikan kanssa, suunnitelman koko tutkinnon suorittamisesta.

1.3 ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia, ja niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät edellisen ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden yhteisten painotusten ja kaikille aloille yhteisen ydinosaamisen lisäksi perusopetuksen ja lukion aihekokonaisuuksia sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksia 2005/0221 (COD) elinikäisen oppimisen avaintaidoiksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteisiin ja ammatillisten tutkinnon osien

ammattitaitovaatimuksiin ja niiden arviointikriteereihin. Erikseen arvioitava elinikäisen oppimisen avaintaidon arvioinnin kohde sisältää seuraavat elinikäisen oppimisen avaintaidot: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat

1. oppiminen ja ongelmanratkaisu
2. vuorovaikutus ja yhteistyö
3. ammattietiikka
4. terveys, turvallisuus ja toimintakyky
5. aloitekyky ja yrittäjäyys
6. kestävä kehitys
7. estetiikka
8. viestintä ja mediaosaaminen
9. matematiikka ja luonnontieteet
10. teknologia ja tietotekniikka
11. aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystieteiden sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

1.4 JATKO-OPINTOKELPOISUUS

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 4 §:n mukaan ammatilliset perustutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin.

PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

2.1 OPETUSSUUNNITELMAN LAADINTA JA SISÄLTÖ

Lain ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, jonka tulee perustua tässä asiakirjassa oleviin perustutkinnon perusteisiin. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 §). Opetussuunnitelma tulee hyväksyä erikseen suomen-, ruotsin- ja saamenkieliseen koulutukseen sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma on julkinen asiakirja. Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävät tiedot tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista ja opinnoista, arvioinnista ja opintojen suorittamiseen liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelma on laadittava siten, että se mahdollistaa opiskelijoille yksilölliset ammatillisten opintojen valinnat sekä lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen. Opetussuunnitelma toimii myös sisäisen ja ulkoisen arvioinnin pohjana ja antaa mahdollisuuden arvioida koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta.

Koulutuksen järjestäjä varaa koulutukseen tarvittavat voimavarat. Koulutuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen kaikkina työpäivinä, myös työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen aikana.

Opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkintokohtaisesti eriytyvät osat.

2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää ainakin

- ♦ koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimus-koulutuksena (L 630/1998, 3 §, 15 §, 17 §)
- ♦ koulutuksen järjestämisen lähi-, etä-, monimuoto-opetuksena (L 630/1998, 15 §) ja verkko-opetuksena
- ♦ suunnitelmat ja toimintatavat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto
- ♦ opintojen tarjonnan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa (L 630/1998, 14 §, 10 §)
- ♦ toimenpiteet opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen (A 811/1998, 9 §)
- ♦ yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin (L 601/2005, 25a §) toteuttamisesta luvun 7 mukaisesti
- ♦ luvun 8 mukaisten muiden määräysten toteuttamisen
- ♦ henkilöstön kehittämissuunnitelman.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä opetussuunnitelmaan suunnitelmat koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestäväää kehitystä edistävästä toimenpiteistä. Koulutuksen järjestäjän tulee ottaa koulutuksen järjestämisessä huomioon myös muiden säädösten koulutusta koskevat velvoitteet.

2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa määrätään ammatillisten tutkinnon osien ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja tavoitteet.

Tutkintokohtaisessa osassa määrätään myös koulutuksen järjestäjän tarjoamat opinnot muista tutkinnoista sekä opiskelijan mahdollisuudet suorittaa useampia kuin yksi tutkinto. Siinä päätetään ammatillisten ja ammattitaitoa täydentävien tut-

kinnon osien (yhteisten opintojen) arviointisuunnitelma, joka sisältää ammattiosaamisen näytöt ja muun osaamisen arvioinnin.

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa sisältää ainakin

- ♦ tutkinnon muodostumisen pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista
- ♦ opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- ♦ vapaasti valittavien tutkinnon osien tarjonnan
- ♦ suunnitelman ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävien tutkinnon osien (perustutkintoa laajentavien tutkinnon osien) järjestämisestä
- ♦ suunnitelman tutkinnon osien arvioinnista ja osaamisen arviointimenetelmistä
- ♦ suunnitelman ammatillisten tutkinnon osien arvioinnista siten, että se sisältää toimielimen hyväksymän suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista
- ♦ paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaisten lisäosien tavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit.

2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) on säädetty opiskelijan mahdollisuudesta yksilöllisiin opintojen valintoihin ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 3 §, 4 §, 12a §) opinnoista tiedottamisesta ja opinto-ohjauksesta ja osaamisen tunnustamisesta. Jotta opiskelijan yksilöllinen valinnaisuus toteutuu, koulutuksen järjestäjän tulee laatia opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään koko koulutuksen ajan.

PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA

3.1 YLEISTÄ NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄSTÄ

Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaa aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan tai työtehtävien vaihtuessa valmistua myös uuteen ammattiin. Näyttötutkinnossa henkilön ammatillinen osaaminen voidaan kansallisesti ja laadullisesti tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Näyttötutkintojärjestelmässä työnantajataho, työntekijätaho ja opetusala tekevät tiivistä yhteistyötä tutkintorakennetta kehitettäessä, tutkintojen perusteita laadittaessa, tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä tutkintosuorituksia arvioitaessa.

Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Näyttötutkinnon perusteissa on määritelty ammattitaito työelämässä tarvittavina osaamisvaatimuksina. Tutkinnot rakentuvat osista, jotka vastaavat itsenäisiä työkokonaisuuksia.

3.2 NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMINEN

Opetushallituksen asettamat työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

3.3 NÄYTTÖTUTKINNON SUORITTAMINEN

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkin-

non osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrättyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

3.4 NÄYTTÖTUTKINNON PERUSTEET

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

3.5 HENKILÖKOHTAISTAMINEN NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen.

3.6 AMMATTIT AidON ARVIOINTI NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukseen. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Mikäli tutkinnon suorittaja on jo aikaisemmin ammatillisessa peruskoulutuksessa tai näyttötutkintona osoittanut ammattitaitonsa jossakin tämän tutkinnon osassa, aiemmin suoritettu tutkinto tai tutkinnon osa on esitettävä tunnustettavaksi osaksi näyttötutkintona suoritettavaa tutkintoa. Aikaisemmin hankitulle ja osoitetulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta. Tarvittaessa tutkinnon suorittajan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimukseen.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Jokaisen tutkinnon suorittajan tulee saada tietää arvioinnin perusteet. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle annetaan palautetta osana hyvää arviointiprosessia. Tutkintotoimikunta tekee lopullisen päätöksen arvioinnista.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyyntö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

3.7 TODISTUKSET

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

3.8 NÄYTTÖTUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

4

KALATALOUDEN PERUSTUTKINNON AMMATILLISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI

4.1 KAIKILLE PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

4.1.1 Vesi- ja kalantutkimustiedon kerääminen ja hyödyntäminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ tunnistaa vesiekosysteemin eliöyhteisöt ja kuvailla niiden merkityksen vesiekosysteemin eri tuotantoportaissa
- ♦ ottaa ohjeiden mukaan kalojen ja rapujen elinolojen kannalta keskeiset fyysikaalis-kemialliset ja biologiset näytteet sekä tehdä tarvittavat näytteenottoon liittyvät havainnot ja mittaukset
- ♦ käyttää tavallisimpia maastokäyttöön tarkoitettuja mittareita vesitutkimuksissa
- ♦ valmistautua näytteenottoon siten, että tarvittavat kulku- ja näytteenottovälineet ovat mukana ja näytteenotto voidaan suorittaa turvallisesti
- ♦ tulkita vesianalyysituloksia kalojen ja muun vesieliöstön ympäristövaatimusten sekä vesien virkistyskäytön kannalta
- ♦ määrittää maamme luonnonvaraiset sekä kalavesien hoidossa tärkeimmät ulkomaista alkuperää olevat kalalajit sekä ottaa työssään huomioon niiden ekologian
- ♦ määrittää kalojen ulkoiset ja sisäiset rakenteet ja ottaa työssään huomioon niiden merkityksen kalojen ekologiassa ja fysiologiassa
- ♦ tehdä erilaisiin koekalastuksiin ja muihin yleisimpiin kalataloustutkimusten aineistonhankintamenetelmiin liittyviä työtehtäviä
- ♦ taltioida ja käsitellä kalanäytteitä ja kalanäyte-eriä tutkimuksen ohjeistuksen mukaisesti
- ♦ määrittää kalojen kasvun ja iän sekä tehdä yksinkertaisia ravintoanalyyskejä
- ♦ hyödyntää tietojaan kalastuksen säätelyn ja eri kalavesien hoitotoimien vaikutuksista kalakantoihin
- ♦ laatia raportteja ja taulukoita vesi- ja kalataloustutkimuksen tuloksista

- ♦ tehdä erilaisia kalavesien hoitotöitä työryhmän mukana
- ♦ ottaa työssään huomioon vastuullisuuden, työturvallisuuden ja -terveyden.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Näytteenoton valmistelut	avustaa osittain ohjattuna näytteenottovälineistön valmisteluissa, kuljetuksessa ja käyttöön otossa	valmistelee näytteenottovälineistön käytön eri vaiheet ohjeet saatuaan	valmistelee näytteenottovälineistön käytön omaaloitteisesti ja itsenäisesti annetun tutkimussuunnitelman perusteella
	suunnistaa näytteenotto- asemalle	suunnistaa näytteenotto- asemalle käyttäen käytössä olevaa välineistöä	suunnistaa itsenäisesti käy- tössä olevien välineistön avulla näytteenottoasemalle
	tekee osittain ohjattuna tarvittavat ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät	tekee tarvittavat ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät	tekee itsenäisesti tarvittavat ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät
	käyttää näytteenottimia ja avustaa osittain ohjattuna erilaisissa näytteiden otossa ja näytteenottimien huollossa	käyttää tottuneesti näytteenottimia ja ottaa erilaisia näytteitä sekä huoltaa näytteenottimet ohjeiden mukaan	vastaa itsenäisesti näytteenottosuunnitelman mukaisista näytteenotoista ja näytteenottimien huollosta

Näytteiden ottaminen ja käsittely	käyttää näytteenottimia ja avustaa osittain ohjattuna erilaisissa näytteiden otossa ja näytteenottimien huollossa	käyttää tottuneesti näytteenottimia ja ottaa erilaisia näytteitä sekä huoltaa näytteenottimet ohjeiden mukaan	vastaa itsenäisesti näytteenottosuunnitelman mukaisista näytteenotoista ja näytteenottimien huollosta
	kestävöi ja säilyttää näytteet osittain ohjattuna	kestävöi ja säilyttää näytteet ohjeiden mukaan	kestävöi ja säilyttää näytteet itsenäisesti
Mittareiden käyttö vesitutkimuksessa	käyttää osittain ohjattuna maastokäyttöön tarkoitettuja mittareita vesitutkimuksessa	käyttää maastokäyttöön tarkoitettuja mittareita vesitutkimuksessa	käyttää itsenäisesti ja tottuneesti maastokäyttöön tarkoitettuja mittareita vesitutkimuksessa
Hankittavien tietojen virhelähteiden tunnistaminen	luettelee avustettuna eri työprosesseihin liittyvät virhelähteet	toimii vastuullisesti ohjeiden mukaan aineiston käsittelyn virheitä minimoiden	toimii oma-aloitteisesti ja aktiivisesti tulosten luotettavuuden varmistamiseksi
Kalataloustutkimuksen aineistonhankintaan osallistuminen	avustaa erilaisten koekalastusten työtehtävissä ja niihin liittyvissä aineistojen taltiointi- ja käsittelytehtävissä	toimii erilaisten koekalastusten työtehtävissä ja niihin liittyvissä aineistojen taltiointi- ja käsittelytehtävissä	toimii itsenäisesti erilaisten koekalastusten työtehtävissä ja niihin liittyvissä aineistojen taltiointi- ja käsittelytehtävissä
	käsittelee kalanäytteitä ja kalanäyte-eriä sekä taltioi tutkimuksen edellyttämiä näytteitä osittain ohjattuna	käsittelee kalanäytteitä ja kalanäyte-eriä sekä taltioi tutkimuksen edellyttämiä näytteitä ohjeet saatuaan	käsittelee kalanäytteitä ja kalanäyte-eriä sekä taltioi tutkimuksen edellyttämiä näytteitä itsenäisesti
	avustaa osittain ohjattuna kalojen kasvu- ja iänmäärityksiä sekä yksinkertaisia ravintoanalyysijä	suorittaa kalojen kasvu- ja iänmäärityksiä sekä yksinkertaisia ravintoanalyysijä ohjeet saatuaan	suorittaa itsenäisesti kalojen kasvu- ja iänmäärityksiä sekä yksinkertaisia ravintoanalyysijä
	avustaa osittain ohjattuna vesi- ja kalataloustutkimuksen tulosten taulukoinnissa ja raportoinnissa	taulukoi vesi- ja kalataloustutkimuksen tuloksia ja laatii osittain ohjattuna raportteja tuloksista	taulukoi vesi- ja kalataloustutkimuksen tuloksia ja laatii ohjeet saatuaan raportteja tuloksista
Kalavesien eri hoitomuodot	tekee opastettuna erilaisia kalavesien hoitotoita.	tekee ohjeiden mukaan erilaisia kalavesien hoitotoita.	toimii itsenäisesti ja oma-aloitteisesti erilaisissa kalavesien hoitotoissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesi- ja kalabiologisen näytteenoton tuntemus	luettelee tavallisimmat vesistötutkimusta harjoittavat organisaatiot	selostaa keskeiset vesistö-tutkimusta harjoittavat organisaatiot ja niiden tutkimustoiminnan päätehtäväkentän	selostaa keskeiset vesistö-tutkimusta harjoittavat organisaatiot ja niiden harjoittaman tutkimustoiminnan pääasialliset tavoitteet
	luettelee tavallisimmat vesi- ja kalastotutkimuksen tutkimusmenetelmät ja näytteenottovälineiden käytön	selostaa pääpiirteissään vesi- ja kalastotutkimuksen tutkimusmenetelmät ja näytteenottovälineiden käytön sekä virhelähteitä	selostaa vesi- ja kalastotutkimuksen näytteenotto-menetelmät, näytteenottovälineiden käytön sekä keskeiset virhelähteet
	hyödyntää toiminnassaan tärkeimpiä näytteenottoihin vaikuttavien tekijöiden (mm. vuodenaikaisvaihtelut) tuntemusta	hyödyntää toiminnassaan tärkeimpiä näytteenottoihin vaikuttavien tekijöiden (mm. vuodenaikaisvaihtelu, kohdevesistö, kalasto) vaikutuksen mm. näytteenoton ajoitukseen ja kohdentamiseen	hyödyntää toiminnassaan tärkeimpiä näytteenottoihin vaikuttavien tekijöiden (mm. vuodenaikaisvaihtelu, kohdevesistö, kalasto) vaikutuksen mm. näytteenoton ajoitukseen ja kohdentamiseen ja pystyy erottamaan näytteenotossa luonnolliset ja poikkeukselliset olosuhteet
	tulkitsen osittain ohjattuna tavallisimpia tutkimustuloksia ja määrittää tulosten hyödyntämismahdollisuuksia	tulkitsen tavallisimpia tutkimustuloksia ja määrittää tulosten hyödyntämismahdollisuuksia	tulkitsen useimpia keskeisiä tutkimustuloksia ja määrittää tulosten hyödyntämismahdollisuuksia
Valistus ja neuvonta	selvittää lupa- ja ympäristöasioissa toimivia asiantuntijaviranomaisia	selvittää tärkeät asiantuntijaviranomaiset missä asioissa näihin tulee ottaa yhteyttä	selvittää useimmat asiantuntijaviranomaiset ja pystyy tapauskohtaisesti neuvomaan oikean viranomaisen
Kalavesien eri hoitomuodot	selostaa kalavesien hoitoon liittyviä keskeisiä vaikutusmekanismeja.	selostaa yleisimpiä kalavesien hoitoon liittyviä vaikutusmekanismeja.	selostaa useita erityyppisten kalavesien hoitoon liittyviä vaikutusmekanismeja.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	työskentelee oikein tutuissa työtilanteissa	toimii oikein muuttuvissa työtilanteista	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja

Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa joustuen tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa ottaa tehtäväkokonaisuuksia vastuulleen
	hoitaa kalustoa ja tutkimusvälineitä pääsääntöisesti hyvin	hoitaa kalustoa ja tutkimusvälineitä huolellisesti ohjeiden mukaan	hoitaa kalustoa ja tutkimusvälineitä huolellisesti
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla tutkimusapulaisena jonkin tutkimusryhmän mukana tai erilaisten vesi- ja kalatutkimusta harjoittavan toimijan palveluksessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta vähintään näytteiden ottaminen ja käsittely, mittareiden käyttö sekä kalavesien eri hoitomuodot
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta näytteenoton tuntemus ja kalavesien eri hoitomuodot
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.1.2 Kalastus ja pyydysrakentaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ liikkua kalastusaluksella sekä talvella moottorikelkalla ja mönkijällä turvallisesti
- ◆ kiinnittää ja ankkuroida kalastusaluksen turvallisesti
- ◆ kalastaa tavallisimmilla kalastusmenetelmillä sekä toimia apulaisena ammattikalastuksessa
- ◆ asettaa ja merkitä pyydykset kalastuslain määräämällä tavalla siten, ettei niistä aiheudu vaaraa muille vesillä liikkujille tai vesieläimille
- ◆ päästää saaliin pyydyksistä, tarvittaessa verestää ja perata kalat
- ◆ jäähdyttää saaliin ja huolehtia saaliin kylmäsäilytyksestä
- ◆ huolehtia tavallisimpien kalastusvälineiden käyttökunnosta ja korjata niitä
- ◆ käyttää ohjeiden mukaan kalastuksen apuvälineitä
- ◆ tehdä ohjeiden mukaan kalastusaluksen ja moottorin käyttökauden jälkeiset huoltotoimenpiteet
- ◆ korjata yksinkertaiset kalastusaluksen ja -välineiden vauriot, jotka eivät merkittävästi vaaranna vesi- tai työturvallisuutta
- ◆ seurata sääennusteita ja varustautua sään ja jääolojen mukaan vesillä ja jäällä liikkuessaan
- ◆ käyttää hätämerkkejä ja -viestimiä sekä suorittaa palon alkusammutuksen
- ◆ rakentaa ohjeiden ja mahdollisten rakenteita koskevien erityismääräysten mukaan tavallisimpia verkko- ja havaspyydyksiä
- ◆ tunnistaa kalastustyöhön ja -työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoita suojautua niiltä.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa työturvallisuuskortin ja tulityökortin hyväksytysti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesillä liikkuminen	kuljettaa osittain ohjattuna kalastusalusta ja talvella moottorikelkkaa tai mönkijää turvallisesti	kuljettaa kalastusalusta ja talvella moottorikelkkaa tai mönkijää turvallisesti ohjeiden mukaan	kuljettaa kalastusalusta ja talvella moottorikelkkaa tai mönkijää tottuneesti ja turvallisesti sekä ottaa huomioon reitinvalinnassa matkustajat ja sääolosuhteet
	käyttää turvallisia reittejä ja noudattaa vesiliikenteen sääntöjä osittain ohjattuna	käyttää turvallisia reittejä ja noudattaa vesiliikenteen sääntöjä vähäisellä opastuksella	liikkuu itsenäisesti vesillä ja jäällä käyttäen turvallisia reittejä ja noudattaen vesiliikenteen sääntöjä
Kalastusmenetelmien hallinta	kalastaa osittain ohjattuna useimmilla tavallisilla kalastusmenetelmillä	kalastaa vähäisellä opastuksella useimmilla tavallisilla kalastusmenetelmillä	kalastaa itsenäisesti useimmilla tavallisilla kalastusmenetelmillä
	avustaa osittain ohjattuna kalastajaa kalastustapahtumassa ja saaliin käsittelyssä	toimii ohjeiden mukaan kalastajan apuna kalastustapahtumassa ja saaliin käsittelyssä	toimii itsenäisesti kalastajan apuna kalastustapahtumassa ja saaliinkäsittelyssä
	käyttää kalastuksen apuvälineitä osittain ohjattuna	käyttää kalastuksen apuvälineitä vähäisellä opastuksella	käyttää itsenäisesti kalastuksen apuvälineitä
	avustaa kalastusaluksen ankkuroinnissa ja laituriin tai maihin kiinnittämisessä	ankkuroi ja kiinnittää kalastusaluksen laituriin tai maihin lähes itsenäisesti	ankkuroi kalastusaluksen ja kiinnittää sen laituriin tai maihin itsenäisesti
	avustaa saaliin säilytyksessä ja kalastusvälineiden kalastuksen jälkeisessä huollossa	säilyttää saaliin ja huoltaa kalastusvälineet kalastuksen jälkeen ohjeiden mukaan	huolehtii saaliin säilytyksestä ja kalastusvälineiden kalastuksen jälkeisestä huollosta itsenäisesti
Pyydyksirakentaminen	avustaa pyydyksien rakentamisessa osittain ohjattuna	rakentaa pyydyksiä ohjeiden mukaan oikeilla ja sujuvilla työtavoilla	rakentaa laadukkaita pyydyksiä ohjeiden mukaan oikeilla, sujuvilla ja huolellisilla työtavoilla

Kalastusvälineiden huolto ja korjaus	avustaa moottorin vuosi-huollossa osittain ohjattuna	tekee tavalliset moottorin vuosihuoltotyöt ohjeiden mukaan	tekee tavalliset moottorin vuosihuoltotyöt huolto-ohjeen mukaan itsenäisesti
	avustaa kalastusvälineen vaurioiden korjauksessa osittain ohjattuna	korjaa kalastusvälineen vaurion ohjeiden mukaan	korjaa kalastusvälineen vaurion itsenäisesti ja siististi
	avustaa pyydysten korjauksessa	korjaa kalanpyydyksiä ohjeiden mukaan	korjaa kalanpyydyksiä itsenäisesti
Kestävä kehitys	toimii ohjeiden mukaan kalojen alamitta- ja rauhoitusmääräyksiä sovellettaessa.	noudattaa itsenäisesti kalojen alamitta- ja rauhoitusmääräyksiä.	noudattaa ja ottaa huomioon toiminnassaan kalojen alamitta- ja rauhoitusmääräykset.

ARVIOINNIN KOHDE		ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3	
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesillä liikkuminen ja vesiturvallisuuden hallinta	ottaa huomioon vesillä liikkueensa väylämerkit ja -opasteet sekä noudattaa osittain ohjattuna vesiliikenteen sääntöjä	tunnistaa väylämerkit ja -opasteet ja noudattaa vesillä liikkueensa vesiliikenteen sääntöjä	tunnistaa väylämerkit ja -opasteet sekä valitsee tarkoituksenmukaisen reitin ja noudattaa vesiliikenteen sääntöjä	
	ottaa huomioon jäällä liikkumisen riskit ja liikkuu osittain ohjattuna jäällä turvallisesti	määrittää turvalliset jäävahvuudet ja jääturvallisuuden riskialueet	määrittää jääturvallisuuden ja valitsee jäällä liikkueensa turvalliset ajoreitit	
	tunnistaa useimmat kalastusaluksen turvavarusteet ja osaa osittain ohjattuna käyttää niitä	tunnistaa kalastusaluksen turvavarusteet ja osaa tarvittaessa käyttää niitä merkintöjen tai ohjeiden mukaan	tunnistaa kalastusaluksen turvavarusteet ja hallitsee niiden käytön	
	seuraa säätiedotteita ja etsii osittain ohjattuna sääennusteita Internetin avulla	selvittää sääennusteen lähipäiville luotettavasta lähteestä ja ottaa huomioon sään toiminnassaan	selvittää sääennusteen lähipäiville luotettavasta lähteestä, ottaa huomioon sääennusteet toiminnassaan ja tarvittaessa neuvoo muita kalastukseen osallistuvia	

Kalastusmenetelmien ja saaliin käsittelyn hallinta	noudattaa osittain ohjattuna kalastuslainsäädännön ja muita kalastusta koskevia määräyksiä	noudattaa kalastusta koskevia kalastuslainsäädännön ja muita määräyksiä	noudattaa kalastusta koskevia kalastuslainsäädännön ja muita määräyksiä ja osaa antaa neuvoja lupa-asioissa
	tunnistaa yleisimmät vapaa-ajan ja ammattimaisen kalastuksen välineet ja pyydykset sekä ottaa huomioon niiden käyttökelpoisuuden kalastuksessa	tunnistaa yleisimmät vapaa-ajan ja ammattimaisen kalastuksen välineet ja pyydykset ja soveltaa tietojaan niiden käyttökelpoisuudesta kalastuksessa	määrittää yleisimpien vapaa-ajan ja ammattimaisen kalastuksen välineiden ja pyydysten soveltuvuuden kalastukseen
	ottaa huomioon saaliin oikean käsittelyn ja kylmäsäilytyksen merkityksen ja osaa osittain ohjattuna säilyttää saaliin	ottaa huomioon saaliin oikean käsittelyn ja kylmäsäilytyksen merkityksen ja soveltaa tietojaan saaliin säilytyksessä	hallitsee saaliin käsittelyn ja kylmäsäilytyksen
Kalastuksen apulaitteiden käytön hallinta	tunnistaa kalastuksen apulaitteet ja etsii käyttöä koskevia neuvoja niiden käyttöohjeista	tunnistaa kalastuksen apulaitteet ja säätelee niiden toimintoja ohjeiden mukaan	tunnistaa kalastuksen apulaitteet ja hallitsee tärkeimpien laitteiden käytön
Kestävä kehitys	ottaa huomioon alamittaja rauhoitusmääräysten ym. kalavarojen kestävän käytön periaatteiden merkityksen	ottaa huomioon toiminnassaan kalojen alamittaja rauhoitusmääräykset ym. kalavarojen kestävän käytön tärkeät periaatteet	ottaa huomioon kalojen alamittaja rauhoitusmääräykset ym. kalavarojen kestävän käytön tärkeät periaatteet ja asiat sisäistyneenä perustelee niitä
Pyydysrakentaminen	tunnistaa useimmat kalanyydyskäytöt ja niiden rakenteelliset osat	tunnistaa useimmat kalanyydyskäytöt ja niiden rakenteelliset osat sekä selvittää rakenteellisten osien valintaan vaikuttavia tärkeitä ominaisuuksia	tunnistaa useimmat kalanyydyskäytöt ja niiden rakenteelliset osat sekä ottaa huomioon rakenteellisten osien valinnassa pyyntimenetelmän ja pyydettävän lajin
	tekee tavallisimmat solmut ja leikkaustavat	tekee tavallisimmat solmut ja leikkaukset sekä tulkitsee erilaisia leikkaustapoja pyydyspiirustuksista	hallitsee tavallisimmat solmut ja leikkaustavat
	laskee yksinkertaisia laskutoimituksia pyydysmatemaattisten ohjeiden mukaan	tulkitsee pyydysmatemaattisia ohjeita ja leikkauskavojia ja laskee niiden avulla tavallisimpia pyydysten mitoituksia	hallitsee tavallisimmat pyydysmatemaattiset laskutoimitukset
Korjaus ja huolto	tunnistaa pyydyksen tai kalastusvälineen korjaustarpeen	tunnistaa pyydyksen tai kalastusvälineen korjaustarpeen ja ratkaisee tapaukseen sopivan korjaustavan ja korjaustarvikkeet	tunnistaa pyydyksen tai kalastusvälineen korjaustarpeen, ratkaisee tapaukseen sopivan korjaustavan ja hallitsee korjaustoimenpiteen

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt, pyydys- ja välinevauriot) omatoimisesti tai neuvoteltuaan kalastajan kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja pyytää tarvittaessa apua	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä	tukee ja auttaa muita, ottaa vastaan haasteita ja hyväksyy muuttuvat työkäytännöt
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii työssään vastuuntuntoisesti	toimii työssään avoimesti ja vastuuntuntoisesti	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
	suhtautuu myönteisesti kestäväen kehityksen toimintatapoihin työssään	noudattaa työssään kestäväen kehityksen toimintatapoja	perustaa työskentelynsä kestäväen kehityksen toimintatapoihin
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta sekä toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuden ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla kalastukseen, pyydysrakennukseen sekä kalastuskaluston huolto- ja korjaustöihin. Hänelle on ohjeistettu terveys- ja työturvallisuusohjeet. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta vähintään avovesi- tai talvikalastus toteutettuna itsenäisesti tai kalastajan apuna
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta vesiliikenteen sääntöjen, väylämerkkien ja -opasteiden tuntemus, kalastusmenetelmän soveltuvuus sekä kalojen alamitta- ja rauhoitusmääräykset
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.1.3 Kalastustuotteiden käsittely ja jalostus

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ käsitellä kalastustuotteita alkutuotannon yhteydessä
- ♦ tehdä kalan vastaanottotarkastuksen ja ottaa huomioon käsittelytoimenpiteiden ja lämpötilan merkityksen kalan säilyvyyteen
- ♦ valmistaa kalastustuotteista erilaisia raakavalmisteita niin, että käsittelyhävikit pysyttelevät kohtuullisina
- ♦ hyödyntää tietojaan kalan ravintoainekoostumuksesta, sen vaihteluista sekä kalan merkityksestä ravitsemuksessa
- ♦ tunnistaa kalan tuoreusasteen sekä säilyttää kalastustuotteiden tuoreuden hyödyntämällä tietojaan mikrobiologian ja hygienian perusteista sekä kalassa pilaantumisen yhteydessä tapahtuvista muutoksista
- ♦ huolehtia henkilökohtaisesta hygieniasta ja pukeutumisesta työkohteen vaatimusten mukaisesti

- ♦ noudattaa työssään tuotteen valmistukseen liittyviä laatu-, hygienia- ja omavalvontamääräyksiä sekä elintarvikealaa koskevaa lainsäädäntöä ja työturvallisuusohjeita
- ♦ valita raaka-aineita, valmistaa tavallisimpia jalostettuja kalastustuotteita työohjeiden mukaan ja käsitellä kala- ja talousjätteet
- ♦ käyttää kalanjalostustiloissa koneita työturvallisuusvaatimukset ja ergonomiset työtavat huomioiden
- ♦ huolehtia käytettävien koneiden ja laitteiden päivittäisestä käyttökunnosta seuraamalla niiden kuntoa ja toimintaa
- ♦ huolehtia puhtaanapidosta ja puhtauden tarkkailusta.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa hyväksytysti hygieniapassin.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
I. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Raaka-aineiden valinta, käsittely ja käyttö sekä niiden ja valmiiden tuotteiden laadun arviointi	valitsee ohjattuna tuotteen valmistukseen kuuluvia raaka-aineita niiden laatu- ja kustannusvaikutusten perusteella riittävästi ja käyttää niitä oikein ohjattuna	valitsee pääosin omatoimisesti tuotteen valmistukseen kuuluvat raaka-aineet niiden laatu- ja kustannusvaikutusten perusteella niin, että käyttää niitä oikein	valitsee tuotteen valmistukseen kuuluvat raaka-aineet niiden laatu- ja kustannusvaikutusten perusteella niin, että käyttää niitä omatoimisesti oikein
	arvioi aistinvaraisesti raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa raaka-aineen ja/tai tuotteen ja tiedottaa virheellisestä raaka-aineesta ja/tai tuotteesta viipymättä	arvioi aistinvaraisesti ja muilla alalla käytettävillä menetelmillä raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa raaka-aineen ja/tai tuotteen ja toimii ohjeiden mukaisesti	arvioi aistinvaraisesti ja muilla alalla käytettävillä menetelmillä raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja/tai tuotteen sekä osaa tehdä tarvittavat jatko-toimenpiteet
Työvälineiden, koneiden ja/tai laitteiden käyttö	käyttää tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja/tai laitteita ohjattuna	käyttää tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja/tai laitteita pääosin omatoimisesti	valitsee tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä ja laitteita ja käyttää niitä omatoimisesti
Tuotteen valmistukseen kuuluvien puhdistustoimenpiteiden toteuttaminen	pesee ja puhdistaa ohjatusti tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä.	pesee ja puhdistaa ohjeiden mukaan tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä.	pesee ja puhdistaa ohjeiden mukaan omatoimisesti tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä sekä huolehtii työympäristön siisteydestä ja järjestyksestä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalaraaka-aineen ja tuotteiden ominaisuuksien tunteminen, kalan käsittelyn, jalostuksen ja säilytyksen sekä niihin vaikuttavien tekijöiden tunteminen	tuntee omassa työtehtävässään käytettävän kalaraaka-aineen, tuotteen ja niiden ominaisuuksien pääpiirteet niin, että käsittelee sekä säilyttää sitä ohjeiden mukaan, mutta tarvitsee ohjausta	tuntee omassa työtehtävässään käytettävän kalaraaka-aineen, tuotteen ja sen ominaisuuksien pääpiirteet niin, että käsittelee sekä säilyttää sitä ohjeiden mukaan	tuntee omassa työtehtävässään käytettävän kalaraaka-aineen, tuotteen ja sen ominaisuudet niin, että käsittelee sekä säilyttää sitä omatoimisesti
Laatuvaatimusten tunteminen	noudattaa ohjattuna yrityskohtaisia ohjeita työssään	työskentelee toiminnalle asetettujen laatuvaatimusten ja ohjeiden mukaisesti	työskentelee omatoimisesti toiminnalle ja tuotteille asetettujen laatuvaatimusten mukaisesti

Elintarvikealaa koskevan lainsäädännön, omavalvonta- ja hygieniamääräysten tunteminen	tuntee elintarvike-ainsäädäntöä niin, että suorittaa hygieniasaamistestin hyväksytysti ja osaa toimia ohjattuna määräysten mukaisesti	tuntee elintarvikelainsäädäntöä niin, että suorittaa hygieniasaamistestin hyväksytysti ja osaa toimia ohjeiden mukaan määräysten mukaisesti	tuntee elintarvikelainsäädäntöä niin, että suorittaa hygieniasaamistestin hyväksytysti osaa omatoimisesti toimia määräysten mukaisesti
Kalan elintarvikeketjun ja jalostustoiminnan tunteminen	selvittää käyttämänsä raaka-aineen tien päävaiheet alkutuotannosta kuluttajalle sekä jalostustuotantotoiminnan keskeiset asiat.	selvittää käyttämänsä raaka-aineen tien vaiheittain alkutuotannosta kuluttajalle sekä kertoo jalostustuotanto-toiminnasta ja toimintamahdollisuuksista.	selvittää keskeisimpien raaka-aineiden tien vaiheittain alkutuotannosta kuluttajalle, raaka-aineen laatuun eri vaiheissa vaikuttavia tekijöitä, kertoo jalostustuotantotoiminnasta, toimintamahdollisuuksista ja tulevaisuudennäkymistä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työryhmän ja työyhteisön jäsenenä yhteistyössä muun henkilöstön kanssa	toimii huomioiden muut jäsenet työryhmän ja työyhteisön jäsenenä yhteistyössä muun henkilöstön kanssa	työskentelee vastuullisesti sekä ryhmässä että itsenäisesti ja toimii vastuullisesti työyhteisön jäsenenä yhteistyössä muun henkilöstön kanssa
Ammattietiikka	käyttäytyy asiallisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	käyttäytyy asiallisesti ja hyvien käyttäytymistapojen mukaan, toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	käyttäytyy asiallisesti hyvien käyttäytymistapojen ja tilanteen vaatimusten mukaisesti, toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	työskentelee ergonomisesti työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti, mutta tarvitsee ohjausta.	työskentelee ergonomisesti työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskitekijät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä alku-tuotannossa tai kalanjalostusyrietyksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään:

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta pois lukien Kalan elintarvikeketjun ja jalostustoiminnan tunteminen sekä Laatuvaatimusten tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien tai muiden menetelmien avulla.

4.1.4 Vesiviljely

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ noudattaa työssään vesiviljely-yrityksen hygieniaan ja kalaterveyden ylläpitämiseen tarkoitettuja ohjeita
- ♦ noudattaa laitoksen pukeutumis- ja työturvallisuusohjeita
- ♦ huolehtia työympäristön siisteydestä ja laitoksen jätehuollon vaatimista tehtävistä
- ♦ tunnistaa yrityksessä viljeltävät lajit
- ♦ kerätä kuolleet kalat sekä käsitellä ne ohjeiden mukaisesti
- ♦ pestä altaat ja tehdä altaiden ja vesitysjärjestelmän laitteiden päivittäiset huolto- ja puhdistustyöt ohjeiden mukaan
- ♦ tunnistaa kalasairauksiin ja -loisiin viittaavat oireet uintikäyttötymisen ja/tai ulkoisten ja sisäisten merkkien perusteella sekä ilmoittaa niistä ohjeiden mukaisesti
- ♦ käyttää ohjeiden mukaan laitoksen vesitysjärjestelmän laitteita
- ♦ tunnistaa erikokoisille kaloille tarkoitetut rehulajit
- ♦ ruokkia kalat allaskohtaisten ohjeiden mukaan käsin tai ruokinta-automaattia käyttäen

- ♦ tehdä työtehtäviensä mukaiset viranomaisen hyväksymään laitostarkkailuun ja mahdolliseen laitoksen sisäiseen laatujärjestelmään liittyvät merkinnät
- ♦ ohjeiden mukaan siirtää, kuormata ja käsitellä kaloja
- ♦ tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautua niiltä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesiviljelyn työmenetelmien hallinta	huolehtii osittain ohjattuna työympäristön siisteydestä ja lajittelee jätteet ohjeiden mukaan	huolehtii työympäristön siisteydestä ja ohjeiden mukaisesta jätehuollosta	huolehtii itsenäisesti työympäristön siisteydestä ja ohjeiden mukaisesta jätehuollosta
	osittain ohjattuna kerää ja käsittelee kuolleet kalat	kerää ja käsittelee kuolleet kalat ohjeiden mukaan	kerää ja käsittelee kuolleet kalat itsenäisesti
	pesee altaat, puhdistaa ja huoltaa vesitysjärjestelmän laitteet osittain ohjattuna	pesee altaat, puhdistaa ja huoltaa vesitysjärjestelmän laitteet ohjeiden mukaan	pesee altaat, puhdistaa ja huoltaa vesitysjärjestelmän laitteet toimeksiannosta itsenäisesti

Vesiviljelyn työmenetelmien hallinta	tunnistaa epänormaalin uintikäyttäytymisen samoin kuin sairauksiin ja loisiin viittaavat ulkoiset ja sisäiset merkit ja ilmoittaa niistä	tunnistaa epänormaalin uintikäyttäytymisen samoin kuin sairauksiin ja loisiin viittaavat ulkoiset ja sisäiset merkit ja ilmoittaessaan kuvailee niitä selkeästi	työssään pyrkii ennaltaehkäisemään kalasairauksia, tunnistaa epänormaalin uintikäyttäytymisen samoin kuin sairauksiin ja loisiin viittaavat ulkoiset ja sisäiset merkit ja ilmoittaessaan kuvailee ne selkeästi
	osallistuu osittain ohjattuna kalojen siirtoihin, kuormaukseen ja käsittelyyn	siirtää, kuormaa ja käsittelee kaloja ohjeiden mukaan	siirtää, kuormaa ja käsittelee kaloja itsenäisesti toimeksiannon saatuaan
	tekee laitostarkkailun ja laatujärjestelmään liittyvät merkinnät osittain ohjattuna	tekee laitostarkkailuun ja laatujärjestelmään liittyvät merkinnät ohjeiden mukaan	tekee laitostarkkailuun ja laatujärjestelmään liittyvät merkinnät itsenäisesti
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	valitsee ja käyttää työvälineitä osittain ohjattuna	valitsee ja käyttää työvälineitä ohjeiden mukaan	valitsee ja käyttää työvälineitä itsenäisesti
	käyttää vesitysjärjestelmän laitteita osittain ohjattuna	käyttää vesitysjärjestelmän laitteita ohjeiden mukaan	käyttää vesitysjärjestelmän laitteita itsenäisesti
	valitsee osittain ohjattuna oikean rehun sekä ruokkii kalat käsin tai automaattien avulla.	valitsee ohjeiden mukaan oikean rehun sekä ruokkii kalat käsin tai automaattien avulla.	valitsee toimeksiannosta itsenäisesti oikean rehun sekä ruokkii kalat käsin tai automaattien avulla.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotantomenetelmien ja viljeltävien lajien tunteminen	luettelee vesiviljelyn tuotantotavat ja niiden tärkeimmät tuotantolajit	selostaa vesiviljelyn tuotantotapoja, luettelee niiden tärkeimmät tuotantolajit sekä näiden viljelykiertoa	selostaa vesiviljelyn tuotantotavat, niiden tuotantolajit ja viljelykierron
	tunnistaa yrityksessä viljeltyvät lajit	tunnistaa yrityksessä viljeltyvät lajit eri ikä- ja sukukypsyyssvaiheissa	tunnistaa yrityksessä viljeltyvät lajit eri ikä- ja sukukypsyyssvaiheissa ja selostaa viljelyn erityisvaatimukset
Työhygienian ja kalaterveyden perusteiden tunteminen	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työhygieniasta ja kalaterveydestä ja noudattaa osittain ohjattuna työhygienian- ja kalaterveysmääräyksiä	noudattaa työssään työhygieniasta ja kalaterveydestä annettuja määräyksiä	noudattaa työssään työhygieniasta ja kalaterveydestä annettuja määräyksiä ja ylläpitää toiminnallaan hyvää viljely-ympäristöä

Vesitysjärjestelmän tunteminen	tunnistaa erilaiset kasvatussallastyypit	määrittää erilaiset kasvatussallastyypit ja niiden käyttötarkoituksen	määrittää erilaiset kasvatussallastyypit, niiden käyttötarkoituksen ja hyvän toimivuuden vaatimukset
	tunnistaa vesiviljely-yritysten erilaiset vesitysjärjestelmät	tunnistaa vesiviljely-yritysten erilaiset vesitysjärjestelmät sekä niiden tilat ja laitteet	määrittää vesiviljely-yritysten vesitysjärjestelmätyyppit tiloineen ja laitteineen sekä niiden soveltuvuuden viljelyyn
	tunnistaa allaskohtaiset vesityslaitteet ja osaa osittain ohjattuna käyttää niitä	tunnistaa allaskohtaiset vesityslaitteet ja käyttää niitä ohjeiden mukaan	tunnistaa allaskohtaiset vesityslaitteet, osaa käyttää niitä ja tehdä niillä tarvittavia säätöjä kalojen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi
Rehujen ja ruokinnan tunteminen	tunnistaa rehut pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaan	tunnistaa rehut ja perustele rehulajin valinnan	tunnistaa rehut ja perustele rehulajin valinnan sekä ruokintaohjeiden merkityksen ravitsemukselle ja ympäristölle
	määrittää ruokintatavat ja ottaa huomioon ruokintaa koskevat ohjeet	määrittää ruokintatavat ja perustele ruokintatavan valintaa	käyttää erilaisia ruokintatapoja
	ottaa huomioon velvollisuutensa tarkkailu- ja laatu-järjestelmän ylläpidossa ja toimii ohjeiden mukaan.	määrittää pääosin tarkkailu- ja laatu-järjestelmän ylläpitoon liittyvät toimenpiteet työpaikallaan ja toimii ohjeiden mukaan.	määrittää tarkkailu- ja laatu-järjestelmän ylläpitoon liittyvät toimenpiteet työpaikallaan ja toimii velvoitteissaan itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt, kalojen sairastuminen) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä	tukee ja auttaa muita, ottaa vastaan haasteita ja hyväksyy muuttuvat työkäytännöt
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
	suhtautuu myönteisesti kestäväen kehityksen toimintatapoihin työssään	noudattaa työssään kestäväen kehityksen toimintatapoja	perustaa työskentelynsä kestäväen kehityksen toimintatapoihin
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ylläpitää siisteyttä ja toimii järjestelmällisesti ohjeiden mukaan.	huolehtii siisteydestä ja toimii järjestelmällisesti parantaen toiminnallaan työviihtyvyyttä.	ottaa huomioon siisteyden ja järjestelmällisyyden osana työviihtyvyyttä ja -turvallisuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä töitä ruokala-, poikas- tai ravunkasvatuslaitoksella ohjeistettuna terveys-, työturvallisuus- ja muilla kaikkia työntekijöitä koskevilla määräyksillä sekä ohjeilla. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta vähintään ruokinta, tilojen puhtaanapito, jätehuolto ja tehtyjen toimenpiteiden ohjeiden mukainen dokumentointi
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta tuotantomenetelmien ja -lajien tunteminen, vesitysjärjestelmän sekä rehujen ja ruokinnan tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.2 KALATALOUDEN KOULUTUSOHJELMA, KALASTAJA

4.2.1 Erikoistuminen ammattikalastukseen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ varustaa kalastusaluksen ja tarkistaa sen toiminnat, apulaitteet ja kalastusvälineet kalastukseen lähdeettäessä
- ♦ tarkistaa moottorikelkan tai mönkijän jäälle lähdeettäessä ja järjestää kalastusvälineet ja varusteet kuormaan asianmukaisesti ja turvallisesti
- ♦ seurata kalastuksen aikana koneiden ja apulaitteiden toimintoja
- ♦ suorittaa tärkeimmät huoltotoimet kalastuksessa käytettäville koneille ja laitteille
- ♦ valita tarkoituksenmukaisen kalastustavan kalastusalueen, saalisikohteen ja vuodenajan mukaan
- ♦ toimia kalastusaluksen päällikkönä ja omaa tiedollisen perustan vähintään kalastusaluksen kuljettajakirja B:hen
- ♦ suunnistaa tai navigoida aluksen apulaitteiden avulla kalastusalueelle sekä kalastuksen aikana pysytellä lupa-alueella
- ♦ paikantaa kalaparvet kaikuluotaimen avulla
- ♦ kalastaa ammattikalastusmenetelmillä
- ♦ huolehtia saaliin asianmukaisesta käsittelystä, pakkaamisesta ja kylmäsäilytyksestä sekä kuljetuksesta
- ♦ soveltaa jatkojalostuksen menetelmiä kalastuksen kannattavuuden parantamiseksi
- ♦ rakentaa työpiirustusten mukaan ammattimaisia kalastuspyydyksiä
- ♦ korjata ja huoltaa ammattimaisia kalastuspyydyksiä
- ♦ arvioida kalastuksen kannattavuuden, saaliin määrän ja menekin mukaan
- ♦ toimia työturvallisuusohjeita noudattaen ja valvoa apulaisten työturvallisuutta
- ♦ hakea elinkeinokalastukseen tarkoitettuja tukia ja avustuksia
- ♦ toimia kalastajana ympäristövastuullisesti ja kalavarojen kestävän käytön periaatteita noudattaen.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa hyväksytysti ensiapu I:n.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	sopeutuu ammattikalastuksen muuttuviin työaikoihin ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	sopeutuu ammattikalastuksen muuttuviin työaikoihin ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	sopeutuu ammattikalastuksen muuttuviin työaikoihin ja toteuttaa annetut työtehtävät sekä siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalastusmenetelmän, apulaitteiden käytön ja saaliin käsittelyn hallinta	varustaa ja tarkistaa kalastusaluksen tai talvikulkuvälineen osittain ohjattuna	varustaa ja tarkistaa kalastusaluksen tai talvikulkuvälineen ohjeiden mukaan	varustaa ja tarkistaa kalastusaluksen tai talvikulkuvälineen itsenäisesti
	paikantaa saaliskalat osittain ohjattuna	paikantaa saaliskalat ohjeiden mukaan	paikantaa saaliskalat itsenäisesti
	kalastaa tarkoituksenmukaisella kalastusmenetelmällä ja kalastusalueella osittain ohjattuna	kalastaa ohjeiden mukaan tarkoituksenmukaisella kalastusmenetelmällä ja kalastusalueella	kalastaa itsenäisesti tarkoituksenmukaisella kalastusmenetelmällä ja kalastusalueella
	käyttää kalastuksen aikana kalastuksen apulaitteita osittain ohjattuna	käyttää kalastuksen aikana kalastuksen apulaitteita ohjeiden mukaan	käyttää kalastuksen aikana kalastuksen apulaitteita itsenäisesti
	seuraa osittain ohjattuna moottorin toimintoja kalastuksen aikana	seuraa ohjeiden mukaan moottorin toimintoja kalastuksen aikana	seuraa itsenäisesti moottorin toimintoja kalastuksen aikana ja osaa toimia häiriötilanteissa tarkoituksenmukaisesti
	osittain ohjattuna käsittelee ja kylmäsäilyttää saaliin	käsittelee ja kylmäsäilyttää saaliin ohjeiden mukaan	vastaa saaliin käsittelystä ja kylmäsäilytyksestä ja säilyttää sen laadukkaana

Pyydysrakentaminen, -huolto ja -korjaus	hankkii osittain ohjattuna pyydyksiin tarvittavat raaka-aineet ja tarvikkeet	hankkii pyydyksiin tarvikkeet ja raaka-aineet	kilpailuttaa ja hankkii pyydyksiin raaka-aineet ja tarvikkeet
	rakentaa ammattikalastuspyydyksiä osittain ohjattuna	rakentaa ammattikalastuspyydyksiä ohjeiden mukaan	rakentaa ammattikalastuspyydyksiä pyydysohjeen ja -piirustusten avulla itsenäisesti
	käyttää osittain ohjattuna koneita pyydysrakentamisessa	käyttää koneita pyydysrakentamisessa ohjeiden mukaan	käyttää itsenäisesti koneita pyydysrakentamisessa
	huoltaa ja korjaa ammattikalastuspyydyksiä osittain ohjattuna.	huoltaa ja korjaa ammattikalastuspyydyksiä ohjeiden mukaan.	huoltaa ja korjaa ammattikalastuspyydyksiä itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalastajana toimiminen	arvioi osittain ohjattuna saaliskalojen kalastettavuutta kalastusalueella sään ja vuodenajan mukaan	määrittää tärkeitä saaliskalojen kalastettavuuteen vaikuttavia vuodenaikaan ja säähän liittyviä seikkoja	määrittää tärkeitä saaliskalojen kalastettavuuteen vaikuttavia vuodenaikaan ja säähän liittyviä seikkoja ja osaa hyödyntää tietojaan
	käynnistää ja sulkee kalastusalueen navigointi- ja saaliinpaikannuslaitteet ja osittain ohjattuna tulkitsee niiden antamaa tietoa	määrittää tärkeimpien navigointi- ja saaliinpaikannuslaitteiden toiminnan	hallitsee tärkeimpien navigointi- ja saaliinpaikannuslaitteiden toiminnan sekä ohjaa kalastusalueesta niiden opastamana
	etsii opastettuna tietoa saaliin käsittelyn ja myynnin hygieniamääräyksistä ja toimii osittain ohjattuna määräysten mukaisesti	määrittää tärkeimmiltä osin kalastajaa koskevat saaliin käsittelyn ja myynnin hygieniamääräykset ja toimii niiden mukaan	määrittää tärkeimmiltä osin kalastajaa koskevat saaliin käsittelyn ja myynnin hygieniamääräykset ja pystyy asiantuntemuksensa avulla tuottamaan laadukasta kalaa myyntiin ja jatkojalostukseen
	ottaa huomioon ohjeet ammattikalastuksen lupakysymyksissä ja ammattikalastuslupien hankkimisessa	määrittää tärkeimmiltä osin menettelyn ammattikalastuksen lupa-asioissa	määrittää menettelyn ammattikalastuksen lupa-asioissa

Pyydysrakentaminen	etsii myyjä- ja hintatietoa pyydyksiin tarvittavista raaka-aineista ja tarvikkeista	määrittää paikallisia ja valtakunnallisia pyydystarvikkeiden myyjiä ja tekee hintatietojen perusteella pyydysrakentamisen ja -korjauksen laskelmia	määrittää paikallisia ja valtakunnallisia pyydystarvikkeiden myyjiä ja laatii itsenäisesti tarvikelaskelmat hankintaa tai tarjouspyyntöjä varten
	tulkitssee osittain ohjattuna pyydyspiirustuksia ja osallistuu pyydysten rakentamiseen	tulkitssee pyydyspiirustuksia ja rakentaa jonkin ammattikalastuspyydyksen piirustuksen mukaan	hallitsee ammattikalastuspyydyksen rakentamisen piirustuksen ja ohjeen avulla ja tarpeen mukaan perustelee vaihtoehtoisia ratkaisuja
	tunnistaa pyydysrakentamiseen soveltuvia koneita ja osittain ohjattuna käyttää niistä tavallisimpia	perustelee koneiden käyttöä pyydysrakentamisessa ja käyttää joissakin työvaiheissa koneita	hallitsee joidenkin koneiden käytön pyydysrakentamisessa
	ottaa huomioon havaspyydyksen värjäyksen tai kyllästyksen tarpeen	ottaa huomioon värjäyksen tai kyllästyksen hyödyt ja valitsee tarkoitukseen sopivia aineita	ottaa huomioon havaspyydyksen värjäyksen tai kyllästyksen tarpeen ja hallitsee pyydyskäsitteilyn
Talouden hallinta	arvioi osittain ohjattuna tunnuslukujen avulla kalastuksen kannattavuutta	laskee tunnuslukujen avulla kalastuksen kannattavuutta ja tekee johtopäätöksiä	laskee tunnuslukujen avulla kalastuksen kannattavuutta ja tekee perusteltuja ehdotuksia toiminnan jatkamiselle
	etsii tietoa ammattikalastuksen tukimuodoista	etsii tietoa ammattikalastuksen tukimuodoista ja osaa vähäisellä opastuksella laatia tukihakemuksia	määrittää ammattikalastuksen tukimuodot ja osaa laatia tukihakemuksia
Kestävä kehitys	ottaa huomioon ammattikalastuksen uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämismuotona.	perustelee kalastuksen säätelyn tarvetta.	perustelee kalastuksen säätelyn tarvetta ja määrittää toimintatavat kalastuksen säätelyssä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ratkaisee usein toistuvat ongelmat kalastustilanteissa	ratkaisee tavanomaiset ongelmat kalastustilanteissa ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä	ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet kalastuksessa ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteistyössä muiden kalastajien, kalakaupan ja kalavesien omistajien kanssa tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin ammattikalastajien ja yhteistyökumppaneiden yhteisöön, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii aktiivisena jäsenenä työnsä sidosryhmäyhteistyössä ja ottaa huomioon muiden mielipiteet

Ammattietikka	toimii vastuuntuntoisesti	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
	suhtautuu myönteisesti kestäväen kehityksen toimintatapoihin työssään	noudattaa työssään kestäväen kehityksen toimintatapoja	perustaa työskentelynsä kestäväen kehityksen toimintatapoihin
Terveys, turvallisuus, toimintakyky	työskentelee annettujen työturvallisuusohjeiden mukaan	noudattaa työturvallisuusohjeita ja määräyksiä	ennakoi työturvallisuuteen liittyvät riskit ja kehittää toimintaansa turvallisemmaksi
	tunnistaa työhönsä liittyviä vaaratekijöitä, kuten melun, värinän, kylmäältistuksen ja vesillä liikkumisen riskit.	suojustuu työhönsä liittyviltä vaaratekijöiltä tarkoituksenmukaisesti ja toimii turvallisesti.	ottaa huomioon työnsä edellä kuvattujen vaaratekijöiden lisäksi myös työn henkisen ja fyysisen kuormittavuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla rannikolta sisävesialueella itsenäisenä kalastajana, kalastajan parina tai kalastusaluksen kalastustyöntekijänä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja laitteiden hallinnasta kalastusaluksen tai talvikulkuneuvon varustaminen, kalastusalueen ja saaliin paikantaminen, kalastusmenetelmän hallinta ja saaliin käsittely
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta saaliskalojen vuodenaikaiskäyttäytymisen tuntemus, kalastuksen apulaitteiden käyttötietous
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.3 KALATALOUDEN KOULUTUSOHJELMA, KALANVILJELIJÄ

4.3.1 Erikoistuminen vesiviljelyyn

Koulutuksen järjestäjä voi päättää, mitkä vesiviljelyn tuotantosuunnista oppilaitoksen opetussuunnitelmaan kirjataan. Silloin tutkinnon osan nimi ilmaistaan esimerkiksi ”Erikoistuminen ruokakalatuotantoon” tai ”Erikoistuminen poikastuotantoon”. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi valita tämän tutkinnon osan / osamisalan kahteen kertaan kohdennettuna asianomaiseen tuotantosuuntaan.

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ suunnitella päivittäiset työtehtävänsä
- ♦ osallistua vesiviljely-yrityksen työkokouksiin
- ♦ työskennellä työturvallisuusmääräyksiä noudattaen ja ottaa huomioon työergonomian
- ♦ tehdä yrityksessä viljeltävien lajien tuotantokierron työtehtäviä itsenäisesti tai ohjeiden mukaan
- ♦ ylläpitää kalojen hyvinvointia ja terveyttä tuotantokierron eri vaiheissa
- ♦ ylläpitää tuotantotilojen puhtautta ja siisteyttä
- ♦ tunnistaa kalasairauksiin viittaavat oireet ja ohjeiden mukaan ottaa kalatauti-tarkkailuun tai kalasairauden syyn selvittämiseen tarvittavat näytteet
- ♦ kerätä ja kuormata kalaerät asiakkaalle toimitusta varten
- ♦ tainnuttaa, verestää, perata ja pakata kalat toimitusvalmiiksi
- ♦ käyttää ja huoltaa vesiviljelyssä käytettäviä koneita ja laitteita
- ♦ rakentaa vesiviljelyssä käytettäviä sumppuja, havas- ym. välineitä sekä korjata niitä
- ♦ tehdä päivittäiset vesiviljely-yrityksen velvoitetarkkailuun ja laatustrategiaan kuuluvat kirjaukset ohjeiden mukaan
- ♦ noudattaa työssään yrityksen ympäristölupamääräyksiä, valvonta- ym. ohjeita sekä muita toimintaan liittyviä määräyksiä
- ♦ toimia turvallisesti, ympäristövastuullisesti ja laatu-tietoisesti
- ♦ hyödyntää vesiviljely- ym. tutkimustietoa työssään ja työmenetelmissään
- ♦ hyödyntää tietotekniikkaa työssään ja tiedon etsinnässä.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa hyväksytysti ensiapu I:n.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotantokierron työtehtävien hallinta	pukeutuu ja varustautuu asianmukaisin suojavarustein osittain ohjattuna	pukeutuu ja varustautuu työtehtäviin asianmukaisin suojavarustein	pukeutuu ja varustautuu työtehtäviin asianmukaisin suojavarustein ja huolehtii itsenäisesti varusteiden kunnosta ja säilytyksestä
	tekee tavallisimpia yrityksen tuotannollisia työtehtäviä osittain ohjattuna	tekee useimpia yrityksen tuotannollisia työtehtäviä ohjeiden mukaan	tekee useimmat tuotannolliset työtehtävät toimeksiannon pohjalta itsenäisesti
	tekee työtehtävien edellyttämät havainnot ja kirjaukset osittain ohjattuna	tekee työtehtävien edellyttämät havainnot ja kirjaukset ohjeiden mukaan	tekee työtehtävien edellyttämät havainnot ja kirjaukset itsenäisesti
Kalojen hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitäminen	käyttää osittain ohjattuna kaloille turvallisia työmenetelmiä	käyttää ohjeiden mukaan kaloille turvallisia työmenetelmiä	käyttää kaloille turvallisia työmenetelmiä ja työtavoiltaan ennaltaehkäisee kalasairauksia
	valitsee rehut ja ruokkii kalat osittain ohjattuna	valitsee rehut ja ruokkii kalat ruokintasuunnitelman mukaisesti ja tarkkailee syöntikäyttäytymistä	valitsee rehut ja ruokkii kalat ruokintasuunnitelmaa noudattaen ja tarvittaessa muuttaa ruokintaa kalojen syöntikäyttäytymisen perusteella

Kalojen hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitäminen	avustaa mädin ja kalojen lääkinällisissä toimenpiteissä osittain ohjattuna	avustaa mädin ja kalojen lääkinällisissä toimenpiteissä ohjeiden mukaan	avustaa mädin ja kalojen lääkinällisissä toimenpiteissä ja suoriutuu useimmista aputehtävistä itsenäisesti
	tarkkailee kasvatustilojen ja vedenpuhdistuslaitteiden kuntoa ja huoltaa niitä osittain ohjattuna	tarkkailee kasvatustilojen ja vedenpuhdistuslaitteiden kuntoa ja huoltaa niitä ohjeiden mukaan	tarkkailee kasvatustilojen ja vedenpuhdistuslaitteiden kuntoa ja tekee puhdistukset ja huollot itsenäisesti
	tunnistaa laitteissa ilmenevät viat ja ilmoittaa niistä	tunnistaa laitteissa ilmenevät viat ja osaa korjata yksinkertaisia vikoja	tunnistaa laitteissa ilmenevät viat ja osaa korjata useimmat sellaiset viat joissa ei tarvita erikoisammattitaitoa
	käyttää veden laadun seurannassa, mädin tai kalojen hoidossa sekä huolto- ja korjaustöissä tarvittavia työvälineitä ja laitteita osittain ohjattuna	käyttää veden laadun seurannassa, mädin tai kalojen hoidossa sekä huolto- ja korjaustöissä tarvittavia työvälineitä ja laitteita ohjeiden mukaan	käyttää veden laadun seurannassa, mädin tai kalojen hoidossa sekä huolto- ja korjaustöissä tarvittavia työvälineitä ja laitteita ja valitsee itsenäisesti tarvittavan laitteen kuhunkin tarkoitukseen
	ajaa valvottuna turvallisesti vesiviljely-yrityksen työkoneneita (esim. traktori ja mönkijä)	ajaa turvallisesti vesiviljely-yrityksen työkoneneita	ajaa turvallisesti vesiviljely-yrityksen työkoneneita vaativissakin olosuhteissa
Välineiden rakentaminen ja korjaus	avustaa sumppujen ja vesiviljelyn havasvälineiden rakentamisessa osittain ohjattuna	korjaa ja rakentaa sumppuja ja vesiviljelyn havasvälineitä ohjeiden mukaan	suunnittelee ja rakentaa sumppuja ja vesiviljelyn havasvälineitä käyttötarpeen mukaan itsenäisesti
Kestävän kehityksen mukainen toiminta ja ympäristöasiain hallinta	kiinnittää työssään huomiota kalojen vastuuntuntoiseen hoitoon	hoitaa ja käsittelee kaloja ohjeiden mukaan vastuuntuntoisesti ja huolellisesti	hoitaa ja käsittelee kaloja ja vastuuntuntoisesti ja huolellisesti kunnioittaen näiden eläinrvoa ja haluaa kehittyä työssään kalojen hyvinvointia edistäen
	kiinnittää työssään huomiota mahdollisiin ympäristövaikutuksiin ja ympäristöstä säästäviin tapoihin	ottaa huomioon työssään ympäristövaikutukset tiedostaen niiden merkityksen vesiviljelyn reunaehtona ja myös omien työtöjensä merkityksen ympäristövaikutuksille	kehittää työmenetelmiään pyrkien mahdollisimman ympäristövastuulliseen toimintaan

Tietotekniikan hyödyntäminen	seuraa osittain ohjattuna atk-pohjaisia tuotanto-olojen valvontaohjelmia ja tunnistaa häiriötilanteet	seuraa ja atk-pohjaisia tuotanto-olojen valvontaohjelmia, tunnistaa häiriötilanteet ja toimii ohjeiden mukaan	seuraa ja tulkitsee atk-pohjaisia tuotanto-olojen valvontaohjelmia, tunnistaa häiriötilanteet ja tekee ohjeiden mukaan tuotantoa ohjaavia säätöjä
	tekee osittain ohjattuna atk-pohjaisen valvontaohjelman kirjaukset.	tekee ohjeiden mukaan atk-pohjaisen valvontaohjelman kirjaukset.	tekee itsenäisesti atk-pohjaisen valvontaohjelman kirjaukset.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalojen hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitäminen	ottaa huomioon kasvatusveden laadun merkityksen	tulkitsee pääsääntöisesti oikein kasvatusveden tärkeitä ominaisuuksia suhteessa kalojen vaatimuksiin	määrittää tärkeimmät kasvatusveden laatuvaatimukset, kriittiset pitoisuudet ja toimenpiteet kriittisissä vedenlaatuarvoissa
	määrittää joitakin kalojen ja mädin terveyteen liittyviä perustekijöitä ja osaa avustaa työhön liittyvissä hoitotoimissa	määrittää kalojen ja mädin terveyteen liittyviä tärkeitä tekijöitä ja osaa avustaa työhön liittyvissä hoitotoimissa	määrittää yleisimpiä kalojen ja mädin terveyteen liittyviä ja niiden taustatekijöitä sekä osaa avustaa työhön liittyvissä hoitotoimissa
	ottaa huomioon tarpeen tarkkailla kalojen hyvinvointia ja kalaterveyttä sekä osaa avustaa näytteiden otossa	tarkkailee kalojen hyvinvointia ja kalaterveyttä, tunnistaa tauteihin viittavia oireita ja avustaa näytteiden otossa	määrittää kalasairauksien ennaltaehkäisyn ja tautitarkkailun merkityksen ja pystyy tarvittaessa itsenäisesti ottamaan näytteitä
	määrittää yleisesti käytettäviä kalojen lääkeaineita ja -hoitotapoja	määrittää tärkeimmät kalojen lääkeaineet ja tavat, joilla ne kaloille annetaan	määrittää tärkeimmät kalojen lääkeaineet ja tavat, joilla ne kaloille annetaan sekä tavallisimmin käytettävien lääkkeiden annostelun
	ottaa huomioon työssään kalojen ruokinnan perusteet ja osaa toimia osittain ohjattuna	määrittää kalojen ruokintaan ja kasvuun vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia ohjeiden mukaan	määrittää kalojen ruokintaan ja kasvuun vaikuttavat tärkeimmät tekijät ja osaa toimia tarvittaessa itsenäisesti
Lupien, määräysten ja valvontaohjeiden tuntemus	ottaa huomioon viranomaisten ohjauksen ja valvonnan merkityksen vesiviljelyssä ja osaa osittain ohjattuna noudattaa ohjeita ja velvoitteita	määrittää tärkeimmät vesiviljelyä valvovat viranomaiset ja osaa ohjeet saatuaan toimia ohjeiden ja velvoitteiden mukaisesti	määrittää tärkeimmät vesiviljelyä valvovat viranomaiset tehtävineen ja toimii pääosin itsenäisesti ohjeiden ja velvoitteiden mukaisesti

Kestävä kehitys ja ympäristöasiain hallinta	tunnistaa työssään kuormitusta aiheuttavia työvaiheita ja ymmärtää ohjeet kuormituksen vähentämiseksi	määrittää tärkeimmät kuormitusta aiheuttavat tekijät vesiviljelyssä ja ottaa työssään huomioon ohjeet kuormituksen vähentämiseksi	määrittää vesiviljelystä aiheutuvan kuormituksen, ja hallitsee työssään keskeisimmät keinot sen vähentämiseksi
Tutkimustiedon hyödyntäminen	etsii vesiviljelyä ja sen tutkimustietoa sisältäviä tietolähteitä.	löytää vesiviljelyä koskevaa tutkimustietoa ja soveltaa sitä lähes itsenäisesti.	löytää ja soveltaa vesiviljelyä koskevaa tutkimustietoa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt, kalojen sairastuminen) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
	tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja	soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa	soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä	tukee ja auttaa muita, ottaa vastaan haasteita ja hyväksyy muuttuvat työkäytännöt
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työhönsä liittyviä vaaratekijöitä, kuten melun, sähköiskun vaaran, vaaralliset aineet ja kylmäaltistuksen	suojustuu työhönsä liittyviltä vaaratekijöiltä tarkoituksenmukaisesti	ottaa huomioon työssään edellä kuvattujen vaaratekijöiden lisäksi myös työn henkisen ja fyysisen kuormittavuuden
	huolehtii osittain ohjatuna turvallisuudesta ja toimintakyvystään.	toimii turvallisesti ja huolehtii toimintakyvystään.	huolehtii turvallisuudesta ja toimintakyvystään sekä pyrkii ennaltaehkäisemään vammoja ja työperäisiä sairauksia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä töitä poikaisia tai ruokakalaa tuottavassa vesiviljely-yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta kalaterveyden, kalojen ravitsemuksen ja ympäristöasiain hallinnan tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.4 KALATALOUDEN KOULUTUSOHJELMA, KALANJALOSTAJA

4.4.1 Erikoistuminen kalanjalostukseen ja kalakauppaan

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ työskennellä kalanjalostuksessa kalajalosteiden valmistuksen eri vaiheissa, jotka ovat vastaanotto, ennakoivat työt, raaka-aineiden käsittely, tuotteen/tuotteiden valmistus, pakkaus ja varastointi sekä oman työvaiheen lopetus
- ♦ hallita työn edellyttämät kädentaidot
- ♦ valita ja käsitellä valmistamiensa tuotteiden raaka-aineita ja valmiita tuotteita, suunnitella ja arvioida niiden ominaisuuksia ja työnsä laatua
- ♦ käyttää työssä tarvittavia työvälineitä, koneita ja/tai laitteita taloudellisesti ja turvallisesti sekä osaa tarvittaessa järjestää niiden huollon ja korjauksen
- ♦ huolehtia tilojen, koneiden ja laitteiden puhtaanapidosta
- ♦ noudattaa työssään tuotteen valmistukseen liittyviä laatu-, hygieni- ja omavalvontamääräyksiä ja työturvallisuusohjeita sekä elintarvikealaa koskevaa lainsäädäntöä

- ♦ toimia työssään tuloksellisesti ja taloudellisesti sekä ympäristöä säästävästi
- ♦ avustaa tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelussa sekä materiaalien valinnassa hygienialainsäädännön mukaisia kalanjalostus- ja kalamyymälätiloja suunniteltaessa
- ♦ käyttää työssään ympäristöä säästäviä menetelmiä ja noudattaa työaikoja sekä muita työhön ja yritystoimintaan liittyviä toimintaohjeita sekä elintarvikealan eettisiä periaatteita
- ♦ toimia tarvittaessa tuotekehityksessä avustajana
- ♦ toimia kalakaupan asiakaspalvelu- ja muissa tehtävissä asiakaslähtöisesti myös vieraalla kielellä ja huolehtia tuotteiden oikeasta käsittelystä myymälän toiminnoissa
- ♦ käsitellä ja lajitella kala- ja talousjätteet jätehuollon ohjeiden mukaan
- ♦ noudattaa hyviä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja työryhmässään ja työyhteisössään sekä omassa että vieraassa kieliympäristössä.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa hyväksytysti ensiapu I:n.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu ja valmisteleminen	suunnittelee toimintaa opastettuna, ymmärtää annetut ohjeet ja auttaa valmisteluissa	toimii ja tekee tarvittavat valmistelut ohjeiden mukaan	suunnittelee työnsä, sekä toimii oma-aloitteisesti ja johdonmukaisesti toiminnan valmistelussa
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Raaka-aineen ja tuotteen valinta, käsittely, varastointi ja laadun arviointi	arvioi aistinvaraisesti laatua niin, että osaa valita ja valmistaa laadukkaan raaka-aineen ja/tai tuotteen sekä toimii omavalvonnan vaatimusten mukaisesti ja oikein ohjattuna varastoi elintarvikkeita	arvioi aistinvaraisesti ja muilla alalla käytettävillä menetelmillä laatua niin, että osaa valita ja valmistaa laadukkaan raaka-aineen ja/tai tuotteen sekä toimii omavalvonnan vaatimusten mukaisesti ja osaa varastoida elintarvikkeita melko itsenäisesti	arvioi aistinvaraisesti ja muilla alalla käytettävillä menetelmillä laatua niin, että osaa valita ja valmistaa laadukkaan raaka-aineen ja/tai tuotteen, tuntee tuotevirheet ja osaa tehdä tarvittavat jatko-toimenpiteet sekä toimii noudattaen omavalvonnan vaatimuksia ja osaa varastoida elintarvikkeita vastuullisesti ja itsenäisesti
Työvälineiden, koneiden ja/tai laitteiden käyttö	käyttää tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja/tai laitteita ohjattuna turvallisesti ja taloudellisesti	käyttää tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja/tai laitteita pääosin omatoimisesti, turvallisesti ja taloudellisesti	valitsee tuotteen valmistukseen kuuluvia työvälineitä ja laitteita ja käyttää niitä omatoimisesti, turvallisesti ja taloudellisesti
Omavalvonta- ja hygienia vaatimusten mukainen toiminta kalajalostustuotannossa ja myynnissä	huolehtii riittävästi henkilökohtaisesta hygieniastaan ja noudattaa ohjattuna annettuja hygieniamääräyksiä ja omavalvontaa	huolehtii hyvin henkilökohtaisesta hygieniastaan ja noudattaa annettuja hygieniamääräyksiä ja omavalvontaa	huolehtii erinomaisesti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja noudattaa omatoimisesti annettuja hygieniamääräyksiä ja omavalvontaa
Tuotteen valmistukseen kuuluvien puhdistustoimenpiteiden toteuttaminen	pesee ja puhdistaa ohjeiden mukaan tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä	pesee ja puhdistaa omatoimisesti tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä	pesee ja puhdistaa omatoimisesti tilat, koneet ja laitteet kohteisiin sopivilla aineilla ja menetelmillä niin, että työn lopputulos on hyväksyttävissä sekä huolehtii työympäristön puhtaudesta ja järjestyksestä
Myymälätoimintojen hallinta ja kalatuotteiden myyntitehtävissä toimiminen	toimii ohjattuna tilausten tekemisessä, tuotteiden vastaanotossa, kuormien purkamisessa, hyllyttämisessä, eri tuoteryhmien varastoinnissa, tuotteiden käsittelyssä tai kalatuotteiden myyntitehtävissä	toimii ohjeiden mukaan tilausten tekemisessä, tuotteiden vastaanotossa, kuormien purkamisessa, hyllyttämisessä, eri tuoteryhmien varastoinnissa, tuotteiden käsittelyssä tai kalatuotteiden myyntitehtävissä	toimii omatoimisesti tilausten tekemisessä, tuotteiden vastaanotossa, kuormien purkamisessa, hyllyttämisessä, eri tuoteryhmien varastoinnissa, tuotteiden käsittelyssä tai kalatuotteiden myyntitehtävissä

Tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelu	avustaa tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelussa sekä materiaalien valinnassa hygienialainsäädännön mukaisia kalanjalostus- ja kalamyymälätiloja suunniteltaessa tarviten ajoittain ohjausta.	avustaa tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelussa sekä materiaalien valinnassa hygienialainsäädännön mukaisia kalanjalostus- ja kalamyymälätiloja suunniteltaessa ohjeiden mukaan.	avustaa tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelussa sekä materiaalien valinnassa hygienialainsäädännön mukaisia kalanjalostus- ja kalamyymälätiloja suunniteltaessa.
---	---	---	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Raaka-aineiden ja kalatuotteiden ominaisuuksien ja kustannustekijöiden tunteminen ja niiden valmistuksen, säilytyksen sekä niihin vaikuttavien tekijöiden tunteminen	tuntee raaka-aineiden ja kalatuotteiden ominaisuuksien pääpiirteet niin, että valmistaa ja säilyttää niitä oikein ja taloudellisesti tarviten vähäistä ohjausta	tuntee tuotteiden ja niiden raaka-aineiden ominaisuuksien pääpiirteet niin, että valmistaa ja säilyttää niitä ohjeiden mukaan oikein ja taloudellisesti mm. välttämättä turhaa materiaalihävikkiä	tuntee tuotteiden ja niiden raaka-aineiden ominaisuuksien pääpiirteet niin, että valmistaa ja säilyttää niitä oikein omatoimisesti ja taloudellisesti mm. välttämättä turhaa materiaalihävikkiä
Työprosessia, kalaa ja elintarvikkeita sekä kuluttajaa koskevan lainsäädännön ja säädösten tunteminen	tuntee lainsäädäntöä ja säädöksiä niin, että osaa ohjatusti toimia niiden mukaisesti	tuntee lainsäädäntöä ja säädöksiä niin, että osaa toimia niiden mukaisesti pääosin omatoimisesti	toimii lainsäädännön ja säädösten mukaisesti siten, että osaa soveltaa tietoa työssään
Laatuvaatimusten tunteminen	noudattaa työssään yritys-kohtaisia ohjeita	työskentelee toiminnalle annettujen laatuvaatimusten mukaisesti	työskentelee tuotteille ja toiminnalle asetettujen laatuvaatimusten mukaisesti
Työprosessin tuotekehityksen periaatteiden tunteminen	tuntee tuotekehityksen periaatteita niin, että osaa ohjatusti toimia avustavana henkilönä	tuntee tuotekehityksen periaatteita niin, että osaa toimia ohjeiden mukaan avustavana henkilönä	tuntee tuotekehityksen periaatteet ja osaa toimia prosessissa tuotekehitystehtävässä avustavana henkilönä
Myyntin ja asiakaspalvelun periaatteiden tunteminen	toimii ohjatusti myynnin ja asiakaspalvelun periaatteiden mukaisesti	toimii ohjeitten mukaan myynti- ja asiakaspalvelussa joustavasti asiakaspalvelutilanteissa	toimii omatoimisesti ja joustavasti sekä täsmällisesti myynti- ja asiakaspalvelutilanteissa
	osaa toimia niin, että vieraskielistä asiakasta palvellaan asiallisesti.	osaa palvella vieraskielistä asiakasta niin, että käyttää muutamia keskeisiä sanoja jollain vieraalla kielellä.	osaa palvella vieraskielistä asiakasta asiallisesti tavallisimmassa asiakaspalvelutilanteissa jollain vieraalla kielellä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen ja vastuuntuntoon
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuden ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä alkutuotannossa tai kalanjalostusyrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta kokonaan
- ◆ työmenetelmien ja materiaalin hallinta pois lukien Tilojen ja tuotantoprosessien suunnittelu
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta pois lukien Laatuvaatimusten tunteminen ja Työprosessin tuotekehityksen periaatteiden tunteminen
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien tai muiden menetelmien avulla.

4.5 KALATALOUDEN KOULUTUSOHJELMA, KALASTUKSEN OHJAAJA

4.5.1 Erikoistuminen kalastusmatkailuun

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ◆ kalastaa useimmilla virkistyskalastuksen menetelmillä
- ◆ hyödyntää virkistyskalastustekniikan osaamistaan matkailukalastuksen asiakkaiden opastuksessa
- ◆ hyödyntää opastustoiminnassa alueella olevia muita kalastusmuotoja
- ◆ hyödyntää työssään erätaitoja, kalaruokien valmistustaitoja ja luonnontuntemusta
- ◆ liikkua vesillä ja kalastaa erilaisia apulaitteita käyttäen
- ◆ järjestää tarvittavan kaluston opastuspaikalle
- ◆ toimia erilaisten asiakasryhmien opastustehtävissä tarvittaessa myös vieraalla kielellä
- ◆ käsitellä saaliin asianmukaisesti, hygieenisesti ja asiakkaan haluamalla tavalla
- ◆ valmistaa yksinkertaisia retkiruokia tai käyttää alueellisia ruokapalveluita
- ◆ tehdä välineiden ja kaluston huoltotyöt
- ◆ ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ◆ hankkia asiakkailleen tarvittavat kalastusluvut
- ◆ osittain ohjattuna suunnitella kalastusmatkailun mainoksia ja tarjouksia sekä laskutukseen liittyviä töitä
- ◆ toimia erilaisissa esittelytilaisuuksissa.

Lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja suorittaa hyväksytysti vuokraveneen kuljettajatutkinnon sekä ensiapu I:n ja II:n.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu ja valmisteleminen	suunnittelee toimintaa opastettuna, ymmärtää annetut ohjeet ja auttaa valmisteluissa	toimii ja tekee tarvittavat valmistelut ohjeiden mukaan	suunnittelee työnsä sekä toimii oma-aloitteisesti ja johdonmukaisesti toiminnan valmistelussa
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Opastustyön valmistelu	varustautuu osittain ohjattuna tulevaan opastustoimintaan	varustautuu pääosin itsenäisesti tulevaan opastustoimintaan	toimii itsenäisesti opastustoiminnan valmisteluissa
Eri kalastusmuotojen hallinta	käyttää joitakin tärkeimpiä virkistyskalastusmenetelmiä	käyttää useita eri virkistyskalastusmenetelmiä	hallitsee olennaisilta osin eri kalalajeille sopivat virkistyskalastusmenetelmät ja tekniikat
	tietää joitakin pyydyskalastuksen muotoja	käyttää joitakin pyydyskalastuksen muotoja	tietää eri pyydyskalastuksen muodot ja osaa käyttää niistä useimpia
Turvallinen vesillä ja maastossa liikkuminen	ottaa huomioon luonnossa liikkumisen vaaratekijät ja tietää apuvälineet ja säädökset	määrittää useimmat luonnossa liikkumisen vaaratekijät ja osaa varautua mahdollisiin vaaratilanteisiin	liikkuu vesillä ja maastossa erilaisia apuvälineitä käyttäen ja varautuu mahdollisiin vaaratilanteisiin

Toiminnassa tarvittavan kaluston huolto-työt	ottaa huomioon kaluston huollon merkityksen ja osittain ohjattuna huoltaa kalustoa	huoltaa toiminnassa tarvittavan kaluston ohjeiden mukaan	huolehtii oma-aloitteisesti kaluston kunnosta ja huoltaa niitä oma-aloitteisesti
Saaliin käsittely ja eräruoan valmistaminen	perkaa ja esikäsittelee saaliin sekä auttaa maastoruokailun järjestämisessä	järjestää ohjeiden mukaan maastoruokailun	järjestää itsenäisesti maastoruokailun asiakkaille
	ottaa huomioon hygienian merkityksen ja toimii ohjeiden mukaisesti.	huolehtii itsenäisesti toiminnan hygieenisyydestä.	huolehtii itsenäisesti ja aktiivisesti toiminnan hygieenisyydestä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Luonnontuntemus	määrittää joitakin osin toiminta-alueensa luontoa	määrittää toiminta-alueensa luonnon yleis- ja erikoispiirteet	hyödyntää toiminta-alueensa luonnontuntemusta opastustyössä
Eri kalastusvälineiden käyttö ja ominaisuudet	määrittää yleisellä tasolla eri kalastusmuotoihin soveltuvat välineet ja kalastustekniikat ja osaa jonkin menetelmän tekniikan siten, että pystyy hyödyntämään sitä työssään	määrittää useimpien eri kalastusvälineiden toiminnalliset erot ja kalastukselliset ominaisuudet	määrittää useimpien erilaisten kalastusvälineiden teknisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia ja niiden soveltuvuuden eri kalastustilanteisiin
Toimintaan liittyvän lainsäädännön, lupa-asioiden ja viranomaisten tunteminen	määrittää joitakin lupa-asioissa toimivia asiantuntijaviranomaisia	määrittää keskeiset toimintaan liittyvät asiantuntijaviranomaiset ja heidän toimialansa	määrittää keskeiset toimintaan liittyvät määräykset ja lainsäädännön ohjauskeinot
Asiakaspalvelu	neuvoo ja opastaa asiakkaita osittain ohjattuna	ottaa huomioon vastuunsa ja suoriutuu useimmista työsuoritukseen kuuluvista työvaiheista	toimii oma-aloitteisesti palvelutilanteen kaikissa vaiheissa
Kalastusmatkailun palveluiden suunnittelu	kykenee avustamaan ohjelmapalveluiden suunnittelussa	laatii työryhmän osana ohjelmapalveluita ja ottaa huomioon eri kuluttajaryhmät	ottaa huomioon erityisryhmien tarpeita, turvallisuuskysymykset ja lupa-asiat palveluiden suunnittelussa
Erä- ja ensiaputaidot	hälyttää apua ja avustaa ensiaputoimenpiteissä noudattaen ensiapu I- ja II-ohjeita	varautuu erilaisiin ensiaputilanteisiin ja toimii ensiaputilanteissa ryhmän osana noudattaen ensiapu I- ja II-ohjeita	varautuu erilaisiin ensiaputilanteisiin ja omaa toimintaan nähden riittävät ensiaputaidot myös maastolosuhteissa
	kykenee ohjattuna hyödyntämään työssään erätaitoja	omaa pääpiirteissään toimintaansa tarvittavat erätaidot	hallitsee opastustyössään tarvitsemansa erätaidot
Kielitaito	keskustelee asiakkaiden kanssa äidinkielellään.	tulee ymmärretyksi asiakkaiden kanssa jollain vieralla kielellä.	pystyy keskustelemaan asiakkaiden kanssa jollain vieralla kielellä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi ja ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen turvallisuusohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla työntekijänä kalastusmatkailuyrityksessä

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta toimintaympäristön ja vuodenaikojen rajoitusten mukaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta kokonaan
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, kirjallisten tehtävien ja muiden soveltuvien menetelmien avulla.

4.6 KAIKILLE VALINNAISET TUTKINNON OSAT

4.6.1 Vesistöjen hoito

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ avustaa tarvittaessa vesistön hoitomenetelmän suunnittelussa tarvittavissa maastoselvityksissä
- ♦ toimia valitun vesistön hoitomenetelmän työtehtävissä itsenäisesti tai erikois-
asiantuntijan opastuksella (esimerkiksi pienimuotoinen koskikunnostus, hoi-
tokalastuksen suorittaminen, vesikasvien niitto)
- ♦ osallistua hoitotoimenpiteen jälki- ja siivoustöihin (esimerkiksi kasvimassan
tai vähempiarvoisen kalan poiskuljetus- ja hyötykäyttöjärjestelyt)
- ♦ hyödyntää työssään vesistön tietojaan hoitotarpeen syntyyn johtaneista ym-
päristönmuutoksista, hoitotoimenpiteen tavoitteista ja odotettavissa olevista
vaikutuksista
- ♦ huolehtia omasta ja yleisestä työturvallisuudesta hoitotoimenpiteen työtehtä-
vissä
- ♦ toimia työssään vastuullisesti ja kestävän kehityksen toimintatapoja noudat-
taen.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-
nin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tut-
kinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien hallinta	työskentelee vesistön hoitotoimenpiteen työtehtävissä opastettuna	työskentelee vesistön hoitotoimenpiteen työtehtävissä ohjeiden mukaan	työskentelee vesistön hoitotoimenpiteen työtehtävissä itsenäisesti tai toteuttaa erikoisasiantuntijan antamat ohjeet
	avustaa opastettuna hoitotoimenpiteen jälki- ja siivoustöissä	osallistuu hoitotoimenpiteen jälki- ja siivoustöihin ja suoriutuu työtehtävistä ohjeet saatuaan	osallistuu hoitotoimenpiteen jälki- ja siivoustöihin, toimii itsenäisesti ja on työssään huolellinen
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	käyttää yksinkertaisia hoitotoimenpiteessä tarvittavia koneita ja välineitä osittain ohjattuna.	käyttää hoitotoimenpiteessä tarvittavia koneita ja välineitä turvallisesti ohjeiden mukaan.	käyttää hoitotoimenpiteessä tarvittavia koneita ja välineitä turvallisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesistön hoitotoimenpiteen tarpeen taustan tunteminen	tunnistaa hoitotoimenpiteen tarpeen ja hoitotoimenpiteen vesiensuojelullisia ongelmia	määrittää olennaisimmilta osin hoidettavan vesistön hoitotarpeeseen johtaneen ympäristömuutosprosessin	määrittää hoidettavan vesistön hoitotarpeeseen johtaneen ympäristömuutosprosessin
Hoitotoimenpiteen valmisteluvaiheiden tunteminen	ottaa huomioon hoitotoimenpiteen valmistelun merkityksen ja etsii tietoa valmisteluvaiheesta	määrittää olennaisimmilta osin hoitotoimenpiteen valmistelun (suunnittelu, lupa-asiat ja rahoitus) etenemisvaiheet	määrittää hoitotoimenpiteen valmistelun (suunnittelu, lupa-asiat ja rahoitus) etenemisvaiheet

Vesistön hoitotoimenpiteen vaikutusten tunteminen	selvittää osittain ohjattuna vesistön hoitotoimenpiteen odotettavissa olevia vaikutuksia	selvittää ohjeita saatuaan vesistön hoitotoimenpiteen odotettavissa olevia vaikutuksia	selvittää ohjeita saatuaan vesistön hoitotoimenpiteen odotettavissa olevia vaikutuksia ja arvioi työn onnistumista
Hoitomenetelmän tekniikan tunteminen	valitsee kuhunkin työvaiheeseen oikeat koneet ja välineet ja käyttää niitä osittain ohjattuna	valitsee kuhunkin työvaiheeseen oikeat koneet ja välineet ja käyttää niitä ohjeiden mukaan	valitsee kuhunkin työvaiheeseen oikeat koneet ja välineet ja hallitsee niiden käytön
Kestävän kehityksen mukainen toiminta	ottaa huomioon ympäristövastuullisen toiminnan merkityksen hoitotoimenpiteessä ja toimii ohjeiden mukaan	tunnistaa hoitomenetelmän työvaiheisiin liittyviä ympäristöriskejä ja toimii ohjeiden mukaan	perustelee hoitotoimenpiteen tarvetta, valittua menetelmää ja sen työvaiheita kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta
	toimii osittain ohjattuna työssään ympäristövastuullisesti.	toimii työssään ympäristövastuullisesti.	toimii työssään huolellisesti ja ympäristövastuullisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi sekä ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää oma-toimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä vähintään yhdessä vesistön hoitohankkeessa (esimerkiksi pienimuotoinen virtavesikunnostus, hoitokalastus, vesikasvillisuuden vähentäminen). Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien ja materiaalien hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista terveys, turvallisuus ja toimintakyky sekä vuorovaikutus ja yhteistyö.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.2 Tuotekehitys ja laadunhallinta

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ perustella tuotekehityksen merkityksen yrityksessä ja ymmärtää sen tavoitteet
- ♦ työskennellä tuotekehitysprosessin eri vaiheissa
- ♦ osallistua tuotekehityshankkeiden ideointiin ja niissä tarvittavan tiedon hankintaan
- ♦ ottaa huomioon kustannuslaskelmat ja markkinoinnin tuotekehitystyössä
- ♦ ottaa huomioon laadun merkityksen kalastustuotteiden valmistuksessa ja markkinoinnissa
- ♦ ottaa huomioon kalajalosteiden laatuun vaikuttavat tekijät ja tuotteisiin liittyvät elintarviketurvallisuusriskit
- ♦ ottaa tavallisimpia näytteitä laadunvalvontaa varten tiloista, laitteista, raaka-aineista ja tuotteista
- ♦ hyödyntää tuotekehitystyössä tietojaan riskien arvioinnista ja omavalvonnasta
- ♦ ottaa huomioon laatutyön merkityksen kalajalostuksessa ja tuntee tavallisimmat laatustandardit ja -järjestelmät.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon keskeinen sisältö

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi Arvioinnin kohde	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotekehitysprojektin hallinta	avustaa ohjattuna tuotekehitysprojektin eri vaiheissa	avustaa tuotekehitysprojektin toteutuksen eri vaiheissa	osallistuu tuotekehitysprojektiin eri vaiheiden toteutukseen melko itsenäisesti
	kehittää ohjattuna tuotekehitysideoita ja osallistuu tarvittavan tiedon hankintaan	osallistuu tuotekehitysideoiden ja tuotekehitystyössä tarvittavan tiedon hankintaan	kehittää melko itsenäisesti tuotekehitysideoita eri menetelmiä käyttäen ja hankkii tuotekehitystyön toteutukseen tarvittavaa tietoa
	osallistuu ohjattuna tuotekehitystyön ja uuden tuotteen kustannuslaskentaan	laskee melko itsenäisesti tuotekehitystyön ja uuden tuotteen kustannukset	laskee itsenäisesti tuotekehitystyön ja uuden tuotteen kustannukset ja analysoi niitä
	osallistuu uuden tuotteen markkinointiin liittyvien ongelmien ratkaisemiseen	ratkaisee ohjattuna uuden tuotteen markkinointiin liittyviä ongelmia	ratkaisee uuden tuotteen markkinointiin liittyvät ongelmat osittain itsenäisesti
Laadunvalvonnan eri vaiheet	ottaa ohjattuna laadunvalvontaa varten näytteitä tuotteista, tiloista ja laitteista	ottaa laadunvalvontaa varten näytteitä tuotteista, tiloista ja laitteista	ottaa itsenäisesti laadunvalvontaa varten näytteitä tuotteista, tiloista ja laitteista ja toimittaa ne tutkittaviksi siten, ettei niissä tapahdu muutoksia
	arvioi ohjattuna tuoreen kalan aistinvaraisen laadun	arvioi tuoreen kalan aistinvaraisen laadun	arvioi tuoreen kalan aistinvaraisen laadun ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin
	tietää tavallisimmat kalajalosteiden laadunvalvontamenetelmät	tekee ohjattuna yksinkertaisimpia kalajalosteiden laadunvalvonta-analyyseja (pH, suola- ja happopitoisuudet)	tekee yksinkertaisimpia kalajalosteiden laadunvalvonta-analyyseja (pH, suola- ja happopitoisuudet) ja osaa tulkita analyysituloksia
	arvioi ohjattuna kalaan ja kalajalosteisiin liittyviä hygieniariskejä.	arvioi kalaan ja kalajalosteisiin liittyviä hygieniariskejä.	arvioi kalaan ja kalajalosteisiin liittyviä hygieniariskejä ja suunnittelee toimenpiteitä näiden riskien hallitsemiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotekehitysprojektin hallinta	tietää tuotekehitystyöllä olevan merkitystä yritykselle	ymmärtää tuotekehitystyön merkityksen yritykselle	osaa perustella tuotekehitystyön merkityksen yritykselle
	tietää tavallisimpia ideointimenetelmiä	tuntee tavallisimmat menetelmät tuotekehitys-ideoiden hankkimiseksi	tuntee tavallisimmat menetelmät tuotekehitys-ideoiden hankkimiseksi ja näiden menetelmien käytömahdollisuudet
	käyttää ohjattuna tavallisimpia tiedonhankintakanavia hakiessaan tietoa tuotekehitystyötä varten	käyttää melko itsenäisesti eri tiedonhankintakanavia hakiessaan tietoa tuotekehitystyötä varten	käyttää itsenäisesti eri tiedonhankintakanavia hakiessaan tietoa tuotekehitystyötä varten ja analysoi hankkimaansa tietoa
	on selvillä tuotekehitystyön kustannusten muodostumisesta	osaa tuotekehitykseen liittyvän kustannus-laskennan perusteet	osaa tuotekehitykseen ja uuden tuotteen valmistukseen liittyvän kustannuslaskennan
	tietää uuden tuotteen markkinoinnin perusteita	tuntee uuden tuotteen markkinointiin liittyvät mahdollisuudet ja ongelmat	tuntee uuden tuotteen markkinointiin liittyvät mahdollisuudet ja ongelmat sekä osaa valita markkinointikeinoja
	Laadunhallinta	tuntee tuoreen kalan laatuominaisuudet ja niihin vaikuttavat tekijät	tuntee tuoreen kalan laatuominaisuudet ja niihin vaikuttavat tekijät sekä tietää kalan laatuoluokituksen perusteet
	tietää tavallisimpien kalajalosteiden laatuominaisuudet	tuntee tavallisimpien kalajalosteiden laatuominaisuudet ja tietää niiden määrittämisessä käytettävät menetelmät	tuntee tavallisimpien kalajalosteiden laatuominaisuudet ja niiden määrittämisessä käytettävät menetelmät
	tietää riskinarvioinnin ja laatujärjestelmien merkityksen laadunhallinnassa	ymmärtää riskinarvioinnin ja laatujärjestelmien merkityksen laadunhallinnassa ja tietää niiden periaatteet	tuntee riskinarvioinnin ja laatujärjestelmien perusteet ja niiden merkityksen laadunhallinnassa
	on selvillä kannattavan toiminnan, kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden merkityksestä laadunvalvonnassa.	tuntee kannattavan toiminnan, kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden merkityksen laadunvalvonnassa.	ymmärtää kannattavan toiminnan, kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden merkityksen laadunvalvonnassa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen ja vastuuntuntoon
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	huomioi siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa osallistumalla tuotekehitystyöhön ja laadunvalvontaan jossakin kalanjalostusyrityksessä tai oppilaitoksen tiloissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja laitteiden hallinnasta vähintään näytteiden ottaminen laadunvalvontaa varten
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta tuotekehitystyön kustannusten muodostumisen tuntemus sekä tuoreen kalan ja kalajalosteiden laatuominaisuuksien tuntemus
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin, kun tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoja ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.3 Kalastuksen järjestäminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ toimia osakaskunnan hallintotehtävissä
- ♦ toimia kalatalouden työ- ja hallintotehtävissä (esimerkiksi kalatalouden neuvontajärjestöissä)
- ♦ toimia vesialueen työ- ja hallintotehtävissä kansainvälisten ja kansallisten säädösten ja määräysten mukaisesti
- ♦ toimia vesialueiden omistajien edunmukaisesti yhteistyössä viranomaisten ja muiden vesialueen käyttäjien kanssa
- ♦ ottaa toiminnassaan huomioon kalastuksen ja kalaveden hoidon hallintojärjestelmän ja eri toimijoiden tehtävät
- ♦ toimia kalastuksenvalvojana.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien hallinta	työskentelee kalatalouden työ- ja hallinnon tehtävissä opastettuna	työskentelee kalatalouden työ- ja hallinnon tehtävissä ohjeiden mukaan	työskentelee kalatalouden työ- ja hallinnon tehtävissä itsenäisesti tai toteuttaa asiantuntijan antamat ohjeet itsenäisesti
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	käyttää opastettuna työssään tavallisimpia atk-ohjelmia sekä kenttätyössä tarvittavia koneita ja laitteita.	käyttää työssään tavallisimpia atk-ohjelmia sekä kenttätyössä tarvittavia koneita oheislaitteineen.	osaa itsenäisesti yhteen sovittaa teknologian ja tietotekniikan sovelluksia kenttä- ja toimistotyössä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalatalouden hallinnon tuntemus	määrittää olennaisimmilta osin kalatalouden hallintojärjestelmän	osaa toimia keskeisten kalatalouden hallinto-organisaatioiden kanssa	osaa toimia kaikkien vesialueen käyttäjien ja sidosryhmien kanssa yhteistyössä
Kalastuksen ohjaus ja valvonta	osallistuu työryhmän mukana kalastuksen ohjaukseen ja valvontaan	suorittaa kalastuksen ohjausta ja valvontaa annettujen ohjeiden mukaisesti	osaa toimia ja järjestää itsenäisesti kalastuksen ohjaus- ja valvontatehtävät
Kestävän kehityksen mukainen toiminta	ottaa huomioon ympäristövastuullisen toiminnan merkityksen.	toimii ympäristövastuullisesti.	toimii ympäristövastuullisesti ja perustelee tekemänsä päätökset.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi ja ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuden ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä kalatalouden työ- tai hallintotehtäviä tai vastaavia harjoitteita. Työtä tai harjoitteita tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien ja materiaalien hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta kokonaan
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.4 Yritystoiminta ja markkinointi

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ perustaa toimintansa laadukkaisiin, kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisiin ja turvallisiin kalastustuotteiden ja kalatalouspalvelutuotteiden tuottamiseen
- ♦ arvostaa ammattiaan sekä kalatalouden elinvoimaisuuden ja kalatalouskulttuurin edistämistä
- ♦ kehittää liikeideoita ja perustaa yrityksen
- ♦ hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä ja lainsäädännöstä tietotekniikkaa hyödyntäen
- ♦ suunnitella tuotantoa ja toimintaa kustannustehokkuuteen perustuen
- ♦ järjestää rahoituksen ja vertailla investointien kannattavuutta
- ♦ hakea kalataloustukia
- ♦ laatia yksinkertaisen kalatalousyrityksen veroilmoituksen
- ♦ kilpailuttaa ja laatia tarjouspyyntöjen mukaisia tarjouksia
- ♦ markkinoida ja hinnoitella tuotteita ja palveluja
- ♦ ottaa huomioon yrittämiseen liittyviä riskejä
- ♦ toimia vastuullisena työnantajana tai työntekijänä
- ♦ toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
- ♦ seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- ♦ ylläpitää työkykyään ja terveyttään
- ♦ käyttää työterveyshuollon palveluja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalatalousyrityksen toiminnan suunnittelu ja johtaminen	suunnittelee kalatalousyrityksen toimintaa ja kehittämismahdollisuuksia asiantuntijan avulla	suunnittelee kalatalousyrityksen toimintaa ohjeiden mukaan ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen	suunnittelee kalatalousyrityksen toimintaa itsenäisesti ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen
	arvioi opastettuna oman toiminnan ja työn vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn vahvuuksia sekä mahdollisuuksia toimia maaseutuyrittäjänä ammattialallaan	arvioi oman toiminnan ja työn vahvuuksia sekä mahdollisuuksiaan toimia ammattialallaan sekä asettaa yrittämisoaamiselleen tavoitteita
	hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä osittain ohjattuna käyttää keskeisimpiä ohjelmia ja sovelluksia	hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä käyttää ohjeiden mukaan keskeisimpiä ohjelmia ja sovelluksia suunnittelun tukena	hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa sekä käyttää itsenäisesti keskeisimpiä ohjelmia ja sovelluksia suunnittelun tukena
	ymmärtää rationaalisen työskentelyn edut	ohjeet saatuaan kehittää yrityksen toimintaa rationaaliseksi	kehittää yrityksen toimintaa rationaaliseksi
Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta kalatalousyrityksen toiminnan suunnittelussa	selvittää asiantuntijan avulla työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi opastettuna kestävän kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja kalatalousyrityksen kilpailutekijänä.	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävän kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja kalatalousyrityksen kilpailutekijänä.	selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi kestävän kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja kalatalousyrityksen kilpailutekijänä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Yrityksen perustaminen	tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan sekä kehittää ohjatusti oman alansa liikeideoita	tiedostaa omat vahvuutensa sekä kehittää liikeideoita omalle alalleen ja suunnittelee ohjatusti yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta	määrittää ja ottaa huomioon omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä kehittää toimivia liikeideoita omalle alalleen ja suunnittelee yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta
	omaa valmiudet asiantuntijan avulla perustaa yrityksen	omaa valmiudet ohjeiden avulla perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja	omaa valmiudet perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja ja valita itselleen sopivimman

Tuotannon suunnittelu ja kustannustehokas toiminta	kartoittaa omia vahvuuksiin ja heikkouksiin sekä kehittää ohjatusti oman alansa liikeideoita	kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja ohjeiden mukaan	vertailee investointien kannattavuutta itsenäisesti sekä kartoittaa ja vertailee eri rahoitusvaihtoehtoja
	täyttää asiantuntijan avulla EKTR:n tukihakemuksia	täyttää ohjeiden mukaan EKTR:n tukihakemuksia	hyödyntää kalatalouden tukijärjestelmiä monipuolisesti
	käyttää asiantuntijan avulla kalatalouden taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia	käyttää ohjeiden mukaan kalatalouden taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia ja analysoi asiantuntijan avulla tuloksia	käyttää kalatalouden taloussuunnittelun ohjelmia ja sovellutuksia sekä analysoi tuloksia tekee johtopäätöksiä laskelmista ja käyttää niistä saatuja tietoja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen
Tuotteen tai palvelun hinnoittelu	laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti	laatii laskun ja tarjouksen	laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa
Yrityksen tuotteiden markkinoinnin suunnittelu	laatii asiantuntijan avulla markkinointisuunnitelman yritykselle	laatii ohjeiden mukaan markkinointisuunnitelman yritykselle	laatii ohjeiden mukaan markkinointisuunnitelman yritykselle
Yrityksen toiminnan riskien arviointi	kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä asiantuntijan avulla.	kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin.	kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin tekee riskianalyysin pohjalta ehdotuksia toiminnan muuttamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kalatalousyrityksen perustamista koskevien sääösten noudattaminen	määrittää kalatalousyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat	määrittää kalatalousyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat sekä pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua	määrittää kalatalousyrityksen perustamiseen liittyvän prosessin ja asiakirjat sekä pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua
Kirjanpitoa ja verotusta koskevan lainsäädännön ja ohjeistuksen noudattaminen sekä verosuunnittelu	huolehtii asiantuntijan avulla kirjanpidon sekä henkilö- ja yritysverotuksen pääperiaatteiden noudattamisesta	noudattaa kirjanpidon ja henkilö- ja yritysverotuksen periaatteita	noudattaa kirjanpidon sekä henkilö-, ja yritysverotuksen periaatteita ja omaa valmiudet vaikuttaa maksettavan veron määrään ottamalla huomioon pitkän aikavälin verosuunnittelun vaikutuksen kannattavuuteen

Kannattavuuslaskennan hyödyntäminen kalatalousyrityksen toiminnan suunnittelussa	selvittää tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä asiantuntijan avulla	selvittää kustannus- ja kannattavuuslaskennan perusasiat ja osaa pyytää tarvittaessa asiantuntijaa apuna kannattavuuden parantamiseen	selvittää ja vertailee kustannus- ja kannattavuuslaskennan perustekijöitä ja löytää kannattavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä
Työnantajan ja työntekijän velvollisuuksia käsittelevän lainsäädännön noudattaminen	ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän keskeisimmät velvollisuudet	ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet	ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja omaa valmiudet laskea työntekijän palkan ohjeiden mukaan
Markkinointi ja markkinaosaaminen	ottaa työssään huomioon markkinoinnin merkityksen yrityksen toiminnalle	ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteet ja sen merkityksen yrityksen toiminnalle	ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteet ja ymmärtää markkinoinnin merkityksen osana kannattavan yrityksen toimintaa
Kalatalousalan keskeisen työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön ja ohjeiden noudattaminen	ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja käyttää työterveyshuollon palveluja.	ottaa työssään huomioon määräykset ja työsuojeluvastuun kalatalousyrityksessä sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja myös työssäjaksamisen näkökulmasta.	ottaa työssään huomioon työnantajan työsuojeluvastuun kalatalousyrityksessä ja toimii omassa tehtävässään määräysten mukaisesti ja perustelee toimintaansa sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja toimintaja työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi omaa toimintaansa ja edistymistään	arvioi omaa toimintaansa, oppii toisilta ja omaa valmiudet hakea asiantuntijan apua	kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja asiantuntijoiden myötävaikutuksella
	seuraa toimintaympäristön muutoksia	omaa valmiudet reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön ja seuraa muutoksia aktiivisesti	seuraa ja pohtii aktiivisesti muuttuvan toimintaympäristön vaikutuksia kalatalousyrittämiseen ja reagoi tarvittaessa muutokseen

Ammattietiikka	verkostoituu muiden yrittäjien kanssa	verkostoituu muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi	verkostoituu aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina
	toimii vastuuntuntoisesti tuottaessaan kalataloustuotteita tai -palveluja	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan kalataloustuotteita tai -palveluja sekä ymmärtää vaitiolovelvollisuuden työssään	perustaa toimintansa avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen, vastuuseen tuottaessaan kalataloustuotteita tai -palveluja sekä ymmärtää vaitiolovelvollisuuden työssään
	toimii työssään suvaitsevaisesti	kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia	kunnioittaa kanssaihmiesten (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita
Kestävä kehitys	kannustettuna kertoo omista onnistumisistaan ja rohkaistuu kuulemaan työyhteisön jäsenten tai muiden yrittäjien kokemuksia	on valmis kertomaan myönteiset ja kielteiset onnistumiset sekä ottaa huomioon muidenkin kokemukset ongelmanratkaisutilanteissa	on aktiivinen osallistuja kokemusten vaihdossa ja ratkaisujen löytämisessä ja ideoiden kehittämisessä
	ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille	perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen	perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen eikä sulje silmiään vääryydeltä
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille	perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen	perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen eikä sulje silmiään vääryydeltä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa tekemällä kalatalousyrityksen kehittämis- tai liiketoimintasuunnitelman. Suunnitelmaan tulee sisällyttää arviointikriteerien mukaisesti ainakin

- ♦ omien vahvuuksien ja heikkouksien pohdintaa
- ♦ oman liikeidean kehittäminen ja yrityksen toimintaympäristön kartoittamista
- ♦ tarvittavat resurssit
- ♦ riskien analysointi
- ♦ markkinointisuunnitelma
- ♦ tieto yritysverotuksesta
- ♦ investointi- ja/tai tuotantokustannuslaskelmat

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja laitteiden hallinnasta yrityksen perustaminen sekä tuotannon suunnittelun ja kustannustehokkaan toiminnan arvioiminen
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta kannattavuuslaskennan hyödyntäminen kalatalousyrityksen toiminnan suunnittelussa
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.5 Kalastusvälinekauppa

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ vastaanottaa asiakkaan
- ♦ määrittää asiakkaan tarpeet
- ♦ ehdottaa asiakkaalle sopivia tuotteita ja tietää eri kalastusmuotoihin ja tilanteisiin soveltuvat välineet
- ♦ sopia maksujärjestelyistä
- ♦ tehdä kassalla maksutapahtumaan liittyvät toimenpiteet
- ♦ kirjoittaa kuitin
- ♦ varastoida ja hyllyttää myyntituotteet
- ♦ inventoida myyntituotteet ja suorittaa tilauksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Palvelutilanteessa toimiminen	toimii työssään ohjeiden mukaisesti	toimii yrityksen tavoitteiden mukaisesti, vastuuntuntoisesti ja omaaloitteisesti	toimii taloudellisesti, yrittäjämäisesti, omaaloitteisesti ja vastuuntuntoisesti
	työskentelee tutuissa kaupapaliikkeen tai työyhteisön myynti- tai asiakaspalvelutehtävissä	palvelee asiakasta erilaisissa myynti- tai palvelutilanteissa	palvelee asiakasta erilaisissa myynti- tai palvelutilanteissa ammattimaisesti sekä sopii kaupan ehdoista, maksujärjestelyistä ja takuuasioista
	hakee apua reklamaatiotilanteessa	toimii ohjeistettuna reklamaatiotilanteessa yrityksen käytäntöjen mukaisesti	toimii itsenäisesti reklamaatiotilanteessa yrityksen käytäntöjen mukaisesti
Puhelimen, kassakoneen, korttipäätteen ja kassakoneen käyttö	käyttää osittain ohjattuna työpaikkansa tavanomaisia työvälineitä	käyttää pääosin itsenäisesti työpaikkansa työvälineitä	käyttää itsenäisesti työpaikkansa työvälineitä

Eri kalastusvälineiden käyttö ja ominaisuudet	neuvoo asiakkaille yleisellä tasolla eri kalastusmuotoihin soveltuvat välineet ja kalastustekniikat jonkin välineistön osalta vähintään hyvin	kertoo useimpien eri kalastusvälineiden toiminnalliset erot ja kalastukselliset ominaisuudet	kertoo useimpien erilaisten kalastusvälineiden teknisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia ja niiden soveltuvuuden eri kalastustilanteisiin
	kertoo asiakkaalle pyydyskalastuksen muotoja ja käytettäviä pyydyksiä.	antaa neuvoja asiakkaalle olennaisilta osin pyydyskalastuksen muodoista ja niihin soveltuvista pyydyksistä.	neuvoo asiakkaalle eri pyydyskalastuksen muotoja ja suosittelee niihin soveltuvia pyydyksiä tai niiden osia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimintaan liittyvän lainsäädännön ja viranomaisten tunteminen	ottaa huomioon toimintaa säätelevät määräykset työnsään	toimii toimintaa säätelevien määräysten mukaan ohjeet saatuaan	toimii toimintaa säätelevien määräysten mukaan pääosin itsenäisesti
Kaupallisten asiakirjojen tuntemus	tekee mallin mukaiset kuitit/tositteet.	tekee eri asiakirjojen merkinnät ohjeet saatuaan.	tekee asiakirjojen merkinnät itsenäisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa joustuen tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa ottaa tehtäväkokonaisuuksia vastuulleen
	noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta ja tietosuojaa	noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta ja tietosuojaa	noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta ja tietosuojaa

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen turvallisuusohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa toimimalla kalastusvälineitä myyvän yrityksen palveluksessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ◆ työprosessien hallinta kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta vähintään kalastusvälineiden ominaisuuksien tuntemus asiakkaan tarpeiden mukaisesti
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta kokonaan
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.6 Vesistötutkimuksen näytteenotto

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ valmistautua näytteenottoon tarpeellisin kulkuneuvoin, välinein, kemikaalein ja suojarustein
- ♦ etsiä tietorekistereistä tarvittavat tiedot näytteenottoa varten (otettavat näytteet, pullot, näytteenottoasemien sijainnit, kartat ym.)
- ♦ varustaa tarvittavan kulkuvälineen lisälaitteineen kuljetuskuntoon turvallisesti kiinnitettynä ja merkittynä
- ♦ kuljettaa tai avustaa näytteenottokaluston kuljetuksessa vaikeissakin olosuhteissa
- ♦ paikantaa näytteenottoasemat GPS:n tai kartan avulla
- ♦ tehdä tutkimuksen edellyttämät ympäristöhavainnot ja merkinnät tutkimuksen kenttälomakkeelle
- ♦ ottaa tutkimusnäytteet tutkimussuunnitelman ja ohjeiden mukaisesti
- ♦ kestävöidä ja säilyttää tutkimusnäytteet ohjeiden mukaisesti
- ♦ huolehtia näytteiden saattamisesta laboratorioon ohjeiden mukaan ja määräajassa
- ♦ huolehtia välineiden ja kaluston puhtaudesta, käyttökunnosta ja järjestyksestä
- ♦ antaa tarvittaessa neuvoja vesitutkimukseen ja vesiensuojeluun liittyvissä kysymyksissä
- ♦ toimia yhteistyössä muun tutkimushenkilöstön kanssa
- ♦ toimia työssään vastuullisesti ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
- ♦ tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautua niiltä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii osittain ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja toteuttaa annetut työtehtävät vähäisellä opastuksella	noudattaa työaikoja, toteuttaa annetut työtehtävät ja siirtyy joustavasti ja itsenäisesti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Näytteenoton valmistelut	avustaa osittain ohjattuna tietojen etsinnässä	etsii tarvittavat tiedot ohjeiden mukaan	etsii oma-aloitteisesti ja itsenäisesti tarvittavat tiedot
	avustaa kulkuneuvojen ja tutkimusvälineiden kuormauksessa, kuljetuksessa ja käyttöön otossa tutkimuskohteella	tekee ohjeiden mukaan tarvittavat kulkuneuvojen ja tutkimusvälineiden kuormaukset ja käyttöönoton tutkimuskohteella	tekee itsenäisesti tarvittavat kulkuneuvojen ja tutkimusvälineiden kuormaukset ja käyttöönoton tutkimuskohteella
Kulkuneuvojen, tutkimus- ym. välineiden käyttö	suunnistaa osittain ohjattuna näytteenottoasemalle	suunnistaa ohjeiden mukaan näytteenottoasemalle	suunnistaa itsenäisesti GPS:n tai kartan avulla näytteenottoasemalle
	tekee osittain ohjattuna ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät	tekee ohjeiden mukaan ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät	tekee itsenäisesti ympäristöhavainnot ja tutkimuslomakkeen merkinnät
	käyttää näytteenottimia ja avustaa osittain ohjattuna näytteiden otossa	käyttää tottuneesti tutkimusvälineitä ja ottaa näytteet ohjeiden mukaan	vastaa näytteenoton suorituksesta
	avustaa osittain ohjattuna näytteenottimien ja varusteiden puhdistuksessa ja huollossa	huoltaa ja puhdistaa näytteenottimet ja varusteet ohjeiden mukaan	huoltaa ja puhdistaa näytteenottimet ja varusteet itsenäisesti
Näytteiden käsittely toimittaminen laboratorioon	kestävöi ja säilyttää näytteet osittain ohjattuna	kestävöi ja säilyttää näytteet ohjeiden mukaan	kestävöi ja säilyttää näytteet itsenäisesti
	avustaa osittain ohjattuna näytteiden toimittamisessa laboratorioon.	toimittaa näytteet ohjeiden mukaan laboratorioon.	huolehtii aikatauluista ja toimittaa näytteet laboratorioon.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vesitutkimustoiminnan tuntemus	hahmottaa vesistötutkimuksen osana ympäristötutkimusta ja tiedostaa oman osuutensa siinä	määrittää useimmat vesistötutkimusta harjoittavat organisaatiot ja niiden tutkimustoiminnan toimintamallin	määrittää vesistötutkimusta harjoittavat organisaatiot ja niiden harjoittaman tutkimustoiminnan toimintamallin
	tunnistaa tavallisimmat vesistötutkimuksen näytteenottovälineet ja tietää mitä näytteitä niillä otetaan	määrittää useimmat vesistötutkimuksen näytteenotto-menettelmät ja näytteenottovälineet	hallitsee vesistötutkimuksen näytteiden ottamisen periaatteet
	selvittää osittain ohjattuna keskeisiä vesistötutkimusta ohjaavia vesistöjen luonnontaloudellisia ja biologisia prosesseja	selvittää keskeisiä vesistötutkimusta ohjaavia vesistöjen luonnontaloudellisia ja biologisia prosesseja	selvittää keskeisiä vesistötutkimusta ohjaavia vesistöjen luonnontaloudellisia ja biologisia prosesseja ja niiden vaikutusta mm. näytteenoton ajoitukseen ja kohdentamiseen
Valistus ja neuvonta	keskustelee vesitutkimuksesta ja sen tavoitteista.	osaa neuvoa yleisimmissä vesitutkimusta koskevissa kysymyksissä.	osaa neuvoa useimmissa vesitutkimusta koskevissa kysymyksissä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista (esim. laitehäiriöt) neuvotteluaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan ja hyväksyy erilaisia näkemyksiä	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan ja sovitella ristiriitoja
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa joutaen tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii vastuuntuntoisesti ja tarvittaessa ottaa tehtäväkokonaisuuksia vastuulleen
	ymmärtää kaluston ja tutkimusvälineiden siisteyden ja hyvän kunnon merkityksen työn tuloksille	hoitaa kalustoa ja tutkimusvälineitä huolellisesti ohjeiden mukaan	hoitaa kalustoa ja tutkimusvälineitä huolellisesti

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen turvallisuusohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla tutkimusapulaisena alueellisen ympäristökeskuksen tai maksullista vesitutkimusta harjoittavan yrityksen palveluksessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta vesitutkimustoiminnan tuntemus
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.7 Ravustus ja rapukauppa

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ hankkia ravustukseen tarvittavat luvat
- ♦ ravustaa soveltuvilla rapupydyksillä ja lajitella saaliista kauppakelpoiset ravut
- ♦ säilyttää rapusaaliin laadukkaana ja hyväkuntoisena myyntiin saakka
- ♦ myydä kauppakelpoiset ravut kannattavasti
- ♦ desinfioida tai muutoin käsitellä pyydykset ja rapujen siirroissa ja säilytyksessä tarvittavat välineet rapuruton torjumiseksi
- ♦ seurata ravun hintakehitystä ja rapukantojen tilaa ravustusvesillään sekä valita ravustusveden siten, että ravustus on kannattavaa
- ♦ tunnistaa ravuissa ja rapuvesissä raputauteihin viittaavia oireita
- ♦ toimia ravustaessaan tuottamatta tarpeetonta häiriötä ranta-asukkaille tai muille vesilläliikkujille
- ♦ huolehtia turvallisuudesta ravustaessaan ja desinfioidessaan pyydyksiä ja välineitä
- ♦ etsiä tietoa ravun biologiasta ja rapuvesien hoidosta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen
Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien hallinta	hankkii tarvittavat ravustusluvut osittain ohjattuna	hankkii tarvittavat ravustusluvut ohjeet saatuaan	hankkii tarvittavat ravustusluvut itsenäisesti
Ravustajana toimiminen	varustaa rapupydykset syöteillä ja sijoittaa pyydykset pyyntipaikoille osittain ohjattuna	varustaa rapupydykset syöteillä ja sijoittaa pyydykset pyyntipaikoille vähäisellä opastuksella	varustaa rapupydykset syöteillä ja sijoittaa pyydykset pyyntipaikoille itsenäisesti ja vaihdellen paikkoja saaliiden mukaan
	kokee pyydykset ja lajittelee myyntikelpoiset ravut osittain ohjattuna	kokee pyydykset ja lajittelee myyntikelpoiset ravut ohjeiden mukaan	kokee pyydykset ja lajittelee myyntikelpoiset ravut itsenäisesti ja parhaan hinnan kannalta tarkoituksenmukaisesti
	säilyttää saaliin myyntiin saakka osittain ohjattuna	säilyttää saaliin ohjeiden mukaan	säilyttää saaliin laadukkaana myyntiin saakka itsenäisesti
	avustaa saaliin myynnissä	myy saaliinsa ohjeiden mukaan	selvittää ravun hintakehityksen ja myy saaliinsa kokonaistaloudellisesti kannattavimmalla tavalla
	käsittelee pyydykset raputautilien torjumiseksi osittain ohjattuna	käsittelee pyydykset raputautilien torjumiseksi ohjeiden mukaan	käsittelee pyydykset raputautilien torjumiseksi huolellisesti ja itsenäisesti
	toimii osittain ohjattuna turvallisesti ja tarpeetonta häiriötä tuottamatta	toimii turvallisesti ja tarpeetonta häiriötä tuottamatta	toimii turvallisesti ja ottaa huomioon erityisesti muut vesilläliikkujat ja ranta-asukkaat sekä vesiluonnon toimien tarpeetonta häiriötä tuottamatta
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	käsittelee rapupydyksiä ja ravustuksessa tarvittavia välineitä osittain ohjattuna	käsittelee rapupydyksiä ja ravustuksessa tarvittavia välineitä ohjeiden mukaan	käsittelee rapupydyksiä ja ravustuksessa tarvittavia välineitä tottuneesti ja itsenäisesti
	valitsee osittain ohjattuna tarvittavat välineet ja aineet pyydysten desinfiointiin tai muuhun tautitorjunnan käsittelyyn	valitsee ohjeiden mukaan tarvittavat välineet ja aineet pyydysten desinfiointiin tai muuhun tautitorjunnan käsittelyyn	valitsee itsenäisesti tarvittavat välineet ja aineet pyydysten desinfiointiin tai muuhun tautitorjunnan käsittelyyn
	suojauduu terveysriskeiltä osittain ohjattuna	suojauduu terveysriskeiltä ohjeiden mukaan	suojauduu terveysriskeiltä itsenäisesti
Kestävä kehitys	vapauttaa kauppaan kelpaamattomat ravut saatuaan ohjeet.	erottelee kauppaan kelpaamattomat terveet ravut ja käsittelee niitä ohjeiden mukaan varovasti.	toimii kaikissa ravustuksen vaiheissa eläimiä ja luontoarvoja kunnioittaen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ravun biologian ja rapuvesien tunteminen	tunnistaa kaupalliset rapulajit	tunnistaa kaupalliset rapulajit ja erottaa niistä kaupakelpoiset	tunnistaa kotimaiset rapulajit ja erottaa niistä kaupakelpoiset ja laadukkaimmat
	selvittää osittain ohjattuna tärkeitä hyvien rapuvesien vedenlaatu- ja ympäristöominaisuuksia	selvittää tärkeitä hyvien rapuvesien vedenlaatu- ja ympäristöominaisuuksia	selvittää tärkeitä hyvien rapuvesien vedenlaatu- ja ympäristöominaisuuksia ja hyödyntää tietojaan pyyntipaikan valinnassa
	selvittää osittain ohjattuna ravun elinkierron vaiheiden merkitystä ravun pyydystettävyydelle	selvittää ravun elämänsäieron vaiheen merkityksen ravun pyydystettävyydelle	selvittää ravun elämänsäieron vaiheen merkityksen ravun pyydystettävyydelle sekä saalisvaihteluiden syitä
Ravustusmenetelmien tunteminen	selvittää yleisimpien ravustusmenetelmien periaatteet	selvittää yleisimpien ravustusmenetelmien periaatteet ja pystyy ravustamaan itsenäisesti	hallitsee käyttämänsä ravustusmenetelmän
	noudattaa työssään rapua koskevia rauhoitusmääräyksiä	noudattaa työssään rapua koskevia rauhoitusmääräyksiä sekä selvittää mahdolliset paikalliset määräykset	noudattaa työssään rapua koskevia rauhoitusmääräyksiä sekä selvittää mahdolliset paikalliset määräykset
Raputautien torjunta	ymmärtää rapuruton vaarallisuuden ja leviämisen riskin synnyn	selostaa rapuruton oireita ja tietää tartuntatavat	selostaa rapuruton aiheuttajan, tartuntatavat ja sairastumisalttiuden joki- ja täpläravulla
	ymmärtää raputautien torjunnan merkityksen ja avustaa pyydysten käsittelyssä	tietää tavallisimmat raputautien torjuntamenetelmät ja valitsee tarpeelliset välineet ja aineet raputautien torjumiseksi	hallitsee käyttämänsä raputautien torjunnan periaatteen ja menetelmän
Rapukauppa	avustaa saaliin myynnissä	selvittää ravun ostajat saatuaan ohjeet	määrittää alueensa ravunostajat ja seuraa näiden hintatarjontaa
	laskee saaliin arvon osittain ohjattuna	laskee saaliin arvon saatuaan hintatarjoukset	selvittää ruvuista tarjottavat hinnat ja laskee saaliin arvon sekä ottaa huomioon myynnistä aiheutuvat kustannukset
Tietotekniikan hyödyntäminen	etsii osittain ohjattuna tietoa ravun biologiasta ja rapuvesien hoidosta.	etsii tietoa ravun biologiasta ja rapuvesien hoidosta.	etsii tietoa ravun biologiasta ja rapuvesien hoidosta ja hyödyntää tätä toiminnassaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuden ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla ammattimaisena ravustajana tai ravustajan apulaisena. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien ja materiaalien hallinnasta ravustajana toimiminen
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta ravustusmenetelmien tunteminen ja rapautautien torjunta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.8 Ravunviljely

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ hankkia ohjeiden mukaan viljelyyn tarvittavia emorapuja
- ♦ lajitella emoravut ja pariuttaa ne
- ♦ hankkia rapujen kasvattamiseen tarvittavaa ravintoa ja ruokkia ravut
- ♦ huolehtia siististä ja turvallisesta viljely-ympäristöstä
- ♦ kerätä ja laskea emorapujen mätimunat haudontaa varten
- ♦ järjestää haudonnan ja huolehtia mädin sekä ravunpoikasten hyvinvoinnista haudonnan ja jatkokasvatuksen aikana
- ♦ järjestää ravunpoikasten jatkokasvatuksen
- ♦ kerätä kaupattavat ravut ja säilyttää ne hyväkuntoisina
- ♦ pakata ravut ostajaa varten ja avustaa rapujen kuljetuksessa
- ♦ ehkäistä toiminnallaan raputautien leviämisen viljely-yritykseen
- ♦ rakentaa ja huoltaa ohjeiden mukaan ravunviljelyvälineitä
- ♦ hyödyntää tietotekniikkaa ja rapututkimusta työssään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
I. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työtehtävän suunnittelu	suunnittelee työtehtävänsä opastettuna	suunnittelee työtehtävänsä vähäisellä opastuksella	suunnittelee annetun työtehtävän itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ohjausta työssään	toimii työssään lähes itsenäisesti	toimii itsenäisesti ja siirtyy joustavasti työvaiheesta toiseen

Oman työn arviointi	pystyy arvioimaan työsuoritustaan opastettuna.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin.	arvioi työsuoritustaan suhteessa työn vaatimuksiin ja tarvittaessa muuttaa työtapojaan.
---------------------	--	---	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Emorapujen hankinta ja pariuttaminen	avustaa emorapujen hankinnassa osittain ohjattuna	hankkii emoravut ohjeiden mukaan	hankkii emoravut toimeksiannosta itsenäisesti
	lajittelee emoravut osittain ohjattuna	lajittelee emoravut ohjeiden mukaan	lajittelee emoravut itsenäisesti
	avustaa osittain ohjattuna emorapujen pariuttamisessa ja sijoittamisessa kasvatus-tiloihin	avustaa ohjeiden mukaan emorapujen pariuttamisessa ja sijoittamisessa kasvatus-tiloihin	järjestää toimeksiannosta emorapujen pariuttamisen ja sijoittamisen kasvatus-tiloihin itsenäisesti
Rapujen ruokinta	hankkii osittain ohjattuna rapujen ravintoa ja ruokkii ravut	hankkii ohjeiden mukaan rapujen ravintoa ja ruokkii ravut	hankkii ravinnon ja ruokkii ravut itsenäisesti
Haudonnan järjestäminen	kerää mätimunat ja laskee ne osittain ohjattuna	kerää mätimunat ja laskee ne ohjeiden mukaan	kerää mätimunat ja laskee ne itsenäisesti
	järjestää osittain ohjattuna haudonnan	järjestää haudonnan ohjeiden mukaan	järjestää haudonnan itsenäisesti
	hoitaa mätiiä ja ravunpoikasia osittain ohjattuna	hoitaa mätiiä ja ravunpoikasia ohjeiden mukaan	hoitaa mätiiä ja ravunpoikasia itsenäisesti
	järjestää ravunpoikasten jatkokasvatuksen osittain ohjattuna	järjestää ravunpoikasten jatkokasvatuksen ohjeiden mukaan	järjestää ravunpoikasten jatkokasvatuksen itsenäisesti
Rapujen keruu ja pakkaus kuljetusta varten	avustaa osittain ohjattuna rapujen keruussa ja pakkaamisessa	kerää ja pakkaa ravut kuljetusta varten ohjeiden mukaan	kerää ja pakkaa ravut kuljetusta varten itsenäisesti
Työympäristön hygieniasta ja siisteydestä huolehtiminen	huolehtii työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta osittain ohjattuna	huolehtii työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta noudattaen annettuja ohjeita	huolehtii työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta pyrkien kehittämään toimintatapoja ja tilaratkaisuja
	noudattaa ohjeita raputautien torjumiseksi	ottaa huomioon työssään raputautien leviämisen riskin ja toimii ohjeiden mukaan	toimii työssään vastuullisesti ja ennaltaehkäisee raputautien leviämisen riskin
Työvälineiden ja materiaalien hallinta	avustaa ravunviljelyvälineiden rakentamisessa osittain ohjattuna	rakentaa yksinkertaisia ravunviljelyn välineitä ohjeiden mukaan	rakentaa työohjeiden mukaan ravunviljelyvälineitä itsenäisesti ja laadukasta työtä tehden
	huoltaa ravunviljelyvälineitä osittain ohjattuna	huoltaa ravunviljelyvälineitä ohjeiden mukaan	huoltaa ohjeet saatuaan ravunviljelyvälineitä itsenäisesti

Kestävä kehitys	käsittelee eläviä rapuja ja mätiä huolellisesti sekä ymmärtää ohjeet ja noudattaa niitä.	käsittelee mätiä ja rapuja huolellisesti pyrkien oma-aloitteisesti pitämään ne hyväkuntoisena.	käsittelee mätiä ja rapuja vastuuntuntoisesti ja huolellisesti pyrkien toiminnallaan edistämään rapukantojen hoitoa.
-----------------	--	--	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ravunviljelymenetelmien tunteminen	selvittää osittain ohjattuna tärkeitä ravun ympäristövaatimuksia viljelyoloissa ja ottaa huomioon hyvän viljely-ympäristön merkityksen ravunviljelyn onnistumiselle	selvittää tärkeimmät ravun ympäristövaatimukset viljelyoloissa	selvittää tärkeimmät ravun ympäristövaatimukset viljelyoloissa ja osaa toimia ongelmatilanteissa
	tunnistaa useimmat ravunviljelyn laitteet ja välineet ja niiden käyttötarkoituksen sekä käyttää niitä osittain ohjattuna oikein	määrittää ravunviljelyn laitteet ja välineet sekä niiden käyttötarkoituksen ja käyttää niitä ohjeiden mukaan	hallitsee ravunviljelyn useimpien laitteiden ja välineiden käytön
Rapujen ruokinta	tunnistaa useimmat ravulle soveltuvat ravintokasvit ja -eläimet	tunnistaa useimmat ravulle soveltuvat ravintokasvit ja -eläimet ja valikoi näistä parhaimmin soveltuvat	hallitsee rapujen ravinnon valikoinnin ja käsittelyn ruokintaa varten
Mädin hankinta ja haudonta	tunnistaa emorapujen sukupuolen ja ymmärtää ohjeet mädin poimintaan ja haudontaan	tunnistaa emorapujen sukupuolen ja erottaa haudontakelpoisen mädin	tunnistaa emorapujen sukupuolen ja hallitsee haudontakelpoisen mädin poiminnan ja haudonnan aloittamisen
Raputautien tunteminen	ottaa huomioon erityisesti rapuruton vaarallisuuden ja noudattaa ohjeita sen leviämisen välttämiseksi	määrittää tavallisimmat raputaudit ja niiden riskit ravunviljelylle ja rapukan- noille sekä ottaa huomioon ne työssään	määrittää tavallisimmat raputaudit ja niiden riskit ravunviljelylle ja pyrkii kaikessa toiminnassaan ehkäisemään niiden leviämisen
Tietotekniikan hyödyntäminen	etsii osittain ohjattuna ravunviljelyä koskevaa tietoa.	etsii ravunviljelyä koskevaa tietoa.	etsii ravunviljelyä koskevaa tietoa ja hyödyntää sitä työssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmaratkaisu	selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään	selviytyy muuttuvista työtehtävistä ja valintatilanteista	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja

Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa	sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi sekä ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa	toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet
	keskustelee toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan	keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan
Ammattietiikka	toimii vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, vastuuntuntoisuuteen ja vastuuseen
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä osittain ohjattuna	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat sekä ennakolta suojautuu niiltä ohjeiden mukaan	tunnistaa työympäristön vaarat ja terveyshaitat, suojautuu niiltä ennakolta ja toiminnallaan vähentää työympäristön vaaratilanteita ja terveysriskejä
	toimii annettujen ohjeiden mukaan	kiinnittää huomiota turvallisuuteen ja toimii annettujen ohjeiden mukaan	toimii työturvallisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti
	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen.	ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti siisteyttä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä ravunviljely-yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan vähintään

- ♦ työprosessien hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien ja materiaalien hallinnasta rapujen ruokinta, työympäristön hygieniasta ja siisteydestä huolehtiminen, työvälineiden ja materiaalien hallinta sekä kestävä kehitys
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta ravunviljelymenetelmien tunteminen, rapujen ruokinta, raputautien tunteminen ja tietotekniikan hyödyntäminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.6.9 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan sisällyttää vähintään yksi ammatillinen tutkinnon osa seuraavista perustutkinnoista

- ◆ Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto
- ◆ Veneenrakennuksen perustutkinto
- ◆ Metsäalan perustutkinto
- ◆ Elintarvikealan perustutkinto
- ◆ Kone- ja metallialan perustutkinto
- ◆ Logistiikan perustutkinto
- ◆ Sähköalan perustutkinto
- ◆ Maatalousalan perustutkinto
- ◆ Matkailualan perustutkinto
- ◆ Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto
- ◆ Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan perustutkinto
- ◆ Merenkulkualan perustutkinto.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi Kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.10 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan sisällyttää vähintään yksi ammatillinen tutkinnon osa seuraavista ammattitutkinnoista:

- ◆ Kalastusoppaan ammattitutkinto
- ◆ Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto
- ◆ Maaseutuyrittäjän ammattitutkinto.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. ammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla sellainen on.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.11 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan sisällyttää vähintään yksi ammatillinen tutkinnon osa seuraavasta erikoisammattitutkinnoista:

- ♦ Luontokartoittajan erikoisammattitutkinto.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla sellainen on.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.6.12 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan sisällyttää vähintään yksi ammatillinen tutkinnon osa seuraavista ammattikorkeakoulututkinnoista:

- ♦ Luonnonvara- ja ympäristöalan ammattikorkeakoulututkinto, ympäristösuunnittelija.

Kalatalouden perustutkinnon koulutuksen järjestäjä hyväksyy kyseiset opinnot osaksi Kalatalouden perustutkintoa. Ammattikorkeakouluopinnoista ei edellytetä ammattiosaamisen näyttöjä.

4.6.13 Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka sisältävät työelämän alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin perustuvia ammattitaitovaatimuksia. Tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien perusteella. Niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat perusteiden liiteosan kohdassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit noudattaen.

4.7 MUUT VALINNAISET TUTKINNON OSAT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka voivat olla ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia, ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) tai lukio-opintoja. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset, tavoitteet ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammatillisiin tutkinnon osiin ammattitaidon osoittamistavat.

Muiden valinnaisten tutkinnon osien tarjonnassa koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta. Ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) ja lukio-opintoja voi olla enintään 10 opintoviikkoa muissa valinnaisissa tutkinnon osissa.

4.7.1 Yrittäjyys

Opiskelija osaa yhteistyössä ryhmän kanssa

- ♦ arvioida tuotteistamismahdollisuuksia
- ♦ arvioida perustettavan yrityksen toimintaedellytyksiä
- ♦ täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- ♦ hankkia toimivan yhteistyö- tai partneriyrityksen
- ♦ laatia alustavan liiketoiminta- ja taloussuunnitelman
- ♦ esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
- ♦ neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta

- ◆ perustaa yrityksen
- ◆ suunnitella ja käynnistää yrityksen toiminnan
- ◆ toimia perustetussa yrityksessä ja tehdä yrityksen ydintehtäviä
- ◆ toimia yrityksen toimintaa tukevia palveluja tuottavien tahojen kanssa
- ◆ lopettaa yrityksen toiminnan opintojen päättyessä tai jatkaa yrityksen toimintaa yritystoiminnan (10 ov) opintojen yhteydessä tavoitteenaan perustaa oma yritys.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman työn suunnittelu	osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä	suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti
	ottaa vastuun töistään sopimusten mukaisesti	ottaa vastuun sovitusta töistä yhteisvastuullisesti	ottaa vastuuta koko ryhmän toiminnasta ja sovitujen töiden tekemisestä yhteisvastuullisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan
	osallistuu sovittuihin yhteistyöverkoston tapaan	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja ja hyödyntää yhteistyöverkoston toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työnsä asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii yhdessä asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii yhdessä asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Työvälineiden käyttö	käyttää tavanomaisia yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tuotteistamismahdollisuuksien ja toimintaedellytysten arviointi	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan
		etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa osittain ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
	seuraa osittain ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan kannalta
	arvioi opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehitystavoitteita
Liikeidean täsmentäminen	selvittää opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	valitsee osittain ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat
		osallistuu tiedon hankintaan keskeisiltä viranomaisilta	hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta

Yrityksen toiminnan suunnittelu ja toimiminen yrityksessä	osallistuu osittain ohjattuna toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan
	osallistuu osittain ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut
	soveltaa osittain ohjattuna sovittujen tehtävien hoitamisessa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa itsenäisesti yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa
	selvittää opastettuna, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä ja miksi lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta
	säilyttää osittain ohjattuna tarvittavat kuitit ja tositteet kirjanpitoa varten.	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet
		tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta.	tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta ja tasetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hakee osittain ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun	tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä	tekee ryhmässä perusteltuina ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
	osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa
Ammattietiikka	noudattaa osittain ohjattuna yritystoiminnassa sovitut taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa sovitut taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa.	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa
	suojautee opastettuna työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautee työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautee työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta
	varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden tutuissa tilanteissa.	varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa.	varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa kehittää ryhmänsä turvallisuutta ja työkykyä kehittämällä omia työkäytäntöjään ja työympäristöään opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyö- tai partneriyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. harjoitusyrityksessä tai vastaavassa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työnperustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallinta.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.7.2 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivan työtehtävät ja osaa selvittää niiden arviointikohteet ja -kriteerit
- ♦ neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- ♦ valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- ♦ perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- ♦ esitellä aliansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- ♦ käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovittella näkemyseroja
- ♦ toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- ♦ vastaanottaa ja antaa kehittävää palautetta
- ♦ itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamiseen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
- ♦ arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Opiskelija osaa toimia työpaikkaohjaajana saatuaan riittävästi työkokemusta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	valmistelee osittain ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistelee annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistelee itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa
Työn kokonaisuuden hallinta	saattaa tarvita ajoittaista ohjausta.	tekee annetut tehtävät oma-toimisesti.	etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Opiskelijalähtöinen ohjaaminen	perehdyttää osittain ohjattuna muita opiskelijoita	perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja	perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemyseroja
Opiskelijan arviointi	vastaanottaa ja antaa osittain ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearviointia osittain ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamiseen näytöt sovitettujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearviointia työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovitettujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearviointia työssäoppimisen ja ammattiosaamiseen näytöt ennalta sovitettujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman alan työelämä ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Opetussuunnitelmien tunteminen	tunnistaa osittain ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen	tunnistaa ohjeiden mukaisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen	tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveysten, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskejä sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla näytön tai työssäoppimisen. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkulttuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työnsä osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näyttönsä arvioinnit.

Ammattiosaamisen näyttö annetaan pääsääntöisesti jonkun muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä toiminnasta vastuullisten työyhteisön edustajien valvonnassa.

Tämän tutkinnon osan ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään arviointikriteerien mukaisesti vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnasta opiskelijan arviointi
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta opetussuunnitelmien ja kansallisten näyttöaineistojen tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen.

Siltä osin kun tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.7.3 Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa työelämän alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisia ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta, niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat perusteiden liiteosan kohdassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit noudattaen. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä näiden tutkinnon osien tarjonnassa työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

4.7.4 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), jotka lisäävät opiskelijan mahdollisuutta valita luvussa 5 olevia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja). Tutkinnon osat voivat olla pakollisten tutkinnon osien valinnaisia lisäosia (ks. tutkinnon perusteiden kohta 5.2.1). Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tutkinnon osien tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin. Tutkinnon osat voivat olla myös tutkinnon perusteiden kohdissa 5.2.2–5.2.7 esitettyjä ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) valinnaisia tutkinnon osia. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä niiden tarjonnassa yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.7.5 Lukio-opinnot

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan opiskelijalle mahdollisuuden sisällyttää tutkintoonsa lukioiden järjestämiä lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti, ja joista lukio antaa todistuksen. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opiskelija voi valita lukio-opintoja (esimerkiksi verkko-opintoja) eri lukiokoulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.8 AMMATILLISTA OSAAMISTA YKSILÖLLISESTI SYVENTÄVÄT TUTKINNON OSAT (PERUSTUTKINTOA LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT)

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimukseen vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillista osaamista syventävät tutkinnon osat tulee mahdollisimman laajasti toteuttaa yhdessä työelämän kanssa työpaikoilla.

4.8.1 Yritystoiminta

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ arvioida oman osaamisensa, (tuotteen tai palvelun) tuotteistamismahdollisuuksia
- ♦ selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä
 - kartoittaa ja hankkia yhteistyöyrityksiä ja -kumppaneita
 - etsiä, tunnistaa ja arvioida yrityksen toimintamahdollisuuksia
- ♦ valita taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- ♦ laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
 - suunnitella yrityksen talouden hoidon ja selvittää yrityksen toiminnan edellyttämät resurssit
 - esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
 - neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
 - suunnitella yrityksen tuotteiden valmistamisen tai palvelun tarjonnan
 - tehdä ja raportoida markkinointisuunnitelman ja päättää markkinointitoimenpiteistä
 - tehdä yrityksen tarvitsemat logistiset ratkaisut
 - tehdä yrityksen riskienhallinta-analyysin
 - suunnitella kannattavan liiketoiminnan toteutuksen ja ydintehtävät
- ♦ valita yritysmuodon, perustaa yrityksen ja lopettaa sen toiminnan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee opastettuna yrityksen toiminnan	suunnittelee yrityksensä toimintaa ja toimii omaaloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksensä toimintaa innovatiivisesti ja toimii omaaloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti

Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
	hankkii opastettuna yhteistyöyrityksen	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja ja hyödyntää yhteistyöverkostoja toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työnsä asetettujen laatu- ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii asetettujen laatu- ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii asetettujen laatu- ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Teknologia ja tietotekniikan käyttö	käyttää tavanomaisia yrityksensä perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja.
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	hyödyntää opastettuna tuotteistamisessa oman alan mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan
	etsii opastettuna erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa osittain ohjattuna alalla toimivia yrityksiä ja tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
Liiketoimintaympäristön selvittäminen	seuraa osittain ohjattuna alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan aloittamisen kannalta
	arvioi opastettuna mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehittämistavoitteita

Liikeidean valinta	selvittää opastettuna perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	hakee osittain ohjattuna tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta
	hankkii osittain ohjattuna yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, myydään ja talous hoidetaan	hankkii yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa hankintaan mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan	hyödyntää yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan
Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	hankkii osittain ohjattuna yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa	hankkii yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa	hyödyntää yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	käyttää osittain ohjattuna yrityksensä riskienhallinta-analyyssissä tarvittavaa tietoa	käyttää yrityksensä riskienhallinta-analyyssissä tarvittavaa tietoa	soveltaa yrityksensä riskienhallinta-analyyssissä tarvittavaa tietoa
	hankkii osittain ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut
	hankkii osittain ohjattuna tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen ja taseen tulkinnasta
	hakee osittain ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä
Yritysmuodon valinta sekä yrityksen perustaminen ja lopettaminen	valitsee osittain ohjattuna yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon, laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
		Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tekee osittain ohjattuna päätöksiä	tekee valintoja ja päätöksiä	tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Ammattietiikka	noudattaa osittain ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tekee osittain ohjattuna suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee oma-aloitteisesti suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään
	tekee osittain ohjattuna suojautumissuunnitelmia työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia yrityksessä tehtävään työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia oma-aloitteisesti yrityksessä tehtävän työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla oman yrityksen toiminnan ja toimimalla yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallinta.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.8.2 Tutkinnon osat ammatillista tutkinnoista (ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)

1. Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kautta yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia ammatillisista perustutkinnoista.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi Kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

2. Tutkinnon osat ammattitutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kautta yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia ammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. ammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla sellainen on.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi Kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

3. Tutkinnon osat erikoisammattitutkinnoista

Kalatalouden perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kautta yksilöllisesti sisällyttää osia erikoisammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa näyttötutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla sellainen on.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy tutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kalatalouden tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi Kalatalouden perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.8.3 **Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa**

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota hyväksymässään opetussuunnitelmassa opiskelijalle mahdollisuuden suorittaa ammatillista osaamista yksilöllisesti syventäviä tutkinnon osia, jotka vastaavat työelämän alueellisiin ja paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeisiin. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset, arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat.

4.9 **OPINNÄYTE AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA**

Opiskelija suunnittelee ja tekee omaa osaamistaan kokoavan opinnäytteen, joka voi olla esimerkiksi tuote, työnäyte, portfolio tai esitys. Opiskelija tunnistaa keskeiset ammatilliset vahvuutensa ja kehittää opinnäytettä tehdessään luovuuttaan ja innovatiivisuuttaan sekä edistää ammatillista kasvuaan. Hän esittelee ja arvioi opinnäytteensä sekä sen suunnittelun ja toteutuksen. Opiskelija edistää opinnäytteellä omaa työllistymistään. Koulutuksen järjestäjä päättää opinnäytteen toteutustavan.

5

AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

5.1 PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

5.1.1 Äidinkieli, 4 ov

5.1.1.1 ÄIDINKIELI, SUOMI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan
- ♦ työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee työelämässä tarvittavat tekstitaidot
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä
- ♦ ymmärtää kalatalousalaan liittyvien tekstien keskeiset käsitteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen, esimerkiksi vesiensuojelu- ja ympäristönsuojelutoimien keskeiset periaatteet, kalatalousalaa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaisten hallinnollisia päätöksiä
- ♦ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ♦ tulkitsee erilaisia tekstilajeja ja kaunokirjallisuutta
- ♦ arvioi omaa äidinkielen taitoaan ja kehittää sitä jatkuvasti
- ♦ osaa toimia erilaisissa kalatalousalan vuorovaikutustilanteissa kuten neuvontaja opastustilanteissa, kokouksissa, tapahtumissa ja oppimistilanteissa
- ♦ hallitsee kalatalousalan erilaiset puheviestintätilanteet
- ♦ osaa laatia kalatalousalan ammattien ja yhteisöjen tavallisimpia kirjallisia töitä kuten erilaisia hakemuksia, raportteja ja hoito-ohjeita
- ♦ osaa toimia työnhakutilanteessa ja laatia työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat
- ♦ hyödyntää kalatalousalan ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä
- ♦ käyttää mediaa kriittisesti ja määrittää lähteiden käytön periaatteet
- ♦ kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu rakentavasti työpaikansa viestintään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvon ja palautteen pohjalta
	määrittää oikeinkirjoituksen perusasioita	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asiakirjat	laatii asianmukaiset asiakirjat	laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja
	käyttää mallin mukaan tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia	käyttää tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia ja muutakin tekstilajitietämystään	soveltaa tekstilajin vaatimuksia omissa teksteissään

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteissa	toimii asiallisesti ja kohteliaasti vuoro-vaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteissa	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä
	perustelee mielipiteensä	perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä	perustelee monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioi vaikuttamispyrkimyksiä
	osaa pitää lyhyen esityksen	saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata	pystyy puhuessaan ylläpitämään vuoro-vaikutusta sekä osaa havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi
Mediaosaaminen	määrittää ammattialansa keskeiset mediat	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä	hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
	noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia	määrittää tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä	osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tunnistaa oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksen	ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan sekä toimii suvaitsevasti
	käyttää kirjallisuutta ja muita taidemuotoja elämyksellisesti.	osaa eritellä kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.	osaa analysoida ja tulkita ja muita taidemuotoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 7. Estetiikka, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄI1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄI2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄI4) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄI3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄI5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄI6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄI7) korvaavat *Äidinkieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.2 ÄIDINKIELI, RUOTSI

Ruotsinkielisessä koulutuksessa äidinkielen opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat suomi äidinkielenä -opintojen tavoitteita ja arviointikriteerejä.

5.1.1.3 ÄIDINKIELI, SAAME

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ hankkii monipuolisia kielellisiä ja kirjallisia kokemuksia saamen kielessä
- ◆ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
- ◆ tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen työyhteisön toiminnalle
- ◆ perehtyy saamenkieliseen kertomaperinteeseen ja sen merkitykseen saamelais-ten kielelle ja kulttuurille
- ◆ hankkii tietoa eri saamenkielisistä lähteistä sekä välittää sitä kirjallisesti ja suul- lisesti
- ◆ laajentaa kokemus- ja yhteistyöpiiriä saamen kielessä myös ammattialansa Pohjoismaissa ja Venäjällä asuviin saamenkielisiin kollegoihin
- ◆ ymmärtää monikulttuurisuuden ja monikielisyyden merkityksen sekä kehittää kielellistä ja kulttuurista suvaitsevaisuuttaan
- ◆ laatii ammattinsa ja yhteisönsä tavallisimmat kirjalliset työt saamen kielellä
- ◆ laatii raportin ja työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat saamen kielellä
- ◆ osaa toimia työnhakutilanteessa ja muissa oman ammattialansa puheviestintä- tilanteissa
- ◆ osaa toimia erilaisissa oman ammattialansa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- ◆ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa saamen kielellä niin, että hän voi osallis- tua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harrastaa jatko-opintoja
- ◆ arvioi omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin- nin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tut- kinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	määrittää saamenkulttuurin keskeiset piirteet	määrittää kansallisen saamen kielen taustaa ja kulttuurin muodostusta	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään
	käyttää ohjatusti saamen kielen kertomaperinnettä	määrittää saamenkulttuuria ja perehtyy sen ominaislaatuun, mm. kertomaperinteeseen	käyttää saamen kielen kertomaperinnettä ja määrittää sen kautta saamelaiden historiaa
	tunnistaa kielten ja kulttuurien moninaisuuden ja merkityksen	ottaa toiminnassaan huomioon eri kielten ja kulttuurien merkityksen viestintätilanteissa	tunnistaa saamen ja suomen kielen yhteisiä juuria
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	hyödyntää ohjatusti alansa ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä	käyttää alan keskeisiä viestintävälineitä	hankkii ja analysoi itseään rikastuttavia kokemuksia hyödyntämällä erilaisia viestintävälineitä
	määrittää keskeiset mediat, joita ammattialalla käytetään	tunnistaa median erilaisia vaikutuskeinoja ja arvioi niitä	hyödyntää monipuolisesti alansa keskeisiä mediasisältöjä ja tekee mediakriittisiä tulkintoja
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää saamenkielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietojaksi omaisiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää saamenkielisen tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohdiksi omaisiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen että sanoman merkityksen ja tekee johtopäätöksiä sekä arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	osaa saamen kielen oikeinkirjoituksen perusasiat	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	suunnittelee kirjoittamistaan tavoitteen mukaisesti sekä työstää tekstiään oman ja toisten arvion perusteella
	kirjoittaa aiheesta kokonaisen virkkeen ja tietotekniikkaa hyödyntäen	laatii sisällöltään ja ulkoasultaan perustellun tekstin, joka vastaa otsikkoa ja tarkoitusta	laatii sisällöltään monipuolisen ja rakenteeltaan selkeän ja johdonmukaisen tekstin
		viestii kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	laatii ammattinsa ja yhteisönsä kirjallisia töitä saamen kielellä
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii vuoro-vaikutustilanteissa asiallisesti	toimii vuoro-vaikutustilanteissa asiallisesti ja kohteliaasti	toimii vuoro-vaikutustilanteissa joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoron	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun
	pitää lyhyen esityksen.	saa puhuessa kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata.	ylläpitää puhuessaan vuoro-vaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIS1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIS2) *Vaikuttamisen keinoja* (ÄIS4) ja lisäksi jokin seuraavista *Kaunokirjalliset tekstit* (ÄIS3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIS5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIS6) tai *Puheviestintä* (ÄIS7) korvaavat *Äidinkieli, saame*-opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.4 ÄIDINKIELI, VIITTOMAKIELI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osaa harjoittaa viittomakielellä opiskeltavaa ammattia ja muita ammattialaan liittyviä taitoja
- ♦ arvostaa viittomakielen taitoa osana omaa identiteettiään
- ♦ toimii viittomakielisissä sekä puhuttua ja kirjoitettua kieltä käyttävissä vuorovaikutustilanteissa
- ♦ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa viittomakielellä työelämässä, aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ♦ osaa viestiä siten, että sosiaalinen vuorovaikutus, oppiminen ja työelämässä menestyminen ovat mahdollisia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman monikielisessä suomalaisessa yhteiskunnassa	vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kulttuurien kommunikaatiota	määrittää hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa vähemmistökulttuuriaan monikielisessä valtakulttuurissa
	tunnistaa viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteet	käyttää hyväkseen viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteitä	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään ja ammattialan viittomia
Viittomakielen kieltiedon tunteminen	määrittää viittomakielen perusrakenteen	nimeää oman äidinkielen peruspiirteitä ja analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	hallitsee viittomakielen perusrakenteen
	käyttää ohjatusti viittomakielen sanakirjoja	käyttää itsenäisesti viittomakielten sanakirjoja	etsii monipuolisesti tietoja viittomakielten sanakirjoista ja oppikirjoista
	tunnistaa viittomakielen eri muotoja (yleis- ja puhekielen tilanteet)	pohtii viittomakielisten tekstien tavoitteellista sisältöä	määrittää viittomakielen kielelliset ominaispiirteet
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	käyttää ammatiiin liittyviä viittomia ohjatusti	hallitsee yleisviittomiston ja tietää ammatiiin liittyvän viittomiston	määrittää hyvin ammatiiin liittyvän viittomiston ja ammatilliseen identiteettiin kuuluvat kielelliset ominaispiirteet
	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti
	lukee viittomakielisiä (videoituja) tekstejä	selittää ammattialaan liittyviä seikkoja viittomakielellä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa	lukee viittomakielisiä tekstejä kriittisesti ja käyttää saamiaan uusia tietoja hyväkseen
	tuottaa ja ymmärtää viittomakieltä	tuottaa lyhyitä viittomakielisiä esityksiä ja käyttää viittomakieltä keskusteluissa	ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta sekä tuottaa viittomakielisiä esityksiä
	pitää lyhyen esityksen viittomakielellä	toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa	hyödyntää esityksissä viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja

Opiskelutaitojen ja apuvälineiden käyttäminen	osaa käyttää viittomakielen tulkkia kahdenkeskisissä keskustelutilanteissa	tietää, miten ja milloin tulkkia käytetään	osaa käyttää viittomakielen tulkkia sujuvasti eri tilanteissa
	käyttää ammattikirjallisuutta ja työohjeita osittain ohjattuna viittomakielen avulla	käyttää tiedonhakua sujuvasti ja etsii tietoa omatoimisesti erilaisista lähteistä	tulkitsee saamaansa tietoa eri näkökulmista ja välittää sitä viittomakielellä eteenpäin
	käyttää muistitekniikoita ohjatusti ammattialan työtehtävissä	käyttää erilaisia oppimistrategioita viittomakielen opiskelussa	hyödyntää eri oppimistrategioita viittomakielen opiskelussaan
	hallitsee viestintäteknologian perusteet ja tiedonhakutaidot.	tuottaa yksinkertaisia esityksiä viestintävälineillä.	käyttää viestintävälineitä monipuolisesti viittomakielisten esitysten tuottamisessa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIV1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIV2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄIV4) ja jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄIV3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIV5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIV6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄIV7) korvaavat *Äidinkieli, viittomakieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.5 ÄIDINKIELI, OMA ÄIDINKIELI VIERASKIELISILLÄ OPISKELIJOILLA

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ lukee, kirjoittaa ja ilmaisee itseään oman äidinkielen avulla
- ♦ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
- ♦ käyttää sekä omaa kieltään että suomen kieltä eri yhteyksissä
- ♦ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ♦ osaa kielellisesti viestiä ja olla vuorovaikutuksessa, jotta hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja ammatillisissa yhteyksissä arvostaen omaa kieltään ja samalla suomalaisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	hahmottaa oman kiелensä kirjoitustavat	lukee ja kirjoittaa omalla kielellään lyhyitä tekstejä	lukee monipuolisia tekstejä omalla kielellään ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten
	osaa kertoa oman kieliympäristönsä ja kulttuurinsa keskeisistä piirteistä	tutustuu käytännössä oman kiелensä ja kulttuuripiirinsä kirjallisuuteen	määrittää oman äidinkiелensä rakennetta ja oikeakielisyyttä
	osaa nimetä oman kiелensä kulttuurisia juuria	määrittää oman kiелensä kulttuurisia juuria ja kielisukulaisuussuhteita	saavuttaa vahvan kulttuurisen identiteetin ja säilyttää kulttuurisiteensä siihen ympäristöön, jossa on kasvanut
		määrittää äidinkiелensä käyttömahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kieli-alueellaan	on kiinnostunut äidinkiелestään ja omasta kielitautastaan ja on motivoitunut kehittämään äidinkiелien taitoaan edelleen
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	määrittää oman kiелensä tärkeimpiä viestintäkanavia	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkiellellään (esim. sanakirjat, tietoverkot)	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkiellellään ja vertailee kriittisesti eri lähteitä
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osaa pitää lyhyen esityksen omalla äidinkiellellään	osaa viestiä ymmärrettävästi omalla äidinkiellellään ammattialan asioista	laatii erilaisia tekstejä oman kulttuurinsa viestintätarpeita noudattaen ja käyttää suullista äidinkiелien taitoaan aktiivisesti
	määrittää puheilmaisun muotoja omassa ja suomalaisessa kulttuurissa	vertailee oman kiелensä ja suomen kiелien käyttöä	vertailee omaa kieltään ja suomen kieltä puhuvien kommunikaatiota
	ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa kielenkäyttötilanteissa.	käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kieli-alueellaan	osaa toimia oman kulttuurinsa parissa vastaavassa ammatissa
		ymmärtää kaksikielisuuden merkityksen omalle työ-alueelle.	laajentaa sanavarastoaan ammattialalla ja kehittää ammattitaitoaan tarvittaessa omalla kielellään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus- ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Oma äidinkieli ja sen käyttö* (ÄIM1) ja *Kielialueen kulttuuri* (ÄIM3), *Viestintä ja yhteiskunta* (ÄIM4), *Tiedon maailma* (ÄIM6) korvaavat *Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.6 ÄIDINKIELI, SUOMI TOISENA KIELENÄ

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hänellä on riittävät valmiudet työelämään, aktiiviseen kansalaisuuteen ja jatko-opintoihin
- ♦ ymmärtää suomenkielisen suullisen viestinnän keskeiset sisällöt ja seuraa vai-vattomasti opinnoissa käsiteltävää asiaa sekä kykenee osallistumaan työskentelyyn
- ♦ ymmärtää kirjallisen oppimateriaalin keskeiset sisällöt ja pystyy käyttämään niitä opinnoissa etenemiseen
- ♦ saa virikkeitä ja elämyksiä tutustuessaan kirjallisuuteen ja erilaisiin tekstilajeihin suomeksi ja mahdollisuuksien mukaan äidinkielellään
- ♦ tuottaa ammatissaan tarpeellisia ja muita tekstejä
- ♦ hallitsee suomen kielen keskeiset rakenteet sekä oman alansa ammattisanaston ja sanontatavat
- ♦ osaa toimia ammatissaan suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan keskeisten toimintatapojen mukaan
- ♦ hakee tietoa eri lähteistä, käyttää sanakirjoja ja tekee muistiinpanoja itsenäisesti sekä käyttää kirjallista ja tietoverkoissa olevaa aineistoa kielitaitonsa kehittämiseksi ja opintojensa edistämiseksi.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää lyhyitä käytännönläheisiä tekstejä, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia sekä ammattialansa sisältöjä käsitteleviä tekstejä	ymmärtää tekstejä oman alansa tai yleisistä aiheista sekä jonkin verran päättelyä vaativia tekstejä, osaa etsiä ja yhdistellä tietoja useammasta muutamana sivun pituisesta tekstistä	ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista, jotka voivat liittyä myös oman alan työhön ja työturvallisuuteen, hahmottaa nopeasti tekstin sisällön ja sen tarpeellisuuden ja soveltaa sitä erilaisiin tehtäviin
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa lyhyen, sidosteisen tekstin tutuista aiheista tavallisimmissa kirjallisen viestinnän tilanteissa sekä hallitsee yleisissä ja ammatillisissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet	kirjoittaa tekstejä sekä tutuista abstrakteista että oman ammattialansa aiheista, käyttää monenlaisen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita sekä kirjoittaa ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä	kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä myös abstrakteista aiheista sekä työtehtävistään, yhdistelee tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja tekstiinsä, hallitsee laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää opiskelua tai oman alansa työtä käsittelevän puheen ja tavallista sanastoa sisältävän keskustelun	ymmärtää yleisiä aiheita ja asiantietoa sisältävät sekä omaan ammattialaansa liittyvät keskustelut ja hallitsee sanaston	ymmärtää konkreettisen ja abstraktin sekä omaa ammattialaa käsittelevän puhutun kielen, erottaa erilaiset puhetyylit ja osaa tiivistää kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat
	kertoo tutuista asioista ja selviytyy epävirallisista keskusteluista sekä viestii ammattialaansa liittyvissä erilaisissa tilanteissa	kertoo tavallisista, konkreetteista aiheista ja selostaa alansa työtehtäviin liittyviä aiheita sekä viestii ja käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa, monenlaisia rakenteita ja mutkikkaita lauseita	viestii selkeästi kokemuspääpiiriinsä ja ammattialaansa liittyvissä tilanteissa sekä useimmissa käytännöllisissä ja sosiaalisissa tilanteissa sekä muodollisissa keskusteluissa, käyttää kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa

Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja ymmärtää kulttuurien välisen viestinnän merkityksen	ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan normeja ja työelämän toimintatapoja sekä ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa tietoaan suomalaisen yhteiskunnan normeista ja työelämän toimintatavoista sekä soveltaa kulttuurienvälisestä viestintästä omaa kulttuuriosaamistaan
Kielenopiskelu	tuntee erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteita.	soveltaa erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä ymmärtämisen avuksi.	soveltaa opiskelussaan erilaisia kielenopiskelun strategioita sekä käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä tuottamistehtävien apuna.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus- ja yhteistyötaitot, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Suomen kielen opintojen tavoitteiden määrittelyssä käytetään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikkoa, jonka B2.1-taso (itsenäisen kielitaidon perustaso) kuvaa pääpiirteittäin opiskelijan kiitettävää osaamista koulutuksen lopussa. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentaneet Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Perusteet hallintaan* (S21), *Kieli käyttöön* (S22), *Syvämmät tekstitaidot* (S24) ja *Suomalainen kulttuuri* (S25) korvaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.7 ÄIDINKIELI, RUOTSI TOISENA KIELENÄ

Ruotsinkielisessä koulutuksessa *Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä* -opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opintojen tavoitteita ja arviointikriteereitä.

5.1.1.8 ÄIDINKIELI, SUOMI VIITTOMAKIELISILLE

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hankkii ja välittää tietoa yksilöllisten lähtökohtiensa mukaan ja kommunikoi suomen kielellä eri tilanteissa
- ♦ osaa ottaa huomioon käytettävissä teksteissä yhteydet työelämän vaatimuksiin sekä kuurojen kulttuuriin ja historiaan
- ♦ tuottaa ammattialalla tarvittavia tekstejä
- ♦ käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimissaan yhteistyössä kuulevien kanssa
- ♦ vertailee viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja ja kielioppeja
- ♦ osaa työskennellä aktiivisesti sekä suomen kieltä että viittomakieltä käytävissä yhteisöissä ja ammattitehtävissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hankkii ohjatusti tietoa suomen kielellä	käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa	hankkii itsenäisesti tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä ja arvioi niitä kriittisesti
Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön	ymmärtää yleisluonteisen tekstin sisällön ja tyylilajin ja vertaa kirjakielistä, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä	ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammatettiin liittyviä kirjoitettuja tekstejä

Kirjallinen viestintä	kirjoittaa yleisistä aiheista ja käyttää ymmärrettävää kieltä	laatii yleisluontoisesta tekstistä lyhyen kirjallisen tiivistelmän	kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää, selvää ja huoliteltua yleiskieltä sekä hallitsee oikeinkirjoitus- ja välimerkkisäännöt
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii omaa osaamista perustelevat asianmukaiset työnhakuasiakirjat
	kirjoittaa yleiskieltä niin, että selviytyy tutuista viestintätilanteista	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen viestintään	välittää ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä kommentoi tekstejä ja tiedonlähteitä kriittisesti
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	lukee ammatti-, kulttuuri- ja yksityiselämän tekstiesimerkkejä	reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	välittää määräyksiä ja viestejä ja suoriutuu työtehtävistä suomen kielellä
	toimii työtehtävissä yhteistyökykyisesti niin, että käyttää tarvittaessa apuvälineitä	toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja osaa välittää viestejä	toimii tiimissä ja viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuurojen kanssa
Mediaosaaminen	tunnistaa ja havainnoi muuttuvaa mediaympäristöä	seuraa ja arvioi kriittisesti median ilmaisutapoja ja sisältöjä	käyttää sanastoja ja sähköisiä tietokantoja joustavasti tekstin ymmärtämiseen
Viittomakielen ja puhutun kielen kieliopin piirteiden tunteminen	tuntee kirjoitetun ja viitotun kielen keskeiset erot.	vertailee keskeisiä puhutulle kielelle luonteenomaisia rakenteita vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.	tuntee puhutun suomen kielen toimintaperiaatteen ja muodon ja vertaa vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (V21), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (V22), *Tekstit ja vaikuttaminen* (V24) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (V23), *Teksti, tyyli ja konteksti* (V25), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (V26) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (V27) korvaavat *Äidinkieli, suomi viittomakielisille* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.9 ÄIDINKIELI, ROMANI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää romanikieltä ja kulttuuriperintöä vuorovaikutuksen ja ajattelun välineenä romaniyhteisössä ja ammatillisissa yhteyksissä
- ♦ hankkii tietoa eri romanikielisisistä lähteistä
- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja hakeutua jatko-opintoihin
- ♦ toimii erilaisissa oman ammattialansa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- ♦ hallitsee oman ammattialansa puheviestintätilanteet
- ♦ hallitsee romanikielen keskeiset rakenteet sekä oman alansa ammattisanaston ja sanontatavat.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	määrittää romanikulttuurin keskeiset piirteet sekä analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	määrittää kansallisen romanikielen taustaa ja kulttuuria sekä vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään	ymmärtää omalla kohdallaan kielellisen identiteetin merkityksen ja toimii romanikulttuurin mukaisesti
Tiedon hankinta	hakee ohjatusti tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hakee monenlaista tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hallitsee romanikielellä olemassa olevat lähteet ja materiaalit ja hyödyntää niitä kirjoituksissaan
Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää romanikielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omaisiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää pääpiirteissään romanikielisen asiatekstin ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen että sanoman merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen ja suulliseen viestintään työpaikalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla ja kehittää taitojaan palautteen perusteella
		reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	selviytyy luontevasti romanikielellä erilaisissa tilanteissa
Romanikielen kielitiedon tunteminen	hallitsee riittävän sanavaraston tutuista asioista romanikielellä.	käyttää kielen muotoja melko varmasti sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä.	käyttää sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kielipohjan vahvistaminen* (ÄIR1) ja *Kielitaidon laajentaminen lähipiirin ulkopuolelle* (ÄIR2), *Romanikieli ja -kulttuuri nyky-yhteiskunnassa* (ÄIR6) ja jokin seuraavista kursseista *Romanien suullinen ja kirjallinen perinne* (ÄIR3), *Romanikielen ja -kulttuurin historia ja levinneisyys* (ÄIR4), *Romanien kirjallisuus ja muu taide* (ÄIR5) tai *Romanikielen puhetaito ja puhe- ja viestintäkulttuuri* (ÄIR7) korvaavat *Äidinkieli, romani* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2 Toinen kotimainen kieli

5.1.2.1 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, 1 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy kalatalousalan rutiininomaisista työtehtävistä ja arkipäivän tilanteista kuten asiakaspalvelusta toisella kotimaisella kielellä
- ♦ ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurin merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	määrittää sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä	käyttää sanakirjoja, myös sähköisiä, ja muuta lähteaineistoa hankkiakseen lisätietoa omaa alaa käsittelevistä vieraskielisistä yksinkertaisista ohjeistuksista
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää apuvälineitä käyttäen lyhyiden ja yksinkertaisten omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön	kirjoittaa mallin mukaan lyhyitä työhön liittyviä tekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeet	kirjoittaa lyhyitä työhön liittyviä muistiinpanoja, ohjeita tai tilauslistoja
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	kertoo muutamalla sanalla itsestään tai tutuista asioista omassa työssään	selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaista, keskeistä sanastoa	toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä
Kielen ja kulttuurin merkitys	on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen kohdatessaan pohjoismaalaisia	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin aseman monikulttuurisessa Suomessa
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	tunnistaa omien oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.3–A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3–A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentaneet Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Arkielämää Pohjoismaissa* (RUA1) tai *Koulu ja vapaa-aika* (RUB1) korvaa *Toinen kotimainen kieli, ruotsi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, SUOMI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija omaa sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän selviytyy alansa työtehtävistä suomen kielellä ja hän ymmärtää suomenkielen merkityksen työelämässä ja yksityiselämässään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	määrittää sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	hyödyntää ammattisanakirjoja sekä suomenkielisiä tietokantoja	käyttää sanakirjoja, käsikirjoja, hakuteoksia sekä suomenkielistä internetiä tiedon hankinnassa
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen yksikertaisten, työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	lukee vaivatta ja ymmärtää erilaisia ammattiin liittyviä tekstejä ja käsikirjoja seuraa alan tapahtumia suomenkielisistä ammattijulkaisuista sekä yhteiskunnan tapahtumia suomenkielisistä tiedotusvälineistä
	kirjoittaa lyhyitä ilmoituksia, täyttää lomakkeita ja kirjoittaa apuvälineitä käyttäen lyhyitä selostuksia suomeksi	kirjoittaa ilmoituksia, kirjeitä sekä tarpeen tullen apuvälineitä käyttäen pidempiäkin selostuksia tai pöytäkirjoja suomeksi	täyttää lomakkeita, kirjoittaa tilauksia, kirjeitä ja raportteja sekä vastaa kirjallisesti kyselyihin suomen kielellä

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää yksinkertaiset ohjeet ja käskytykset, jotka liittyvät työhön tai arkitilanteisiin pystyy auttavasti kohtaamaan asiakkaan tai työtoverin suomen kielellä ja ymmärtää esitettyjä kysymyksiä	ymmärtää selkeitä ohjeita sekä normaalitempoista puhetta työpaikalla tai puhelimesta, osaa kohdata ja ymmärtää asiakasta tai työtoveria sekä seuraa tiedotusvälineitten välityksellä alan ja yhteiskunnan tapahtumia	ymmärtää jopa nopeassa tempossa erilaisia ohjeistuksia ja ammattialaan liittyviä keskustelua, kohtaa suomenkieliset asiakkaat luontevasti ja ymmärtää heidän tarkoituksiaan ja toiveitaan
	palvelee tyydyttävästi suomenkielisiä asiakkaita, selvittää jokapäiväisistä tilanteista sekä hoitaa tärkeimmät työtehtävät suomeksi	palvelee suomenkielisiä asiakkaita hyvin, vastaa kysymyksiin ja hoitaa työasioita puhelimitse sekä osallistuu työpaikalla rutiininomaisiin keskusteluihin suomen kielellä	keskustelee vaivatta työtehtävistään suomeksi, osaa kuvata toimintoja ja yksityiskohtia sekä avaa ja käy vaihtelevan tempoista keskustelua suomen kielellä
Kielen ja kulttuurin merkitys	ymmärtää suomen kielen hallinnan merkityksen jokapäiväisessä kanssakäymisessä sekä suomenkielisessä työyhteisössä	työskentelee hyvin suomenkielisessä työyhteisössä ja pyrkii määrätietoisesti kehittymään ammattikielen käytössä	osallistuu aktiivisesti suomenkielisen työyhteisön toimintaan ja osoittaa kiinnostusta suomenkieliseen kulttuuriin
Kielen opiskelu	tunnistaa omat oppimistrategiansa.	tunnistaa omien oppimistrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.2. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentaneet Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Arkielämä ja vapaa-aika* (FINA1) ja joku seuraavista kursseista: *Luonto ja ympäristö* (FINA2), *Kaupankäynti, tekniikka ja viestintä* (FINA3), *Yhteiskunta ja tiedotusvälineet* (FINA4), *Koulutus, ammatti- ja talouselämä* (FINA5) tai *Suomalainen kulttuuri ja kirjallisuus* (FINA6) korvaavat *Toinen kotimainen kieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3 Vieras kieli

5.1.3.1 VIERAS KIELI, A-KIELI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee kalatalousalan työtehtävissä, kuten asiakaspalvelussa tarvittavan kielitaidon
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee tietoa työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista ohjattuna ja sanakirjoja käyttäen	hakee omaa alaa koskevaa tietoa sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä käyttäen	hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä	ymmärtää työhönsä, alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen, tekee tarkentavia kysymyksiä ja osaa toimia niihin saamiensa vastausten mukaan	ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta
	kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa tavanomaisia henkilökohtaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan
	kertoo lyhyesti itsestään ja alansa työtehtävistä vastamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa ja tutuissa työtilanteissa	kertoo itsestään ja työtehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaisia rakenteita	kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään sekä siihen liittyvistä normeista ja tavoista, ottaa tarvittaessa selvää muiden maiden vastaavista asioista sekä kysyy tarvittaessa lisää ohjeita työhönsä
Kielen ja kulttuurin tuntemus	on tietoinen opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä	ymmärtää opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksen	soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentaneet Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion A-kielen kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu ja työ* korvaavat *Vieras kieli, A-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3.2 VIERAS KIELI, B-KIELI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy arkielämän tavanomaisissa palvelutilanteissa
- ♦ osaa toimia ennakoitavissa olevissa ja toistuvissa työelämän viestintätilanteissa kuten asiakaspalvelussa vieraalla kielellä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	määrittää sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, ymmärtämisen apuna	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, tekstin tuottamisen apuna
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ja apuvälineitä käyttäen yksinkertaisia tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja tutuista aiheista	kirjoittaa apuvälineitä käyttäen lyhyitä, yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät hyvin tuttuihin aiheisiin	kirjoittaa muun muassa yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät niin yksityis- kuin työelämänkin tuttuihin aiheisiin
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	pystyy muutamalla sanalla kertomaan itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa mallin mukaan käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhukumppani puhuu hitaasti ja selkeästi	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhukumppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä viestii suullisesti esimerkiksi esittäytyessään arkipäivän ja työelämän tutuissa tilanteissa
Kielen ja kulttuurin tuntemus	tunnistaa ja erottaa uusia äänneitä ja merkkejä	kirjoittaa uusia merkkejä ja tuottaa uusia äänneitä	edistää uuden kielen oppimistaan vertaamalla sitä jo oppimiinsa kieleen

Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja ymmärtämisen avuksi.
----------------	-------------------------------------	--	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentaneet Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion B1-kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu, työ ja yhteiskunta* korvaavat *Vieras kieli, B-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.4 Matematiikka, 3 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset ja käyttää niitä kalatalousalaan liittyvissä laskutoimituksissa
- ♦ laskee pinta-aloja ja tilavuuksia sekä soveltaa geometriaa kalatalousalan työtehtävien vaatimassa laajuudessa
- ♦ käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä kalatalousalan ammattitehtäviin liittyvien ongelmien ratkaisussa
- ♦ ilmaisee muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla
- ♦ muodostaa ja laatii kalatalousalan ammattitehtäviin liittyviä yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia sekä ratkaisee työssä tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelämällä ja kuvaajien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta
- ♦ käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Peruslaskutoimitukset, prosenttilaskenta ja mittayksikkömuunnokset sekä matemaattiset peruskäsitteet ja esitystavat	suorittaa työtehtäviin liittyvät rutiininomaiset laskutoimitukset ja tuntee keskeisimmät matemaattiset käsitteet ja esitystavat	suorittaa sujuvasti ammattiin liittyvät laskutoimitukset ja käyttää jossakin määrin matemaattisia käsitteitä ja esitystapoja ilmaisussaan	soveltaa ammattialalla tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuutta sekä hallitsee ammattialalla käytettävät matemaattiset käsitteet ja esitystavat
Matemaattiset menetelmät, ongelmanratkaisu ja tulosten arviointi	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat joko päättelämällä, graafisesti tai laskennallisesti sekä osaa arvioida tulosten suuruusluokkaa	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja asettelussa sekä arvioi menetelmien luotettavuutta ja tarkkuutta
Laskimen ja tietokoneen käyttäminen	käyttää laskinta ja tietokonetta työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen	käyttää sujuvasti laskinta ja tietokonetta ammattiin liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen	käyttää soveltaen laskinta ja tietokonetta ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen
Numeerisen tiedon käsittely, analysointi ja tuottaminen	käyttää tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä	käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattiin liittyvien ongelmien ratkaisuun	soveltaa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisuun sekä esittää tuottamia matemaattisia tuloksia tilastoina, taulukkoina ja graafisina esityksinä
	laskee ohjeen mukaan aineiston keskilukuja.	laskee keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.	laskee tai määrittää annetusta aineistosta keskeisimmät tilastolliset tunnusluvut.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 9. Matematiikka ja luonnontieteet.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Lausekkeet ja yhtälöt* (MAB1) ja *Geometria* (MAB2) tai *Funktiot ja yhtälöt* (MAA1) ja toinen seuraavista lukion kursseista *Polynomifunktiot* (MAA2) tai *Geometria* (MAA3) korvaavat *Matematiikan* opinnot ammatitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.5 Fysiikka ja kemia, 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ soveltaa kalatalousalan kannalta keskeisiä fysikaalisia ja kemiallisia ilmiöitä, käsitteitä ja lainalaisuuksia
- ♦ osaa työssään ja muussa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon lainalaisuudet kuten veden, typen, rikin, fosforin ja hiilen kierron luonnossa ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästämällä
- ♦ tarkastelee keskeisiä ympäristöongelmia, kuten ilmastomuutosta, luonnontieteelliseltä kannalta
- ♦ soveltaa ammattinsa kannalta keskeisiä fysiikan lakeja ja käsitteitä
- ♦ hallitsee kalatalousalan kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja ilmiöitä niin, että osaa käsitellä ammatissaan tarvittavia laitteita ja järjestelmiä turvallisesti ja taloudellisesti sekä työskennellä ergonomisesti
- ♦ ottaa huomioon työssään ympäristön ja ammatin kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä tuntien tavallisimpien alkuaineiden ja sekä epäorgaanisten että orgaanisten yhdisteiden, kuten tärkeimpien happojen, emästen, suolojen ja ravintoaineiden kemiallisia ominaisuuksia
- ♦ säilyttää, käyttää oikein ja hävittää asianmukaisesti kalatalousalalla tarvittavia aineita sekä laskea ainemääriä ja pitoisuuksia
- ♦ osaa tulkita alalla käytettävien aineiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät tuotteiden merkinnöistä ja ottaa työskentelyssään huomioon aineiden erityisominaisuudet niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
- ♦ tekee havaintoja ja mittauksia kalatalousalan kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä vedessä, maaperässä ja ilmassa
- ♦ kerää, käsittelee ja analysoi tekemiään havaintoja ja mittauksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	tuntee fysiikan lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta	osaa ottaa huomioon fysiikkaan liittyvät ilmiöt työtehtävissään	osaa itsenäisesti soveltaa fysiikan lainalaisuuksia työssään
Kemiallisten aineiden ja yhdisteiden sekä niiden ominaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit työssään, mutta tarvitsee osin ohjausta	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit tutuissa työtilanteissa	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit muuttuvissakin työtilanteissa
	tulkitsen osin ohjattuna tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen itsenäisesti erilaisia alan tuotemerkintöjä
	laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii tietoa käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä joustavasti erilaisissa työtilanteissa eritietolähteistä hankkimansa tiedon avulla
Havainnointi ja mittaaminen	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja -välineitä ohjatussa työtilanteessa	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja -välineitä omatoimisesti ja osaa arvioida mittaustulosten luotettavuutta	käyttää mittauksiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti, toteuttaa mittaukset järjestelmällisesti ja huolellisesti ja osaa arvioida havaintojen ja mittausten tarkkuutta ja luotettavuutta
	tallentaa mittaukset ja havainnot ohjeiden mukaisesti ja esittää ne taulukoina ja graafeina sekä laskee tarvittaessa tuloksia, mutta tarvitsee joiltakin osin ohjausta	osaa analysoida mittauksia ja havaintoja sekä tehdä tuloksista johtopäätöksiä	osaa raportoida ja esittää tuloksia sekä arvioida tulosten ja johtopäätösten tarkkuutta ja luotettavuutta
Turvallinen ja ergonominen työskentely	työskentelee työturvallisuusohjeiden mukaisesti, mutta vaatii ohjausta ergonomiseen työskentelyyn.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristön riskit.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 4. Terveys, turvallisuus ja työkyky, 6. Kestävä kehitys, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Fysiikka luonnontieteenä* (FY1) ja *Ihmisen ja elinympäristön kemia* (KE1) korvaavat *Fysiikan ja kemian* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.6 Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osallistuu oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa yhteisten asioiden hoitamiseen
- ♦ arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
- ♦ osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja
- ♦ tekee suunnitelman oman taloutensa hoitamisesta
- ♦ arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä Suomen kansantaloudelle
- ♦ hakee tietoa ammattialansa työpaikoista sekä Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Osallistuminen oppilaitoksessa ja työssä-oppimispaikassa	osallistuu ohjattuna yhteisten asioiden hoitamiseen	osallistuu sovitulla tavalla yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin	osallistuu itsenäisesti yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin
Toimintamahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
	tuntee opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet, edut ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet, edut ja velvollisuudet
	hakee tietoa kuluttajan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet
Yhteiskunnan palvelujen käyttö	käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää itsenäisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa
Oman talouden hoitaminen	tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan
	hankkii ohjattuna tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoituslähteistä ja vertailee niistä aiheutuvia kuluja
Kansantalouteen keskeisesti vaikuttavien tekijöiden arviointi	arvioi ohjattuna yrittäjyyden keskeisiä vaikutuksia työllisyyteen	arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksia työllisyyteen	arvioi itsenäisesti yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksia kansantalouteen
Tiedon haku ammatillan työpaikoista ja Euroopan unionista	hakee tietoa ammatillan työpaikoista paikallisesti	hakee tietoa ammatillan työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti	hakee tietoa ammatillan työpaikoista alueellisesti, kansallisesti ja Euroopan unionin maista
	hakee ohjattuna Euroopan unionin kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjäisyys, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Yhteiskuntatieto* (YH1) ja *Taloustieto* (YH2) korvaavat *Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.7 Liikunta, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa ymmärtäen liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle
- ♦ tutustuu monipuolisesti terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistävään liikuntaan
- ♦ pitää yllä fyysistä toimintakykyään liikunnan avulla
- ♦ liikkuu ja toimii vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
- ♦ edistää toiminnallaan ryhmän toimintaa ja turvallisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen toimintakyvyn tukeminen ja vahvistaminen	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja monipuolisesti	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti
	pitää ohjattuna yllä fyysistä toimintakykyään	pitää yllä fyysistä toimintakykyään	seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla	ymmärtää ohjattuna liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille	ymmärtää liikunnan merkityksen omalle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnilleen	ymmärtää liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan sekä noudattaa reilun pelin periaatteita	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita
Terveysten, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	noudattaa yleensä turvallisuutta liikunnassa.	toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.	edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot:2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 4. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Taitoa ja kuntoa* (LI1) tai *Liikuntaa yhdessä ja erikseen* (LI 2) korvaa *Liikunnan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.8 Terveystieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ osoittaa toiminnallaan ja tiedoillaan halua ja kykyä ylläpitää ja edistää terveyttä
- ◆ ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- ◆ tietää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille
- ◆ tietää tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset ja osaa ehkäistä terveyttä kuluttavia tekijöitä
- ◆ tietää terveyttä edistävästä elintavoista ja tottumuksista
- ◆ ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistyksen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet ja ottaa ne huomioon toiminnassaan
- ◆ ymmärtää alansa henkisen ja fyysisen kuormittavuuden sekä ajan hallinnan merkityksen
- ◆ tunnistaa ammattinsa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja osaa kehittää työskentelytapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä yhteistyössä muiden kanssa
- ◆ osaa ehkäistä tapaturmia, hallitsee tavallisimmat ensiaputilanteet ja avun hakemisen ja osaa toimia
- ◆ ergonomisesti
- ◆ tietää väestön terveyseroista ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöistä ja niiden ennaltaehkäisystä
- ◆ tunnistaa omaan jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia jaksamista edistävällä tavalla
- ◆ osaa tarvittaessa käyttää opiskeluterveyden- ja muita terveydenhuoltopalveluja, hyödyntää terveysliikuntaa ja ymmärtää näiden merkityksen toimintakyvyn ylläpitämisessä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen	ottaa ohjattuna huomioon tavallisimpia terveyttä edistäviä elintapoja ja tottumuksia (kuten liikunta, ravinto, lepo, uni, virkistys, mielenterveys, ihmissuhteet, seksuaaliterveys) ja on halukas edistämään omaa terveyttään ja jaksamistaan	ottaa huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävät elämäntavat ja tottumukset, osallistuu niitä ja omaa jaksamistaan edistävään toimintaan	toimii terveyttä, hyvinvointia ja omaa jaksamistaan edistävällä tavalla, ehkäisee terveyttä kuluttavia tekijöitä ja perustelee toimintansa elintapojen ja terveyden välisellä tutkitulla tiedolla ja kokemuksella
Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintaympäristön turvallisuutta edistävien toimintatapojen noudattaminen	noudattaa yhteisössä soveltuvia terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimintatapoja, mutta tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	ottaa toiminnassaan huomioon terveyttä ja toimintakykyä kuormittavia tekijöitä ja haluaa edistää toimintansa ja toimintaympäristönsä terveellisyyttä ja turvallisuutta	ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja edistää omalla toiminnallaan koko yhteisön hyvinvointia
Terveysliikunnan ja terveydenhuoltopalvelujen hyödyntäminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna terveyttä edistävää liikuntaa ja osaa tarvittaessa hakea apua terveydenhuollon palveluista	toteuttaa terveyttä edistävää liikuntaa laatimansa ohjelman mukaan ja käyttää tarvittaessa terveydenhuollon palveluja	hyödyntää itsenäisesti terveysliikunnan mahdollisuuksia oman toimintakyvyn ylläpitämisessä ja osaa hyödyntää terveydenhuoltopalveluja tilanteen vaatimalla tavalla
Tapaturmien ehkäisy, ensiapu ja ergonomian toiminta	tunnistaa mahdollisia tapaturmariskejä, osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa sekä noudattaa tutuissa tilanteissa ergonomisia toimintatapoja	ehkäisee toiminnallaan tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä noudattaa ergonomisia toimintatapoja	toimii huolellisesti ja ennalta ehkäisee tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä työskentelee ergonomisesti ja itseään säästään

Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintakykyä edistävien, kansansairauksia ennaltaehkäisevien ja terveyttä kuluttavien tekijöiden sekä ammatin haittavaikutuksia koskevan tietoperustan hallinta	tietää tavallisimmista terveyshaitoista (kuten tupakointi ja päihteiden käyttö) sekä tavallisimmista terveyttä ja toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa.	hyödyntää omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoperustaa, tuntee terveyttä kuluttavat tekijät sekä elintavoista johtuvat terveyshaitat ja on tietoinen mahdollisista ammattiinsa liittyvistä kuormitustekijöistä.	hyödyntää monipuolisesti omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoa ja hakee itsenäisesti tietoa mahdollisista ammattinsa haittavaikeuksista.
---	---	--	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Ammattietiikka, 4. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Terveysten perusteet* (TE1) korvaa *Terveystiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.9 Taide ja kulttuuri, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ ymmärtää taiteen ja kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja hyödyntää niiden ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteisössä
- ♦ osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin, kehittää kouluyhteisön kulttuuria ja ylläpitää sen esteettistä ilmettä
- ♦ ilmaisee ajatuksia, kokemuksia ja tunteita esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden tai kuvataiteen keinoin ja arvostaa muiden ilmaisua ja näkemyksiä
- ♦ noudattaa kestävän kehityksen periaatteita työskentelyssään

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen	osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin	huolehtii kouluuyhteisön kulttuurista ylläpitäen sen esteettistä ilmettä	uudistaa kouluuyhteisön kulttuuria kehittämällä sen esteettistä ilmettä
Tuotoksen tekeminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan soveltavan ja ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen
	ottaa ohjeiden mukaan huomioon luonnon ja energian säästämisen materiaalien käytössä ja työskentelyssään	toimii luontoa ja energiaa säästäen materiaalien käytössä ja työskentelyssään	valitsee työskennellessään materiaalit luontoa ja energiaa säästäen
Muiden ilmaisen ja näkemysten arvostaminen	kertoo muiden ilmaisussa tunnistamistaan kulttuurisista piirteistä.	antaa rakentavaa palautetta muiden ilmaisusta ja näkemyksistä.	kehittää omaa ilmaisuaan arvostaen muiden näkemyksiä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus- ja yhteistyö, 6. Kestävä kehitys, 7. Estetiikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi: *Minä, kuva ja kulttuuri* (KU1) sekä *Ympäristö, paikka ja tila* (KU2), *Musiikki ja minä* (MU1) tai *Moniääninen Suomi* (MU2) korvaa *Taide ja kulttuuri* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2 VALINNAISET TUTKINNON OSAT

5.2.1 Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat

Ammattitaitoa täydentävinä valinnaisina tutkinnon osina voidaan valita kohdan 5.1 tutkinnon osien lisäosia. Oppilaitos määrittää näiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin.

5.2.2 Ympäristötieto, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ noudattaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia työ- ja toimintatapoja niin, että ne tukevat
- ♦ ammattitaidon saavuttamista ja täydentävät ammattitaitoa. Käsitellään seuraavia teemoja:
 - kalatalouden ekologinen merkitys alueellisesti, kansallisesti ja globaalisti
 - (esim. hiilitaseeseen, veden kiertoon ja vesistön ravinteisiin)
 - kalatalousalan eri tuotantomuotojen ympäristövaikutusten vertailu.
- ♦ toimii energiaa säästävästi. Käsitellään seuraavia teemoja:
 - kalatalousalan yrityksen energiankäytön järjestäminen
 - uusiutuvien energianlähteiden käyttömahdollisuudet kalataloudessa.
- ♦ ehkäisee jätteiden syntyä ja lajittelee jätteitä tarkoituksenmukaisesti sekä hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren. Käsitellään seuraavia teemoja:
 - kalatalousalan yrityksen jätehuollon järjestäminen, eläinjätteiden hävittämisen periaatteet, ongelmajätteiden lajittelu
 - kalatalousalan eri tuotteiden ja palvelujen elinkaari ja ympäristövaikutukset.
- ♦ työskentelee ympäristöriskit minimoiden sekä toimii kulttuuriperintöä vaalien. Käsitellään seuraavia teemoja:
 - ilmastonmuutos ja ympäristöriskien hallinta kalataloudessa
 - kalatalouden merkitys kulttuuriympäristöjen vaalimisessa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeimpien ympäristöongelmien ja niihin esitettyjen ratkaisukeinojen tunteminen sekä kestävän kehityksen ja vastuullisten toimintatapojen mukainen toiminta	tuntee kestävän kehityksen peruseriaatteet työssään	tuntee kestävän kehityksen haasteita sekä tapoja, joilla voi työssään pyrkiä osallistamaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan	tietää perusasiat aineen kierrosta ja energian virrasta maapallolla tuntee kestävän kehityksen haasteita ja niihin esitettyjä ratkaisuja sekä osaa työssään toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaan
Ammattitaidon kannalta keskeisen jätetuon hallinta sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	osaa ehkäistä jätteiden syntyä ja lajitella syntyvän jätteen ohjatusti tavanomaisissa työtehtävissä	osaa ehkäistä jätteiden syntyä sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan	osaa ehkäistä jätteiden syntyä tuotteiden ja pakkausten suunnittelussa ja hankinnoissa sekä lajittelee jätteet itsenäisesti
Kulttuuriperinnön vaaliminen ammattitaitoa täydentävällä tavalla	tunnistaa ohjattuna kulttuuriperinnön perusteet ja merkityksen	osaa vaalia kulttuuriperinnettä ammatissaan	osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan
Ekotehokkaiden työmenetelmien ja -materiaalien valinta sekä ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren tunnistaminen	ohjattuna valitsee ekotehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja	valitsee ekotehokkuutta edistäviä työvälineitä ja -menetelmiä	valitsee ekotehokkuutta edistäviä työvälineitä ja -menetelmiä sekä tunnistaa niiden vaikutuksen elinkaareen
Ympäristölainsäädännön noudattaminen ja ympäristölaatu järjestelmien mukainen toiminta	työskentelee opastettuna keskeisten ympäristömääräysten ja -laatu järjestelmien mukaisesti	työskentelee keskeisten ympäristömääräysten ja -laatu järjestelmien mukaisesti	työskentelee ympäristömääräysten mukaisesti ja ennakoii tulevia muutoksia osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristölaatu järjestelmän rakentamiseen ja/tai kehittämiseen
Ammattitaidon saavuttamisen kannalta keskeisen ympäristötiedon lähteiden hankinta ja niiden hyödyntäminen	etsii ohjattuna ympäristötietoa eri lähteistä sekä muokkaa sitä työssä hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa sekä muokkaa sitä työssä hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa, muokkaa sitä itsenäisesti ja soveltaa sitä työssään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Ympäristöekologia* (BI3) korvaa yhden opintoviikon laajuisen osan *Ympäristötieto*-opinnoista ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.3 Tieto- ja viestintätietotekniikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää kalatalousalan ammattitehtävissä tarvittavia tietoteknisiä välineitä ja järjestelmiä tiedon hankintaan, käsittelyyn, muokkaukseen, tallentamiseen ja esittämiseen
- ♦ ottaa käyttöön ja soveltaa uusia tietoteknisiä lisälaitteita, toimintoja ja ohjelmia (tarvittaessa käyttötuen avustuksella)
- ♦ käyttää työssään tehokkaita työskentelytapoja ja -menetelmiä, kuten kymmen-sormijärjestelmää ja eri hiirenkäyttötekniikoita
- ♦ käyttää käyttöjärjestelmäohjelmia sekä soveltaa työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgraafikka- ja kalenteriohjelmia kalatalousalan ammattitehtävissä tarvittavan tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen ja esittämiseen
- ♦ käsittelee kalatalousalan ammattitehtävissä käytettyjen sovellusohjelmistojen tuottamia tiedostoja ja hankkii ammattitehtävissä tarvittavaa tietoa erilaisten ammatillisten verkkohakupalveluiden ja -sovellusten avulla
- ♦ käyttää kalatalousalan ammattitehtävissä tarvittavia verkkoviestintämenetelmiä ja -sovelluksia tiedon lähettämiseen ja jakamiseen
- ♦ toimii tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojajohteiden ja -määräysten mukaisesti
- ♦ käyttää työssään ergonomisesti oikeita työasentoja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta ja käsittely	hakee, tallentaa ja kopioi työtehtävissä tarvittavia tiedostoja sekä hakee työtehtävissä tarvittavaa tietoa verkkopalveluista	osaa tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti käsitellä ammatissa tarvittavia tiedostoja sekä verkkohakupalveluita	ottaa huomioon tiedostojen käsittelyssä tekniset rajoitteet ja mahdollisuudet soveltaa tapaus- ja tilannekohtaisesti ammattialaan liittyviä verkkohakupalveluita ja käyttää niitä aktiivisesti sekä arvioi niiden tietojen luotettavuutta ja soveltuvuutta
Tiedonkäsittely ja muokkaus	käyttää työtehtävissään työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgrafiikka- ja kalentriohjelmia	käyttää sujuvasti työvälineohjelmia ammattiin liittyvän tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen	käyttää soveltaen työvälineohjelmia tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen ammattialan eri tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla
Tietojen lähettäminen ja jakaminen	käyttää verkkoviestintämenetelmiä työtehtävissään	käyttää sujuvasti eri verkkoviestintämenetelmiä ammattiin liittyvän tiedon lähettämiseen ja jakamiseen	käyttää soveltaen verkkoviestintän mahdollisuuksia ammattialan eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan sekä ottaa näiden käytössä huomioon vastuu- ja tietoturvanäkökulmat
Tekijänoikeuksien, tietoturvan, tietosuojan ja ergonomian noudattaminen	toimii tekijänoikeus-, tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiohjeiden ja säädösten mukaisesti.	käyttää työssään ergonomisesti suositeltavia toimintatapoja.	ennakoi ja ottaa huomioon tietosuoja- ja tietoturvariskit sekä kehittää työympäristöään ja toimintatapojaan tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiatavoitteiden pohjalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Tieto- ja viestintätieteiden* -opinnot.

5.2.4 Etiikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa ja työssä
- ◆ perustelee valintojaan ja osaa arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta
- ◆ osoittaa toiminnassaan rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisia ihmisiä sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
- ◆ pohtii omaan elämään, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön ja työelämään liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ongelmia
- ◆ osaa ratkaista sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa oman alansa työelämän arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla
- ◆ toimii eettisesti erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa
- ◆ omaa valmiuksia osallistua kalatalousalan arvopohjan ja eettisten toimintaperiaatteiden kehittämiseen
- ◆ hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja ymmärtää sekä käyttää sitä työnsä ammatillisena voimavarana
- ◆ havaitsee ja tunnistaa alansa eettisiä ongelmatilanteita, esimerkiksi asiakkaiden ja eläinten hyvinvoinnista ja ympäristöongelmista, käsittelee niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Eettisten kysymysten pohdinta	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa
Eettinen toiminta	toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa	toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän ristiriita- ja kriisitilanteissa	toimii itsenäisesti, vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa ja osaa perustella toimintansa
Tiedon hakeminen ja eettisen tietoperustan käyttäminen työssä	hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa	hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään	hankkii aktiivisesti tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää siitä työnsä ammatillisena voimavarana perustelee valintojaan ja haluaa osallistua oman alansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen
Arvo- ja normiristiriitöiden käsittely työssä	osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.	tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.	tunnistaa itsenäisesti työelämän ja oman alansa eettisiä ongelmatilanteita, osaa ratkaista niitä eettisesti ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Johdatus filosofiseen ajatteluun* (FI1) ja jokin seuraavista kokonaisuuksista a) *Uskonnon luonne ja merkitys* (UE1), *Kirkko, Kulttuuri ja yhteiskunta* (UE2) ja *Ihmisen elämä ja etiikka* (UE3), tai b) *Ortodoksinen maailma* (UO1), *Uskonoppi ja etiikka* (UO2) ja *Raamattutieto* (UO3) tai c) *Hyvä elämä* (ET1), *Maailmankuva* (ET2) ja *Yksilö ja yhteisö* (ET3) korvaavat *Etiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.5 Kulttuurien tuntemus, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ toimii eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa
- ◆ osaa tervehtiä, vastaanottaa vieraita ja keskustella heidän kanssaan
- ◆ osaa ottaa huomioon toiminnassaan sopivuuden rajat sekä miesten ja naisten erilaiset roolit, pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyvät ohjeet ja myös kirjoittamattomat säännöt ja menettelytavat
- ◆ tunnistaa eri kulttuurien välisiä eroja työpaikkakäyttäytymisessä, -hierarkiassa ja työhön liittyvässä suhdetoiminnassa ja käyttäytyy asiallisesti tavallisissa työpaikalla esiin tulevissa tilanteissa, erityisesti asiakaspalvelussa
- ◆ esittelee toisten kulttuurien edustajille maansa yleisiä kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä sekä perinteitä, perinne- ja kulttuuriympäristöjä ja luontoa
- ◆ pohtii eri maiden tulkintoja historiallisista tapahtumista ja suhteuttaa kotiseutunsa ja maansa merkittäviä tapahtumia ja aikakausia naapurimaiden ja maailman historiaan
- ◆ vertailee maansa ja Euroopan keskeisiä kulttuurivirtauksia ja -vaikuttajia
- ◆ tunnistaa oman alansa erikoispiirteitä muissa maissa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tavallisimpien kulttuuripiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa muiden kulttuurien yleisiä piirteitä	tunnistaa kulttuurisia eroja muiden toiminnassa	ottaa huomioon kohtamiensa ihmisten kulttuuritaustan
Käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä erilaisten ihmisten kohtaaminen	tunnistaa kulttuurisia eroja ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja muualla	toimii kulttuurieroista huolimatta yhdessä muiden kanssa	kohtaa myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat ilman kulttuurikonflikteja
Oman alan erikoispiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa oman alan palvelujen ja tuotteiden piirteitä eri maissa	vertailee oman kulttuurin piirteitä muiden vastaaviin	ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuureista olevat piirteet
Organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan käyttäytyminen	tunnistaa työnsä keskeisiä asioita	kertoo ulkomaalaisille vieraille keskeisiä asioita Suomesta ja työstään	kehittää omaa organisaatioitaan muilta saatujen kokemusten pohjalta
Maahanmuuttajien ja muiden vähemmistö-kulttuurien keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen huomioon ottaminen	etsii tietoa maahanmuuttajien ja muiden vähemmistö-kulttuurien taustasta	ottaa työskennellessään muut huomioon etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta	ottaa muut huomioon suunnitellessaan työtä ja työskennellessään riippumatta heidän etnisestä taustastaan, kielestään, vammaisuudestaan tai iästään
Kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen hyödyntäminen	käyttää hankkimaansa kielitaitoa tutuissa tilanteissa.	käyttää hankkimaansa kielitaitoa toimiessaan kansainvälisissä vuorovaikutustilanteissa.	toimii kansainvälisissä yhteyksissä kielitaitoaan hyödyntäen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus- ja yhteistyö, 8. Viestintä- ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Kulttuurien tuntemuksen* opinnot.

5.2.6 Psykologia, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ havainnoi ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja tämän toimintaan vaikuttavia tekijöitä
- ♦ tunnistaa, tiedostaa ja käsittelee psyykkisiä ilmiöitä psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla
- ♦ soveltaa psykologista tietoa alansa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- ♦ soveltaa oppimisen psykologiaa omaan opiskeluunsa
- ♦ osaa havainnoida ja ajatella kriittisesti
- ♦ osaa havainnoida tunteiden vaikutusta vuorovaikutus- sekä erilaisissa ryhmätilanteissa
- ♦ selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen ja sosiaalipsykologisen tiedon avulla
- ♦ osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja oman alan työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- ♦ selviytyy työhönsä liittyvistä asiakaspalvelu- ja ryhmätyötilanteista.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Psykologian käsitteiden tuntemus ja ihmisen toiminnan selittäminen ja ymmärtäminen	tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan	käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan selittämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa	pystyy soveltamaan kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittämään niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa

Ihmisen psyykkisen kehityksen tunteminen	tuntee yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä	ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämänvaiheissa ja erikäisinä	ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
Oppiminen ja itsetuntemus	tuntee oppimistapahtumaan vaikuttavia keskeisiä tekijöitä	arvioi ohjattuna omaa oppimistaan tukeutuen psykologiseen tietoon	ymmärtää oppimista psykologisen tiedon perusteella ja soveltaa sitä omaan opiskeluunsa
Motivaation, tunteiden ja sitoutumisen vaikutuksen ymmärtäminen sekä omiin että toisten työsuorituksiin	ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa	toimii erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ja ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin	soveltaa psykologian perustietoa ihmisen ajattelusta, havainnoimisesta, persoonallisuuden piirteistä, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä mekanismeista
		ymmärtää työhön sitoutumisen ja ryhmään samastumisen vaikutuksia työsuorituksiin ja työssä viihtymiseen	käyttää psykologian tietoa itsetuntemuksensa ja minäkuvansa parantamiseen tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla
Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään	tietää, miten psyykkistä hyvinvointia ylläpidetään ja vaikuttaa myönteisesti työyhteisön hyvinvointiin	tiedostaa omaan jaksamiinsa ja stressinhallintaansa vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävasti
		ymmärtää mielenterveyden määrittelyn moniulotteisuuden	osaa tarvittaessa hakea apua omiin tai lähipiiriinsä mielenterveysongelmiin
Toimiminen työpaikan ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	soveltaa psykologian keskeisintä tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa	tietää sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkityksen ihmisen psyykkisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuultuuriin	toimii työpaikan eri rooleissa yhteistyökykyisesti sekä ymmärtää johtajuuden merkityksen
Sosiaalipsykologisen tiedon yhteiskunnallisuuden tunteminen	tuntee sosiaalipsykologian keskeisiä käsitteitä.	ymmärtää roolien, normien ja ryhmädynamiikan vaikutuksen yhteiskunnan eri ryhmissä.	ymmärtää sosiaalipsykologisen tiedon avulla erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten toimintaa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Osaamisen tunnistamisessa lukion kurssi *Psyykkinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus* (PS1) korvaa yhden opintoviikon laajuisen osan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) *Psykologian* opinnoista. Jos opiskelija on suorittanut edellisen lisäksi *Ihmisen psyykkinen kehitys* (PS2), *Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta* (PS4) ja *Persoonallisuus ja mielenterveys* (PS5), ne korvaavat *Psykologian* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.7 Yritystoiminta, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ kehittää liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi
- ◆ arvioi kehittämistarvetta toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisensa perusteella
- ◆ noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksen vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Liikeidean kehittämisen tai oman osaamisen tuotteistaminen	kehittää opastettuna ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää oma-aloitteisesti liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan hyödyntäen työyhteisön asiantuntemusta
	selvittää opastettuna yritystoimintaansa liittyviä toimintatapoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita	selvittää yhteistyössä yritystoimintaansa liittyviä toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yritystoimintaan liittyviä eri yritysten tai organisaatioiden toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita
	hakee ohjattuna tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella
	kartoittaa ohjattuna ratkaisuvaihtoehtoja	kartoittaa erilaisia ratkaisumahdollisuuksia	kartoittaa oma-aloitteisesti erilaisia ratkaisumahdollisuuksia
	vertailee ohjattuna erilaisia vaihtoehtoja	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita
		- esittelee vaihtoehdot esimerkiksi asiantuntijalle, työnjohdolle tai asiakkaalle	- esittelee ja neuvottelee esimerkiksi asiantuntijan, työnjohdon tai asiakkaan kanssa parhaaksi katsomistaan vaihtoehdoista
Yritystoiminnan suunnittelu	valitsee ohjattuna toteutettavan vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee yhteistyössä vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee tai sopii toteuttamiskelpoisesta vaihtoehdosta ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta
	keskustelee suunnitelmasta ja tekee sovitut muutokset	esittelee suunnitelman ja muuttaa sitä palautteen perusteella	esittelee suunnitelman ja kehittää sitä palautteen perusteella

Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan toteuttaminen	toteuttaa ohjattuna tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa oma-aloitteisesti tekemänsä toimintasuunnitelman
	käyttää opastettuna tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
	toimii opastettuna toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	toimii toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	hyödyntää toiminnan eri vaiheissa asiantuntijaverkostoja
	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitutuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitutuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja erityisesti laatu- ja kestävän kehityksen periaatteita
Oman toiminnan, hankkeen tai yritystoiminnan toteuttamisen arviointi	arvioi opastettuna toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoimintansa etenemistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
	tekee sovitut muutokset	sopii mahdollisista muutoksista	tekee perusteltuja muutoksia tai parannusehdotuksia ja sopii niiden toteuttamisesta
Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan esittely	esittelee opastettuna toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee koko kehittämishankkeensa tai yritystoimintansa ja sen tulokset hankkeen luonteeseen soveltuvalla tavalla
Tuloksellinen ja kokonaistaloudellinen toiminta	toimii opastettuna työssään tai yritystoiminnassaan ja toimii tuloksellisesti	toimii työssään tai yritystoiminnassaan tuloksellisesti	toimii työssään, työympäristössään tai yritystoiminnassaan tuloksellisesti
	laskee opastettuna oman työpanoksensa osuuden kustannuksista.	laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä.	toimii kustannustehokkaasti aika- ja muut käytävissä olevat resurssit huomioiden sekä laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksensa osuuden niistä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjyys, 6. Kestävä kehitys, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisessa peruskoulutuksessa *Yritystoiminnan* opinnot.

6

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijan tulee sisällyttää tutkintoonsa 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla oman koulutusalan tai muiden alojen ammatillisia tai ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), lukio-opintoja tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen tai jatko-opintoihin valmistavia opintoja, työkokemusta tai ohjattuja harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen yleisiä ja ammatillisia tavoitteita sekä opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

7

OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

7.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25 §) on säädetty, arvioinnilla ohjataan, motivoidaan ja kannustetaan opiskelijaa tavoitteiden saavuttamiseen ja tuetaan opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä kasvua ammatti-ihmisenä. Opiskelijan ohjauksen ja kannustuksen lisäksi arvioinnin tulee tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opiskelijalle itselleen, opettajille ja työnantajille sekä jatko-opintoihin pyrkimistä varten.

7.2 ARVIOINNISTA TIEDOTTAMINEN

Opiskelijan arvioinnin toteutus muodostaa kokonaisuuden, josta koulutuksen järjestäjän on laadittava opetussuunnitelmaansa suunnitelma tutkinnon osien arvioinnista. Siihen sisältyy toimielimen hyväksymä suunnitelma ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista (L 601/2005, 25 a §).

Opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville on tiedotettava ennen opintojen alkamista arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta (A 603/2005, 3 §). Tiedotettavia asioita ovat ainakin arvioinnin tehtävät ja tavoitteet, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, oppimisen ja osaamisen arviointi sisältäen työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit, arvosanasta päättäminen, arvioinnin uusiminen ja arvosanojen korottaminen, arvioinnin oikaiseminen sekä tutkintotodistuksen saaminen.

7.3 OPISKELIJAN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille siitä, minkälaista aineistoa ja asiakirjoja on esitettävä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten ja milloin opiskelijan on haettava osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (A 603/2005, 3 §).

Osaamisen tunnistaminen

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/ 2005, 10 §, 1 mom.) on säädetty, opiskelijan osaamista on arvioitava jo opintojen alkaessa. Opiskelijan osaaminen ja sen taso tulee selvittää opiskelijan vahvuuksien tunnistamiseksi ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen määrittelemiseksi. Osaamisen tunnistaminen on pohjana opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden laatimisessa, mutta myös tarvittavan ohjauksen ja tuen määrittelemisessä.

Osaamisen tunnistamiseksi käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat opiskelija ja opettaja tai opettajat. Osaamisen tunnistamisen edistämiseksi on kehitettävä erilaisia sitä helpottavia arviointitapoja.

Osaamisen tunnustaminen

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksella ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 30 §, A 603/ 2005, 12 a §) on säädetty, tulee osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Mikäli osaamisen tunnistamisessa tutkinnon osalle asetetut tavoitteet tai osa tavoitteista todetaan saavutetuiksi, osaaminen tunnustetaan. Osaamisen tunnustaminen kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta on tarkemmin luvussa 8.1.

Osaamisen tunnustaminen on osa opiskelijan arviointia, ja sitä koskevat samat säädökset kuin muutakin opiskelijan arviointia (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25c §). Osaamisen tunnustamisella korvataan tai luetaan hyväksi suoritettavaan tutkintoon kuuluvia opintoja. Osaamisen tunnustamisella korvatut tutkinnon osat merkitään tutkintotodistukseen (luku 7.9). Osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja tai opettajat yhdessä. Aikaisemmin hankitulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, jota ennen hankittua osaamista ei voitaisi tunnustaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja tavoitteisiin.

Toisen ammatillisen perustutkinnon tutkintotodistuksessa tai lukion päättötodistuksessa arvioidut opinnot korvaavat vastaavat ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavat tutkinnon osat ja ammatillisiin opintoihin sisältyvät muut valinnaiset tutkinnon osat, yhteensä enintään 40 opin-

toviikkaa. Lukion yksittäisten kurssien tunnustamisesta ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin on määrätty luvussa 5.

Mikäli aiemmilla opinnoilla tai muulla tavalla hankitusta koko tutkinnon osan kattavasta osaamisesta ei ole arvosanaa, tulee osaaminen osoittaa arvosanan saamiseksi tutkintotodistukseen. Ammatillisten tutkinnon osien osaamisen osoittamisessa hyödynnetään ammattiosaamisen näyttöjä. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon osan tunnustamisessa merkitään tutkintotodistukseen ko. tutkintotoimikunnan antama hyväksytty arvosana.

Osaamisen tunnustamisella korvattujen tai hyväksi luettujen tutkinnon osien arvosanoja voi korottaa koulutuksen aikana. Koulutuksen päätyttyä korotukset tehdään yksityisopiskelijana.

Arvosanojen muuntaminen

Arvosana-asteikosta on voimassa, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 10 §) on säädetty. Opiskelijaa arvioidaan sen oppilaitoksen arviointikäytännön mukaan, missä hän kulloinkin suorittaa opintoja. Jos oppilaitosten arvosana-asteikot eroavat toisistaan, osaamisen tunnustavan oppilaitoksen on muunnettava arvosanat ja määriteltävä vastaavuus opiskelijan eduksi. Arvosanat tulee muuntaa seuraavasti:

ARVOSANA-ASTEIKKO		
1–3	1–5	5–10
kiitettävä 3	kiitettävä 5	erinomainen 10
		kiitettävä 9
hyvä 2	hyvä 4	hyvä 8
	hyvä 3	tydyttävä 7
tydyttävä 1	tydyttävä 2	kohtalainen 6
	tydyttävä 1	välttävä 5

7.4 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Opiskelijan arviointi on kriteeriperusteista, jolloin opiskelijan oppimista ja osaamista verrataan aina joko ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin tai ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteisiin sekä niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin.

Opiskelijalla on oikeus oppia ennen kuin ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa määriteltyä osaamista arvioidaan tutkintotodistukseen tulevan arvosanan saamiseksi.

Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktivoivia menetelmiä. Niiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamisessa sekä kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelija arvioi oppimistaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteereiden perusteella.

Oppimista arvioidaan koko koulutuksen ja opiskelun ajan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä. Numeerista arviointia ei oppimisen arvioinnissa tarvita. Palautteella tuetaan ja ohjataan opiskelijaa mahdollisimman hyvin suorituksiin tuomalla esille opiskelijan vahvuudet. Oppimisen arvioinnin perusteella tehdään tarvittavat muutokset opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen. Muutokset kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointiin perustuen opiskelijalle annetaan todistukseen tulevat arvosanat voimassa olevan asetuksen ammatillisesta koulutuksesta mukaisella arviointiasetuskolla.

Osaamista arvioitaessa arviointimenetelmät valitaan siten, että ne mittaavat asetettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja arvioida myös itse osaamistaan.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaito arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä ja muulla osaamisen arvioinnilla. Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan mahdollisimman laajasti ammattitaitovaatimuksissa määritelty osaaminen, mutta vähintään se, mitä tutkinnon perusteissa on määrätty. Tarvittaessa muu osaamisen arviointi täydentää ammattitaitovaatimuksissa edellytettyä osaamista. Muun osaamisen arvioinnin arviointimenetelmistä päättää koulutuksen järjestäjä opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelmissaan.

Ammattiosaamisen näytöt

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25b §, A 603/2005, 5 §) on säädetty ammattiosaamisen näytöistä, toimieliimestä, arvioinnista ja arvioijista, näyttöpaikkojen laadusta ja työturvallisuudesta, ammattiosaamisen näytöt suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä tutkinnon perusteiden pohjalta.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan ammatillisten tutkinnon osien ammatitaitovaatimukset luvun 4 määräysten mukaisesti. Ammattiosaamisen näyttö annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista, myös valinnaisista tutkinnon osista, jos ne ovat ammatillisia. Ammatitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista ei anneta erillisiä ammattiosaamisen näyttöjä. Kuitenkin koulutuksen järjestäjän päätöksellä voidaan ammattiosaamisen näyttö antaa myös vapaasti valittavista tutkinnon osista, mikäli ne ovat ammatillisia.

Ammattiosaamisen näytön arvosana annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista. Ammattiosaamisen näyttö voidaan antaa yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta kerrallaan. Jos samassa ammattiosaamisen näytössä arvioidaan useamman tutkinnon osan osaamista, tulee kaikista tutkinnon osista antaa erillinen arvosana arvioinnin kohteittain. Jos tutkinnon osan ammattiosaamisen näyttö annetaan useammassa kuin yhdessä osassa, jokaisesta osasta annetaan arvosanat arvioinnin kohteittain, mutta kokonaisarvosanaa ei muodosteta, ennen kuin kaikki osat on suoritettu.

Ammattiosaamisen näytöt ajoitetaan koko koulutuksen ajalle. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus oppia ammattiosaamisen näytössä arvioitava osaaminen ennen osaamisen näyttämistä ja mahdollisuus parantaa suoritustaan näytöistä saadun palautteen perusteella. Toimielimen hyväksymään ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmaan sisällytetään periaatteet työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen yhteensovittamisesta.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa ammattiosaamisen näyttöjä myös ulkomailla, jolloin siitä on sovittava etukäteen.

Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelija saa riittävästi tukea ja ohjausta ammattiosaamisen näyttöjen suorittamiseen. Tukea ja ohjausta annetaan ennen ammattiosaamisen näyttöjä, niiden aikana sekä ohjaavana palautteena niiden jälkeen.

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit

Tutkinnon perusteissa on tutkinnon osittain esitetty arvioinnin kohteet (mitä arvioidaan) ja arviointikriteerit (miten osataan) tyydyttävän T1, hyvän H2 ja kiitettävän K3 tasoille. Arviointi kohdistuu

- ♦ työprosessin
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin
- ♦ työn perustana olevan tiedon ja
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintaan.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka, terveys, turvallisuus ja toimintakyky, aloitekyky ja yrittäjäyys, kestävä kehitys, estetiikka, viestintä ja mediaosaaminen, matematiikka ja luonnontieteet, teknologia ja tietotekniikka sekä aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit. Arvioinnin kohteessa elinikäisen oppimisen avaintaidot arvioidaan seuraavat neljä avaintaitoa: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky. Muut avaintaidot arvioidaan työprosessin, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin tai työn perustana olevan tiedon hallinnan yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä laatii arviointikriteerit liitteen kohdassa 9.3 olevien yleisten arviointikriteerien pohjalta niihin valinnaisiin tutkinnon osiin, joihin niitä ei ole määritelty tutkinnon perusteissa.

7.5 ARVOSANASTA PÄÄTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 b §, A 603/2005, 11 §, A 488/2008, 10 §, 13 §) on säädetty, arvosanat tutkintotodistukseen on annettava kaikista tutkinnon perusteiden mukaisista tutkinnon osista, myös ammatillisiin opintoihin (90 ov) kuuluvista muista valinnaisista tutkinnon osista ja ammatillista osaamista syventävistä tutkinnon osista.

Tutkinnon osan arvosana päätetään osaamisen arvioinnin perusteella. Mikäli osaamista arvioivia opettajia on ollut useita, päätös tehdään arviointikeskustelussa. Ammattiosaamisen näytön arvosanan päättävät opettajat ja työelämän edustajat pääsääntöisesti yhdessä toimielimen päätöksen mukaisesti. Arvioinnin perustelut on aina kirjattava.

7.6 ARVIOINTIAINEISTON SÄILYTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 11a §) on arviointiaineiston säilyttämisestä ja tallentamisesta säädetty, ammattiosaamisen näytön arvosana tallennetaan arvioinnin kohteittain. Jos opiskelijan suorittama ammattiosaamisen näyttö kattaa vain osan tutkinnon osasta, kunkin osan arvioinnin perusteena oleva aineisto tallennetaan siten, että ammattiosaamisen näytön arvosana on mahdollista päättää koko tutkinnon osan osalta.

7.7 ARVIOINNIN UUSIMINEN JA ARVOSANAN KOROTTAMINEN

Arvosanojen korottamisesta ja uusinnasta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 12 §) on säädetty.

7.8 ARVIOINNIN OIKAISEMINEN

Arvioinnin oikaisemisesta on voimassa, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25c §) on säädetty.

7.9 TODISTUKSET

Tutkintotodistus

Tutkintotodistus on virallinen asiakirja, jonka sisällössä tulee noudattaa tutkinnon perusteita. Tutkintotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty. Peruskoulutuksena järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa tutkintotodistus on annettava samoin perustein.

Tutkintotodistus on kokonaisuus, joka sisältää päättö- ja näyttötodistuksen. Päättötodistukseen merkitään arvosanat kaikista tutkinnon osista, joista tutkinto muodostuu. Poikkeuksena kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa, joka merkitään vain näyttötodistukseen. Päättötodistukseen kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa merkitään: katso näyttötodistus. Vain vapaasti valittavat tutkinnon osat voidaan opiskelijan valinnan mukaan jättää ilman arvosanaa. Päättötodistuksen

ammattillisten tutkinnon osien arvosanat muodostuvat ammattiosaamisen näytön ja muun osaamisen arvioinnin perusteella. Ammattiosaamisen näytöt on suoritettava hyväksytysti, jotta tutkinnon osasta voidaan antaa arvosana päättötodistukseen.

Valtioneuvoston päättämistä ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) annetaan erilliset arvosanat. Ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyvien ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien tuottama osaaminen arvioidaan ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksina.

Opinnäyte arvioidaan niiden tutkinnon osien yhteydessä, joihin se sisältyy. Opinnäytteestä merkitään päättötodistukseen laajuus ja nimi, erillistä arvosanaa ei anneta. Työssäoppimisesta merkitään päättötodistukseen laajuus, mutta erillistä arvosanaa ei anneta, koska työssäoppimisen aikana hankittu osaaminen arvioidaan ammattiosaamisen näytöillä.

Tutkinnon osan kokonaan korvaavat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen merkitään opiskelijan päättötodistukseen arvosanoineen. Jos arvosana-asteikko eroaa, käytetään luvussa 7.3 olevaa arvosanojen muuntokaavaa. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta tunnustetun tutkinnon osan arvosanaksi merkitään hyväksytty ja alaviitteellä osoitetaan, että se on suoritettu näyttötutkintona, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Aiemmin suoritettujen koko tutkinnon osan kattavat ammattiosaamisen näytöt merkitään arvosanoineen ja lyhyine kuvauksineen näyttötodistukseen. Todistukseen lisätään viitteeksi arvioinnin antaneen oppilaitoksen nimi.

Jos osaamisen tunnustaminen tehdään sellaisen tutkinnon opinnoista, joihin ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu tutkinnosta, johon ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä. Kun osaamista tunnustetaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu x- ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Kun ammatillisiin tutkinnon osiin (90 ov) on sisällytetty valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (Vnp 216/2001) ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia tai lukio-opintoja, merkitään näyttötodistukseen alaviite: ”Opiskelija on sisällyttänyt ammatillisiin tutkinnon osiin x opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia, joita ei arvioida ammattiosaamisen näytöillä”.

Tutkintotodistuksesta tulee ilmetä, että se koostuu päättötodistuksesta ja näyttötodistuksesta. Lisäksi tutkintotodistuksessa tulee olla todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen tai kummankin nimi. Päättötodistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä ja näyttötodistuksen toimielimen puheenjohtaja (A 488/2008).

Päätötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov /3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike opetusministeriön asetuksen mukaisesti
- ♦ suoritettut tutkinnon osat ryhmiteltyinä ammatillisiin (90 ov), ammattitaitoa täydentäviin (20 ov) ja vapaasti valittaviin tutkinnon osiin (10 ov), niiden laajuudet ja arvosanat
- ♦ opinnäytteen laajuus ja nimi
- ♦ työssäoppimisen laajuus
- ♦ päiväys ja allekirjoitukset
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Näyttötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov/3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike
- ♦ suoritettut ammattiosaamisen näytöt tutkinnon osittain (tutkinnon osan nimi ja laajuus, lyhyt kuvaus opiskelijan suorittamasta ammattiosaamisen näytöstä, näyttöpaikan nimi, ammattiosaamisen näytön arvosana tai erityisopiskelijoilla lyhyt sanallinen kuvaus opiskelijan ammattiosaamisen näytöillä todennetusta ammatillisesta osaamisesta ja ammattitaidosta)
- ♦ päiväys ja allekirjoitus (toimielimen puheenjohtaja)
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Tutkintotodistuksessa tulee olla myös seuraavat tiedot:

- ♦ todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteystiedot
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen nimi, ellei niitä ole edellä mainittu
- ♦ opetusministeriön myöntämä koulutuksen järjestämislupa
- ♦ lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- ♦ maininta, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien tutkinnon perusteiden mukaisesti (määräyksen hyväksymispäivämäärä ja diaarinumero)
- ♦ maininta, että tutkinto on opetusministeriön hyväksymä (koulutuksen alkaessa voimassa olleen ministeriön asetuksen päivämäärä ja asetusnumero)
- ♦ pohjakoulutusvaatimus ja tutkinnon kansallinen taso
- ♦ tutkinnon tuottama jatko-opintokelpoisuus
- ♦ tutkinnon laajuuden, opintovuoden ja opintoviikon määritelmä
- ♦ arvosana-asteikko
- ♦ ammattien harjoittamisesta johtuvat erityissäännökset.

Todistus suoritetusta koulutuksesta

Todistuksessa suoritetusta koulutuksesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus suoritetuista opinnoista, tutkinnon osista ja ammattiosaamisen näytöistä

Sen lisäksi, mitä todistuksen antamisesta on valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) säädetty, opiskelijalle annetaan todistus suoritetuista tutkinnon osista ja opinnoista, ammattiosaamisen näytöistä ja aikaisemmin hankitusta osaamisesta. Todistukseen merkitään arvosanojen lisäksi myös sellaisiin tutkinnon osiin osallistuminen, joista opiskelija ei ole saanut vielä arvosanaa, sekä tieto siitä, mitä suorituksia tutkintotodistuksen saaminen opiskelijalta edellyttää.

Kun opiskelija tutkinnon osan tai osia suoritettuaan siirtyy työelämään, tulee todistuksen liitteenä olla tieto ammattipätevyydestä, joka hänellä on suoritettujen tutkinnon osien perusteella.

Erotodistus

Erotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettu tutkintotodistuksen tai todistuksen liite

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettu tutkintotodistuksen tai todistuksen liitteen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta

Todistuksesta kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta on voimassa, mitä opetusministeriön kirjessä (12.6.2007 nro 146/530/2007) ohjeistetaan.

7.10 ARVIOINTI ERITYISOPETUKSESSA

Erityisopiskelijan arvioinnissa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa. Mikäli opiskelija ei jossakin tutkinnon osassa saavuta tutkinnon perusteissa ilmaistuja T1-tason tavoitteita, opetus voidaan mukauttaa. Kun tutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai tavoitteita on mukautettu lain ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 20 §:n ja 21 § 2 ja 3 momentin perusteella, siitä on tehtävä merkintä todistukseen. Opiskelijan tulee saada tutkintotodistus, vaikka tutkinnon tavoitteita olisikin mukautettu.

Mukautetuista ammattitaitovaatimuksista tai tavoitteista on tehtävä alaviite-merkintä sekä päättötodistukseen että näyttötodistukseen. Arviointi on suoritettava mukautettuihin ammattitaitovaatimuksiin tai tavoitteisiin suhteutettuna, jolloin niille on laadittava arviointikriteerit. Koulutuksen järjestäjä laatii tutkinnon osan mukautetut ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet ja arviointikriteerit asetuksen ammatillisesta koulutuksesta 811/1998 8 §:n mukaisesti. Arvosana-asteikon on oltava sama kuin yleensä käytössä oleva. Valtioneuvoston asetuksen ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta 603/2005, 10 §:n mukaan erityisopetuksena järjestettävässä koulutuksessa ammattiosaamisen näytöt voidaan arvioida myös sanallisesti. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden mukaan suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa esitetty osaaminen jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä tulee antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

MAAHANMUUTTAJA- JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPISKELIJOIDEN ARVIOINTI

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden osaaminen tulee arvioida samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Osaaminen tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollisesta puutteellisuudesta huolimatta osaaminen voidaan arvioida.

Opiskelijalla, jonka äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, on oltava ennen ammattiosaamisen näyttöä sellainen kielitaito, että hän ymmärtää ammattiosaamisen näyttönä tehtävään työhön liittyvät ohjeet ja määräykset. Tuen tarve on tunnistettava ja sen perusteella on suunniteltava tukitoimet yhdessä oppilaitoksen, työelämän edustajan ja opiskelijan kanssa. Ammattiosaamisen näytön arvioijat ja näytön toteutukseen osallistuvat tulee tarvittaessa valmentaa siihen, miten kulttuuriset tekijät vaikuttavat yksilöiden väliseen viestintään. Lisäksi ammattiosaamisen näytön toteutukseen osallistuvat ja näytön arvioijat tulee valmentaa selkeän kielen käyttöön ohjeita annettaessa.

Äidinkielen arviointi

Jos suomi ei ole opiskelijan äidinkieli, hänen suomen kielen osaamistaan on arvioitava suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti myös siinä tapauksessa, ettei hänelle ole erikseen järjestetty suomi toisena kielenä -opetusta. Mikäli opettaja ja opiskelija yhdessä arvioivat opiskelijan suomen kielen taidon äidinkieli, suomi -tavoitteiksi, osaaminen tulee arvioida äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaan. Päätötdistukseen on merkittävä, kumman tavoitteiden mukaisesti osaamista on arvioitu, kuitenkin asteikolla 1–3. Opiskelijan opiskelusuunnitelma, myös arviointi, voi koostua molemmista edellä mainituista äidinkielen opinnoista (ks. luku 8.4).

Viittomakielisten opiskelijoiden suomen kielen taito arvioidaan suomi viittomakielisille -tavoitteiden mukaisesti.

Toisen kotimaisen kielen arviointi

Jos opiskelija ei ole opiskellut ruotsia toisena kotimaisena kielenä, päätötdistukseen on merkittävä, mitä hän on sen tilalla opiskellut. Arviointiin vaikuttavat opetusjärjestelyt on määritelty tarkemmin luvussa 8.4.

MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

8.1 OPINTO-OHJAUS JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksesta ennen sen aloitusta ja sen aikana. Opiskelijan tulee tietää tutkintoonsa sisältyvät tutkinnon osat ja opinnot ja niiden valinnan mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään, osaa kehittää opiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan ja itsetuntemustaan sekä arvioida omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Hän osaa suunnitella opintonsa, laatia henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa yhteistyössä opettajan kanssa ja ottaa vastuun opinnoistaan. Hän osaa seurata opintosuoritusten kertymistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun.

Opiskelija osaa tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Hän tunnistaa opiskeluunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia ja osaa hakea niihin tukea. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita ja muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Tavoitteiden saavuttamista tukee koulutuksen järjestäjän velvoite tiedottaa alaikäisen opiskelijan huoltajille ammatillisesta koulutuksesta ja opiskelijan opintojen etenemisestä.

Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen

Tutkintoon sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 opintoviikkoa (VN:n päätös 213/1999). Ohjaustoiminnalla tulee tukea opiskelijaa kokonaisvaltaisesti opintojen eri vaiheissa. Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta. Opiskelijalla on oikeus saada opiskelussa tai elämäntilanteiden muutoksissa tarvitsemiaan tukipalveluita.

Opinto-ohjauksen järjestäminen

Opinto-ohjauksen järjestämisen tavoitteena on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on lisäksi lisätä opiskelijoiden hyvinvointia, ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää työllistymistä ja tukea jatko-opintoihin hakeutumista. Koulutuksen järjestäjän on kiinnitettävä huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia (esimerkiksi luki-häiriö), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia.

Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaansa opinto-ohjaussuunnitelman, jossa kuvataan ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako. Suunnitelma toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Siinä määritellään, miten ja minkälaista tukea opiskelija saa ohjaustoimintaan osallistuvilta. Suunnitelmassa esitetään, miten yhteistyö eri koulutuksen järjestäjien kanssa on järjestetty, jotta opiskelija voi valita tutkinnon osia ja opintoja eri koulutusohjelmista ja tutkinnoista sekä suunnitella useamman kuin yhden tutkinnon suorittamista. Siinä määritellään myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskelijahuoltosuunnitelma on osa ohjaussuunnitelmaa.

Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki oppilaitoksen opettajat sekä muut ohjauksesta vastuulliset. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävänä on ohjata ja motivoida opiskelijaa tutkinnon suorittamisessa ja opintojen suunnittelussa. Hänen tehtävänsä on myös auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiinsa ja kehittämään oppimisen valmiuksiaan.

Opinto-ohjausta järjestetään opintoihin liittyvänä, henkilökohtaisena, ryhmäohjauksena ja muuna ohjauksena. Opiskelija saa opinto-ohjausta opiskelunsa tueksi ja valintojen tekemiseen, jotta hän kykenee suunnittelemaan opiskelunsa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti. Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä koko koulutuksen ajan. Opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia seurataan ja tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ammatillisesta koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnata tiedotusta ja ohjausta erityisesti perusopetuksen päättymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille ja heidän huoltajilleen.

Koulutuksen järjestäjän tulee kehittää ura- ja rekrytointipalvelujaan yhteistyössä elinkeinoelämän ja työvoimapalveluiden kanssa sekä edistää ja tukea opiskelijoiden työllistymistä ja jatkokoulutukseen pääsemistä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearvioinnissa. Se perustuu opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa ja sen toteutumisen seurannassa. Se on suunnitelma, jonka toteuttamiseen opiskelija sitoutuu ja motivoituu koko koulutuksen ajaksi.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan osallistuvat opettaja tai opettajat ja tarvittaessa opinto-ohjaaja opiskelijan kanssa yhdessä neuvotellen. Suunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. Laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyyliä. Mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat tunnistetaan ja opiskelijan itseohjautuvuutta ja ammatillista kasvua ohjataan ja tuetaan.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista ja opintojen edistymistä seurataan, ja tarvittaessa opiskelijalle annetaan tukiopetusta. Opiskelija ja opettajat arvioivat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttamisen mahdolliset esteet. Opiskelijaa ohjataan tekemään omaa oppimistaan koskevia päätöksiä sekä tarvittaessa tarkentamaan ja muuttamaan suunnitelmaa opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sisältää opiskelijan yksilölliset valinnat, opinnoissa etenemisen, oppimisen arvioinnin, opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen, työssäoppimisen paikat ja ajat sekä ammattiosaamisen näytöt.

8.2 TYÖSSÄOPPIMINEN JA TYÖTURVALLISUUS

Sen lisäksi, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 5 §, VNA muutos 603/2005, 3 ja 5 §) on säädetty, tulee työssäoppimisessa noudattaa seuraavaa:

Työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla työtä tehdessä. Työssäoppiminen on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Työssäoppimisjaksojen tulee olla ammatinhallinnan kannalta riittävän pitkiä ja monipuolisia. Vain poikkeustapauksessa opiskelija voi suorittaa työssäoppimisen oppilaitoksen harjoitusyrityksessä tai vastaavin järjestelyin.

Työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä varmistetaan työssäoppimisen ja muun ammatillisen koulutuksen työelämävastavuus, laatu ja ajantasaisuus. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia, että kaikilla alueen toimijoilla

on yhteinen käsitys työssäoppimisen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opiskelija saa riittävästi ohjausta ja opetusta työssäoppimisen aikana ja että opettajilla ja muulla henkilöstöllä on edellytykset yhteistyölle työelämän kanssa. Koulutuksen järjestäjän ja opettajien tulee yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa varmistaa työssäoppimisen laatu, jotta opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset.

Työssäoppimisen toteutuksesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Toteutukseen sisältyy suunnittelua, opiskelijan ohjausta ja arviointia. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opettajien työelämäosaamisesta ja kouluttamisesta sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. Työpaikalla kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan ohjaukseen ja palautteen antamiseen.

Työssäoppimisen aikana opiskelija ei yleensä ole työsuhteessa työnantajaan, eikä hänelle makseta palkkaa työssäoppimisjaksojen aikana. Työssäoppimisjakson aikana opiskelija on oikeutettu saamaan opintotuen ja opintososiaaliset edut niistä erikseen annettujen ohjeiden mukaan. Kun työssäoppiminen toteutetaan ulkomailta, järjestämisessä otetaan huomioon myös paikalliset määräykset.

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 19 §, 28 §) ja voimassa olevissa työturvallisuussäädöksissä on säädetty, työturvallisuusasioissa noudatetaan seuraavaa:

Sopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta ja ammattiosaamisen näytöistä on kirjattava turvallisuuteen, tapaturmiin ja vahingonkorvauksiin liittyvät vastuut ja vakuutukset. Ennen työn aloittamista työnantaja ja koulutuksen järjestäjä varmistavat yhdessä, että opiskelijalla on edellytykset tehdä ko. työtä turvallisesti ja terveyttään vaarantamatta sekä ohjeita noudattaen.

Koulutuksen järjestäjään sovelletaan työturvallisuuslain 4 §:n 1 momentin mukaan työnantaja koskevia säännöksiä silloin, kun työ tapahtuu oppilaitoksessa tai muutoin koulutuksen järjestäjän osoittamalla tavalla.

Opiskelijan arvioinnista työssäoppimisjaksoilla on määrätty luvussa 7.

8.3 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi jokaisella opiskelijalla tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua koulutuksen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan täysivaltaisena kansalaisena.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillinen koulutus tulee toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan ensisijaisesti tavallisessa ammatillisessa oppilai-

toksessa samoissa opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Opetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi niiden tulee tarjota asiantuntija-apua muille oppilaitoksille. Ammatillista erityisopetusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena.

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden tulee saada erityisopetusta. Sen avulla turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjä määrittelee erityisopetuksen periaatteet: tavoitteet, toteutuksen, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Oppilaitoksen tulee varata erityisopetukseen riittävät voimavarat. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen edistäminen on koko oppilaitosyhteisön tehtävä.

Erityisopetuksen tarve on määriteltävä ammatillisen koulutuksen lain 20 §:n ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti. Tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityisopetusta tarvitsevalle opiskelijalle on laadittava aina kirjallinen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) (L 630/1998, 20 §). Suunnitelman tulee sisältää (A 811/1998, 8 § mukaan)

- ◆ suoritettava tutkinto
- ◆ opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet
- ◆ tutkinnon laajuus
- ◆ opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma
- ◆ opiskelijan saamat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut
- ◆ muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä
- ◆ erityisopetuksen perustelut.

HOJKS tulee laatia opiskelijan, tarvittaessa hänen huoltajansa, aikaisemman koulun edustajien sekä opettajien ja opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa.

Mikäli ammattitaitovaatimuksia on mukautettu, henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan sisältyy henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa määritellään opiskelijan yksilölliset oppimisen tavoitteet. Ne perustuvat hänen opiskelemaansa tutkinnon perusteisiin. Ammatillisessa erityisopetuksessa opetus on suunniteltava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Tavoitteita voidaan mukauttaa opiskelijan edellytysten mukaan joko niin, että kaiken opetuksen tavoitteet on mukautettu, tai mukauttamalla vain yhden tai sitä useamman tutkinnon osan tavoitteet. Opetuksessa tulee keskittyä opiskelijan vahvojen osaamisalueiden tukemiseen, jotta hänelle taataan hyvät mahdollisuudet sijoittua työhön. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työssä harjaantumiseen työssäoppimisen jaksojen aikana. Opiskelijalle tulee selvittää, miten hän voi koulutuksen jälkeen saada tarvitsemiaan erityispalveluja.

Opiskelijan edistymistä tulee seurata koulutuksen aikana, ja henkilökohtaisia tavoitteita ja tukitoimia on muutettava tarpeen mukaan. Määräykset erityisopiskelijoiden arvioinnista ovat luvussa 7.10.

8.4 MAAHANMUUTTAJIEN JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

Yleistä

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden, kuten saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten opiskelijoiden ammattitaitovaatimukset ovat pääsääntöisesti samat kuin muidenkin opiskelijoiden. Opetuksessa noudatetaan ammatillisen perustutkinnon perusteita.

Opiskelijoita, joiden äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, tulee tukea etenkin kielten opinnoissa ja erityisin opetusjärjestelyin. Opetuksessa otetaan tarvittaessa huomioon opiskelijoiden tausta, kuten äidinkieli, kulttuuri ja koulutuksen aikana kehittyvä kielitaito. Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskelijoiden omaa kielellistä identiteettiä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaan sisältyy maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden opetusjärjestelyjen toteuttaminen.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomeen muuttaneita ja Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Opetuksessa otetaan tarvittaessa

huomioon maahanmuuton syy, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen kielen taito. Opinnot tukevat opiskelijan kasvua sekä suomalaisen että hänen oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Saamenkieliset

Perusopetuksessa aloitettua saamenkielistä opetusta jatketaan mahdollisuuksien mukaan ammatillisessa koulutuksessa. Saamenkielistä opetusta voidaan antaa pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamen kieltä voi opiskella äidinkielenä, vaikka opetusta ei muutoin tarjottaisi saamen kielellä.

Romanit

Romanien opetus toteutetaan ottamalla huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon romanien kulttuuri. Romanikielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa sovelletaan ammatillisen perustutkinnon perusteita viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Viittomakielien rinnalla käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakielisten opetus suunnitellaan niin, että opiskelijan on mahdollista toimia tulkin kanssa. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon viittomakielisen tai huonokuuloisen mahdollisuus kommunikoida luontevasti.

Kieltenopetuksen järjestelyt

Seuraavia valtioneuvoston päätöksen (VnP 213/1999) mukaisia opetusjärjestelyjä voidaan soveltaa maahanmuuttajien, saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten kielten opinnoissa (äidinkieli, toinen kotimainen kieli, vieras kieli), jos heidän äidinkieltensä on muu kuin suomi tai ruotsi.

Äidinkieli

Jos opiskelijan äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voi koulutuksen järjestäjä jakaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 § 2. momentissa säädetty äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen pakolliset tutkinnon osat säädetystä poikkeavalla tavalla.

Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen tutkinnon osiin varatut opintoviikot (4 + 1 = 5 ov) voidaan yhdistää ja jakaa joustavasti mahdollisiin opiskelijan oman äidinkielen opintoihin, suomi toisena kielenä -opintoihin ja toisen kotimaisen kielen opintoihin. Suomi toisena kielenä tarkoittaa kieltä, joka on opittu äidinkielen jälkeen suomenkielisessä ympäristössä. Viittomakielisiä opiskelijoita varten on laadittu erikseen suomi viittomakielisille -tutkinnon osa (luku 5).

Opiskelijat voivat opiskella suomen kieltä joko

- 1) suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti (luku 5) tai
- 2) äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti (luku 5), jos opiskelijan suomen kielen taidon arvioidaan olevan äidinkielen tasoinen.

Opiskelija, jonka suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoista kaikilla kielitaidon osa-alueilla, opiskelee suomi toisena kielenä -tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Hänen suomen kielen osaamisensa arvioidaan näiden tavoitteiden mukaisesti huolimatta siitä, onko koulutuksen järjestäjä tarjonnut suomi toisena kielenä -opetusta. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota ja opiskelijan opiskelusuunnitelmaan voi kuulua molempia edellä mainituista opinnoista. Opiskelija voi siirtyä kesken suomi toisena kielenä -opintojen opiskelemaan suomen kieltä äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti.

Opiskelijoille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös hänen oman äidinkielen opetusta. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan (L 630/1998, 12 § 3 mom.) opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä. Maahanmuuttajien oman äidinkielen tavoitteet ovat luvussa 5. Opiskelija voi opiskella omaa äidinkieltään joko äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille (4 ov) tai vieras kieli (2 ov) -tavoitteiden mukaisesti tai vapaasti valittavina tutkinnon osina.

Jos opiskelija opiskelee äidinkieltä oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille -tavoitteiden mukaisesti, on hänen opintoihinsa kuuluttava suomen kielen opintoja.

Toinen kotimainen kieli

Opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen (ruotsi) opetus järjestetään toisen kotimaisen kielen tavoitteiden mukaisesti ottaen huomioon opiskelijoiden kielitaidon taso.

Toisen kotimaisen kielen opinnot voidaan myös korvata oman äidinkielen ja suomen kielen opinnoilla vieraskielisillä opiskelijoilla (5 ov), luku 5. Tarvittaessa opetus voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen alkeisopetuksena opiskelijan ja alan tarpeista riippuen.

Vieras kieli

Opiskelijan opintoihin on kuuluttava myös vieraan kielen opintoja. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan opiskelijan vieras kieli voi olla myös hänen äidinkieltään.

8.5 OPPISOPIMUSKOULUTUS

Oppisopimuskoulutuksesta on voimassa mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 8 §, 17 §), asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 6 §, 7 §) sekä laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) on säädetty.

Ammatillisena peruskoulutuksena toteutettavassa oppisopimuskoulutuksessa noudatetaan voimassa olevia tutkinnon perusteita (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet).

Tutkinnon perusteiden mukaan peruskoulutuksena suoritetusta tutkinnosta tutkintotodistuksen antaa koulutuksen järjestäjä luvun 7.9 määräyksen mukaisesti.

8.6 KODIN JA OPPILAITOKSEN YHTEISTYÖ

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 5 §, 14 §) on säädetty, tulee kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämisessä noudattaa seuraavaa:

Nuorille järjestettävässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä opiskelijan vanhempien tai huoltajien kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö järjestetään niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevilla asioilla. Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kie-

li- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä elämänhallinnan ja opiskelun tukeminen tulee ottaa yhteistyössä huomioon.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä yhteistyötä opiskelijoiden ohjauksessa huoltajien kanssa koulutuksen aikana ja sen päättyessä. Ohjauksen tulee tukea opiskelijoiden työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä sekä vahvistaa opiskelijoiden elämänhallinnan valmiuksia.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten kanssa.

8.7 OPISKELIJAHUOLTO

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §, 28 §, 37 a §) on säädetty opiskelijahuollon järjestämisestä ja opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, tulee noudattaa seuraavaa.

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. Opiskelijahuollon tulee edistää oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijahuollon tavoitteiden saavuttamista antamalla opetussuunnitelmassaan toimintaohjeita, jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa ohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvien asioiden hoitamisesta, kuten opiskelijan opetukseen osallistumisesta, opinnoissa edistymisen seurannasta ja oppilaitoksen opiskelija-asuntolassa asumisesta. Ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita tulee antaa tupakoinnista, päihteiden käytöstä, kiusaamisesta ja häirinnästä. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata opiskelijahuollon toteutumista ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Opiskelijoita tulee rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla opiskelijoiden kanssa oppilaitosyhteisössä työskentelevillä on vastuuta opiskelijahuollosta. Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palveluiden koordinaatio ja kehittäminen.

Opiskelijahuoltoa koskevat opetussuunnitelman osat tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten tai muiden tahojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa kansanterveystilain ja lastensuojelulain velvoitteet opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä. Samalla tulee sopia syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskelijaterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää opiskelijoiden palautetta.

Ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijalle tulee tiedottaa ohjauksen ja opiskelijahuollon toteutuksesta, eri hallinnonalojen palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista. Työssäoppimisen työturvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvistä asioista tulee tiedottaa opiskelijan lisäksi alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt. Opiskelijan omaa vastuuta tulee korostaa oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa.

9.1 KALATALOUSALAN KUVAUS JA ARVOPERUSTA

Vesistöt ovat osa suomalaista kansallismaisemaa. Maamme maapinta-alasta n. 10 % on järvien ja jokien peittämää. Lisäksi on pitkä rannikkoalue runsaslukuisine saarinen. Useimmat suomalaiset tottuvat vesimaisemaan jo pienestä pitäen ja lomailun ja harrastusten kautta myös hyödyntämään niitä. Virkistyskalastusta harrastaa n. 2 miljoonaa suomalaista. Ulkomaalaisissa turisteissa on kasvavana joukkona luonto- ja elämysmatkailijat, joista monet tulevat Suomeen käyttämään nimenomaan vesistöjä hyödyntäviä ohjelmalveluja. Samoin kotimaiset yritykset järjestävät usein kalastus- tai vesistösafareja koulutuksen tai erityisten virkistyspäivien yhteyteen.

Maamme vesien tilaa voidaan pitää kansainvälisesti hyvänä. Esimerkiksi järvis-tä 80 % kuuluu käytetyn luokitustavan mukaan erinomaiseen tai hyvään laatuluok-kaan ja ne soveltuvat monipuolisesti kalataloudelliseen ja virkistyskäyttöön.

Kalatalousalan ammattilaiset toimivat itsenäisinä yrittäjinä kalastuksen, kalan-jalostuksen, vesiviljelyn, kalakaupan ja kalastusmatkailun alalla tai ammattityönte-kijöinä näiden toimialojen yrityksissä. Yritystoimintaa tukevia ja niille tietoa tuotta-via kalatalouden aloja ovat kalataloustutkimus, kalatalousalan järjestötoiminta sekä kalavesien hoito. Kalatalousyrittäjyyteen liittyy läheisesti myös kalastusvälineiden ja -tarvikkeiden markkinointi ja myynti. Kalatalousalan yritykset ovat käytännössä kaikki pk-yrityksiä. Suurimmat yritykset toimivat kalanjalostuksen ja vesiviljelyn sektoreilla. Elinkeinokalatalous tuottaa kuluttajille arvokasta luonnon- ja kasvatet-tua kalaa ja kalaraaka-ainetta. Kotimainen kala on myös ekologista lähiruokaa ja ka-lan kasvattaminen ravinnoksi on ekologisesti tehokkaampaa kuin esimerkiksi liha-karjan. Elinkeinokalatalous on jatkuvasti kehittyvä, uutta innovoiva, työntekijöiltä korkea ammattitaitoa ja uuden oppimisen kykyä edellyttävä ala.

Kalatalousalan perusta on uusiutuviissa luonnonvaroissa ja vesiluonnon arvossa ihmisten henkisten elämysten voimavarana. Kalatalousalalla hyödynnetään luon-nonvesistöjen ja rakennettujen vesialueiden tuotantomahdollisuuksia ja pyritään sa-malla vastuullisesti huolehtimaan vesistöjen kunnosta, vesieliöiden säilymisestä sekä luonnon monimuotoisuudesta. Kalatalouselinkeinon perustana on vesistöjen puh-taus, tuotantokyvyn säilyminen ja kalayhteisön tasapainoinen rakenne ja terveys.

Hyväkuntoisista vesistä saadaan ja niissä voidaan kasvattaa terveellistä ja kuluttajille turvallista kalaa ja rapuja. Luontoarvojen kunnioittaminen lisää ihmisten hyvinvointia tarjoamalla puhtaat vesistöt virkistyskäyttöön, riskittömät ruoka-aineet ja kauniit maisemat. Luontoelämykset ovat hyvinvoinnin edistämistä parhaimmillaan koska niitä voi harrastaa kiireettä ja perhekuntina. Yhdessä vanhempien ja ystävien kanssa vietetty laadukas vapaa-aika kasvattaa nuorista tasapainoisia ja vastuullisia tulevaisuuden rakentajia. Järjestetyt ohjelmapalvelut tuovat ulkomaalaisille ja kokeneille suomalaisillekin virkistyskalastajille tarjolle uusia kalastusmahdollisuuksia turvallisesti ja asiantuntevasti järjestetyissä puitteissa. Ne mahdollistavat yrityksille ja näiden asiakkaille sekä liikekumppaneille puitteet virkistyä ja harjoittaa suhde-toimintaa. Samoin ne mahdollistavat turvalliset luontoelämykset sille kasvavalle kaupunkiväestön joukolle, joka tarvitsee ainakin aluksi opastusta hakeutuessaan luontoharrastuksiin. Kalatalouden tuotantoketjussa on kiinnitettävä erityistä huomiota tuotteiden ja toiminnan laatuun, mikä takaa tuoteturvallisuuden. Turvallinen ja riskitön kalatuote vaatii raaka-aineen käsittelyn ja jalostuksen kaikissa vaiheissa ehdottoman tarkkaa hygieenisyyttä.

Kalaa arvostetaan terveellisenä, maukkaana, monipuolisena ja helposti valmistettavana ruoka-aineena. Kalan arvostuksen ja lisääntyvän kulutuksen takeena on kuluttajien luottamus tuotteen laatuun ja puhtauteen. Tämä vaatii tuotannon kaikissa vaiheissa työntekijöiltä vastuuntuntoa ja huolellista työsuoritusta.

9.2 TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä. Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijan pääsyä ammatilliseen koulutukseen voidaan rajoittaa vain silloin, kun sairaus objektiivisesti arvioiden estää opinnot tai se vaarantaisi opiskelijan tai muiden turvallisuutta. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat tulee ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuoltopalveluiden avulla.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee tämän lisäksi varmistaa, että opiskelijaksi valitun henkilön terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen kuuluvasta työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta, kuten alan tehtävissä toimiminen ja tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttävät.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. On mahdollista, että saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaisia terveydentilavaatimuksia ja mahdollistavat täten opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen suorittamiseen.

Jotta opiskelijavalinta onnistuisi opiskelijan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa perustutkinnon ja koulutusalan terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja edellytyksistä sekä mahdollisista terveydellisistä riskeistä opiskelijaksi hakeutuville hakuoppaissa ja opiskelijavalintatilaisuudessa. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan ja mahdollisen sairauden hoitotilanteesta riittää pääsääntöisesti valintatilanteessa.

Mikäli koulutusalan tai tutkinnon oma lainsäädäntö tai alan erityispiirteet edellyttävät opiskelijaksi valitulta lääkärintodistusta opiskelijan terveydentilasta, riittää siihen lääkärintodistuksen merkintä alalle soveltuvuudesta. Opiskelijaksi ottaminen on ehdollinen lääkärintodistuksen esittämiseen saakka.

Opiskelijan sairaus tai vammautuminen ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Sairaudesta tai vammautumisesta koulutuksen toteutumiseksi aiheutuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaistamisella. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät koulutuksen suorittamista. Opiskelijan sairastuessa tai vammautuessa opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.

Kaikissa tilanteissa, joissa käsitellään ja tallennetaan henkilötietolaissa arkaluonteisiksi määriteltyjä henkilötietoja, kuten opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja, koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa säädösten edellyttämää huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa.

Kalatalousalalla ja kalatalousalan koulutuksessa edellytetään henkilöltä työn kuormitukseen riittävää fyysistä kuntoa. Henkilöllä ei saa olla sellaisia synnynnäisiä tai hankittuja sairauksia, jotka vaarantaisivat hänen oman tai muiden lähellä työskentelevien terveyden tai turvallisuuden. Henkilön sopivuutta erilaisiin työtehtäviin voidaan joutua harkitsemaan oireiden ja toiminnan vajavuuden perusteella mm. seuraavissa sairauksissa:

- ◆ vaikeat liikuntaelin- ja selkäsairaudet
- ◆ tasapainoelimistön toiminnan häiriö
- ◆ vaikea yliherkkyys
- ◆ erittäin vaaralliset tartuntataudit.

9.3 AMMATTITAITOVAATIMUKSET, ARVIOINNIN KOHTEET JA YLEISET ARVIOINTIKRITEERIT

Tämän luvun ammattitaitovaatimusten määrittely sekä arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit on tarkoitettu koulutuksen järjestäjien avuksi, kun laaditaan sellaisten tutkinnon osien opetussuunnitelmia, joita ei ole tutkinnon perusteissa määritelty.

Ammatilliset tutkinnon osat muodostetaan ja nimetään työkokonaisuuksien mukaan. Ammattitaitovaatimukset kuvataan konkreettisenä työn tekemisenä. Arviointikriteerit määritellään arvioinnin kohteittain kolmelle tasolle: tyydyttävä T1, hyvä H2 ja kiitettävä K3.

Seuraavassa olevat arviointikriteerit on tarkoitettu ohjeellisiksi siten, että niitä sovelletaan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteiden ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Esitetyt kriteerit kohdennetaan aina kyseessä olevan tutkinnon osan vaatimuksiin eli kriteereissä esitetty työ tarkoittaa aina ko. tutkinnon osaan sisältyvää työtä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan oman työn suunnittelua, työsuorituksen arviointia ja oman toiminnan kehittämistä.	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia töitä ja tehtäviä
	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti	arvioi työnsä onnistumista, perustelee arviotaan ja arvioi sekä kehittää työkentelytapojaan ja työympäristöään

Arvioidaan työkoko- naisuuden toteutta- mista, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta.	toimii tutuissa työtehtävissä	ottaa huomioon työskente- lyssään työnsä kokonaisu- uden (<i>esim. mistä alkaa, mi- hin päättyä ja mitä välineitä ym. työssä tarvitaan</i>)	ottaa huomioon työnsä ko- konaisuuden toimintaym- päristönsä ja oman työnsä osana sitä
	työskentelee siten, että työn lopputulos on hyväksyttä- vissä työn suunnitelman tai laatutavoitteiden mukaisesti	työskentelee siten, että työn lopputulos sisältää työteh- tävän erityisvaatimuksia	työskentelee työpaikan eri- tyisvaatimusten mukaisesti siten, että työn lopputulos on tavoitteiden mukainen
	tarvitsee työvaiheissa etene- misessä ajoittaista ohjausta	etenee sujuvasti työvaihees- ta toiseen	etenee työssään järjestel- mällisesti ja sujuvasti sovit- taen työnsä työympäristön muuhun toimintaan
	noudattaa työohjeita, työ- aikoja, sopimuksia sekä neuvottelee poikkeamista.	tekee annetut tehtävät omatoimisesti ja huoleh- tii työtehtävistään alusta loppuun ja vastaa omasta työosuudestaan.	tekee omalla vastuualu- eellaan omatoimisesti muitakin kuin annettuja työtehtäviä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja mate- riaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työteh- tävään ja työympä- ristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalien valintaa ja käyttöä.	käyttää työhönsä liittyviä keskeisimpiä työmenetel- miä, työvälineitä ja mate- riaaleja toistuvissa työti- lanteissa, mutta tarvitsee joidenkin osalta ohjausta (<i>menetelmät, välineet, mate- riaalit määritellään tutkin- non osittain</i>).	käyttää työhönsä liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja omatoimi- sesti työtilanteissa.	valitsee työhönsä sopi- vimmat työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit ja käyttää niitä sujuvasti vaih- teleissa työtilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työssä tarvittavan tiedon hal- lintaa ja soveltamista	käyttää tavallisimpien menetelmien, välineiden ja materiaalien käytön pe- rustana olevaa tietoa tois- tuvissa työtilanteissa (<i>eli ne menetelmät, välineet ja ma- teriaalit, jotka on määritelty kohteessa 2</i>), mutta tarvitsee ohjausta tiedon hankinnas- sa ja soveltamisessa.	hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoi- misesti.	hankkii ja käyttää itsenäi- sesti tietoa työssään vaih- teleissa työtilanteissa ja perustelee työhön liittyviä ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot a) Omaan ryhmään kohdassa 4 arvioitavat neljä avaintaitoa	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu Arvioidaan omaa osaamista työn tekijänä ja työn kehittämistä, ongelmien ratkaisemista sekä valintojen ja päätösten tekemistä.	hakee ohjattuna tietoa	hakee tietoa ohjeiden mukaan	hakee itsenäisesti tietoa
	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi osaamistaan ja työnsä onnistumista sekä perustelee arviotaan
	arvioi työnsä onnistumista	ottaa vastaan palautetta ja toimii palautteen mukaisesti	arvioi ja kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään
	selviytyy tutuista tilanteista, mutta muuttuvissa ja valintatilanteissa tarvitsee ohjausta ja tukea	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista omaaloitteisesti	kehittää toimintaansa saamansa palautteen pohjalta
			toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, tilanteeseen sopivasti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö Arvioidaan toimintaa vuorovaikutustilanteissa ja yhteistyökykyä.	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omissa oppimis- ja työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla omissa oppimis- ja työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee työyhteisössä vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee omatoimisesti työyhteisössä vastuullaan olevat tehtävät	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisön ja ryhmän jäsenenä
	toimii tutussa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja yöntekijän
Ammattietiikka Arvioidaan toimintaa ammattietiikan, ammatin arvoperustan ja tehtyjen sopimusten mukaisesti.	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita ja aikatauluja	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja	toimii työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky Arvioidaan terveyttä ylläpitävää ja turvallista toimintaa sekä toimintakyvyn ylläpitoa.	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden
	varmistaa turvallisuuden ohjeiden mukaisesti	varmistaa turvallisuuden	varmistaa turvallisuuden ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	käyttää turvallisesti suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	käyttää turvallisesti suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä
	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein	työskentelee ergonomisesti oikein	käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian
	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen), liikunnan (1 ov) ja terveystiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen laaditaan tarvittaessa kunkin alan tarpeen mukaiset terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. b) Muut elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Opiskelija			
Aloitekyky ja yrittäjäyys Arvioidaan tavoitteellista, taloudellista ja tuloksellista toimintaa ja itsensä johtamista.	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä sekä ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen sisällytetyn yrittäjäyysosan (5 ov) ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		
Kestävä kehitys Arvioidaan teknologisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen periaatteiden noudattamista.	noudattaa ohjatusti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa itsenäisesti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja ja tuo esille kehittämistarpeita
Estetiikka Arvioidaan esteetiikan huomioon ottamista työssä	työskentelee ohjatusti alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	työskentelee alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	hyödyntää monipuolisesti työssään alan esteettisiä periaatteita – toimii työympäristön viihtyisyyteen ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden edistämiseksi

<p>Viestintä ja mediaosaaminen</p> <p>Arvioidaan kriittisyyttä mediatuotteiden tunnistamisessa, havainnoinnissa ja tulkinassa sekä media- ja viestintäteknologian käyttämistä</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan vaatimusten mukaiset viestintä- ja mediaosaamisen ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Matematiikka ja luonnontieteet</p> <p>Arvioidaan työn edellyttämää laskutaitoa sekä työssä tarvittavaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksien hallintaa.</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) matematiikan (3 ov), fysiikan ja kemian (2 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset matematiikan ja luonnontieteiden ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Teknologia ja tietotekniikka</p> <p>Arvioidaan teknologian ja tietotekniikan hyödyntämistä ammattialalla sekä tekniikan hyötyjen, rajoitusten ja riskien huomioon ottamista.</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia tavanomaisia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa, tarvitsee joskus ohjausta</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa</p>	<p>hyödyntää monipuolisesti ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä</p>
	<p>valitsee tarvittavat koneet ja laitteet ohjattuna ja tunnistaa riskit.</p>	<p>valitsee sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät riskit.</p>	<p>valitsee itsenäisesti sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät rajoitukset ja riskit.</p>
	<p>Tietotekniikka todentuu yhteisten opintojen (yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto 1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset teknologian ja tietotekniikan ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit</p> <p>Arvioidaan osallistumista yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon eri taustan omaavien ihmisten kanssa sekä työntekijää ja kansalaista koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien mukaista toimintaa.</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon (1 ov) sekä äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi on laadittu tarpeen mukaan jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen kunkin alan tämän avaintaidon edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		